

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Kateřina Beránková

Náležitosti směnky vlastní

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Tematický okruh: Obchodní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. 11. 2018

Název v anglickém jazyce: Elements of Promissory Note

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce má 230 319 znaků včetně mezer. Poznámky pod čarou mají 27 192 znaků včetně mezer.

V Praze dne

.....

Mgr. Kateřina Beránková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat panu doc. JUDr. Petrovi Liškovi, LL.M., Ph.D., za odborné vedení, laskavou pomoc a milý přístup při vedení této práce. Ráda bych také vyjádřila vděčnost své rodině za to, že pro mne byli neocenitelnou oporou během celého dlouhého studia.

OBSAH

Úvod	1
1 Pojem směnky	3
1.1 Krátký exkurz do historie směnečného práva.....	3
1.2 Podstata směnky	6
1.3 Náležitosti směnky vlastní	9
2 Podstatné náležitosti směnky vlastní	12
2.1 Směnečná klauzule	12
2.2 Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu	15
2.2.1 Bezpodmínečný slib zaplatit	15
2.2.2 Směnečná suma	17
2.3 Jméno remitenta	22
2.3.1 Způsob uvedení remitenta	23
2.3.2 Identifikace remitenta	24
2.4 Datum vystavení směnky.....	26
2.5 Podpis výstavce	28
2.5.1 Závaznost podpisu.....	29
2.5.2 Okamžik podepisování.....	31
2.5.3 Podpis učiněný fyzickou osobou.....	32
2.5.4 Podpis učiněný právnickou osobou.....	33
2.5.5 Podpis učiněný zástupcem	35
2.5.6 Dokazování pravosti podpisu na směnce	43
3 Fakultativní náležitosti směnky vlastní dle čl. I § 75 zákona směnečného	45
3.1 Údaj místa, kde má být placeno.....	45
3.1.1 Zákonné platební místo	46
3.1.2 Určitost platebního místa	47
3.1.3 Upřesnění platebního místa.....	50
3.1.4 Místní údaj jako součást obchodní firmy	51
3.1.5 Splatnost „v sídle věřitele“	52
3.1.6 Vymezení pomocí PSČ obce.....	54
3.1.7 Splatnost „v České republice“	55
3.1.8 Problematika aplikace zákonného platebního místa	57
3.2 Údaj splatnosti	59
3.2.1 Směnka fixní	60
3.2.2 Dato směnka.....	61
3.2.3 Vistasměnka	63
3.2.4 Lhůtní vistasměnka	64
3.3 Místo vystavení směnky	64

4 Další fakultativní doložky směnky vlastní	67
4.1 Domicilační doložka	67
4.2 Rektadoložka	71
4.3 Úroková doložka	73
4.4 Záporná protestační doložka	76
4.5 Rukojemská doložka	77
4.6 Prokuraindosament	79
4.7 Zástavní indosační doložka	80
4.8 Doložka efektivního placení	81
5 Doložky vedlejší	83
5.1 Doložka hodnotová	83
5.2 Doložka kauční	84
6 Grafická úprava směnky	85
6.1 Podoba směnky	85
6.2 Rámečky ve směnce	86
6.2.1 Rámečky uvnitř směnky	86
6.2.2 Rámeček lemující celou směnku	92
6.2.3 Přívěsek ke směnce	94
7 Právní úprava směnky v angloamerickém právu	96
7.1 Základní rozdíly v pramenech právní úpravy	96
7.2 Pojetí směnky ve Velké Británii	96
7.2.1 Definice směnky	97
7.2.2 Podstatné náležitosti	99
7.3 Pojetí směnky ve Spojených státech amerických	102
7.3.1 Definice směnky	102
7.3.2 Podstatné náležitosti	103
Závěr	109
Seznam zkratk	111
Seznam použitých zdrojů	112
Učebnice, komentáře, monografie	112
Publikace v odborných časopisech	112
Soudní rozhodnutí	114
Kvalifikační práce	119
Zahraniční prameny	119
Právní předpisy	120
Elektronické prameny	120
Seznam příloh	122
Příloha č. 1	122
Příloha č. 2	123

Příloha č. 3	124
Náležitosti směny vlastní, abstrakt, klíčová slova.....	125
Elements of Promissory Note, abstract, key words.....	127

ÚVOD

Rigorózní práce pojednává o obligatorních, fakultativních a dalších náležitostech směnky vlastní. Tato práce je založena na diplomové práci s názvem *Vybrané náležitosti směnky a jejich interpretace soudy*¹ sepsané na katedře obchodního práva Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, kterou jsem úspěšně obhájila v roce 2015. Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce bohužel nebylo možné pojmout problematiku náležitostí směnky komplexně, a proto jsem se v diplomové práci zaměřila pouze na čtyři náležitosti směnky. Jednalo se o náležitost směnečné sumy, podepisování směnek, místo placení a grafickou úpravu směnky.

Následně po obhajobě diplomové práce jsem se během své koncipientské praxe v advokátní kanceláři se směnkou často setkávala v případech, kdy jako účastníci směnečných vztahů vystupovali klienti advokátní kanceláře či jejich protistrany. Pro mnohé účastníky směnečných vztahů a někdy také pro jejich právní zástupce se však zdála být problematika směnečných náležitostí těžko uchopitelná. Směnka je dnes častým zajišťovacím a platebním instrumentem úvěrových, dodavatelsko-odběratelských, nebo spotřebitelských vztahů. Je tedy důležité, aby směneční účastníci správně rozuměli významu směnky a jejím náležitostem. V případě neznalosti směnečného práva může snadno vzniknout směnka, která je byť jen pro drobný nedostatek v náležitosti neplatná. Dle mého názoru to je dáno i tím, že je směnečná problematika z velké části dotvářena judikaturou soudů, což není v českém právu příliš obvyklé. Veškeré požadavky pro náležitosti směnky proto nelze vyčíst z litery zákona a pro úspěšné používání směnky v právních vztazích je také nutná důkladná znalost směnečné soudní judikatury.

Postupně proto vznikla má představa o sepsání komplexní práce, která by pojednala o veškerých náležitostech směnky vlastní, které se běžně na směnce vyskytují. Spis by měl vysvětlit způsob zápisu náležitostí na směnku tak, aby tím

¹ MAREŠOVÁ, Kateřina. *Vybrané náležitosti směnky vlastní a jejich interpretace soudy*. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Právnická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Michaela Sigmundová, Ph.D.

nebyla způsobena její neplatnost. Cílem této práce proto bude v návaznosti na zákonnou úpravu zpracovat rozsáhlou judikaturu směnečných náležitostí a komplexně analyzovat náležitosti směňky vlastní - náležitosti podstatné, náležitosti fakultativní a náležitosti vedlejší.

Na závěr této práce bude také pro zajímavost pojednáno o právní úpravě náležitostí směňky dle právního řádu Velké Británie a o právní úpravě náležitostí směňky dle právního řádu Spojených států amerických.

1 POJEM SMĚNKY

Na začátek práce považuji za důležité vysvětlit samotnou podstatu směnky a také přiblížit, jak se směnka historicky jako institut vyvíjela. Na rozdíl od dalších kapitol, které každou jednotlivou náležitost analyzují do hloubky, je cílem této kapitoly vytvořit celistvý obraz o směnkách a jejich smyslu v právních vztazích.

1.1 Krátký exkurz do historie směnečného práva

Současná právní úprava směnek na našem území, ale i v ostatních státech, je výsledkem velmi dlouhého a spletitého vývoje směnek obecně. Pátrání po zrodu směnky pravděpodobně nikdy nebude u konce, nicméně dle současného stavu poznání převažuje názor, že listiny podobající se dnešním směnkám pochází ze severoitalských toskánských městských republik.

Počátky směnečných vztahů se datují do období křížáckých válek, které do těchto měst přinesly velký rozkvět obchodu. Čilý obchod mezi těmito městy a dalšími zeměmi Evropy a Blízkého východu vyvolal potřebu pro prostředek, který by ztělesnil pohledávky obchodníků a dalších osob. Již ve dvanáctém století se začala ustalovat podoba směnky, která měla v principu charakter směnky, jak ji známe dnes. Směnka zajišťovala to, že kupec cestující do jiného města nemusel měnu směňovat a podstupovat tak riziko ztráty hotovosti. Kupec obdržel příslib vydaný v notářské formě, který vystavovali bankéři (tzv. kampoři), jenž byli k této činnosti oprávněni na základě licence udělené panovníkem či městskou radou.

V této listině se bankéři zavazovali, že oni sami, nebo jejich obchodní partneři v platebním místě, vyplatí danou peněžitou sumu obchodníkovi či osobě, kterou tento věřitel určí. Podstatou takové směnky byl slib výstavce, a proto lze mluvit v tomto případě o směnce vlastní. Původní funkce směnky byla tedy spíše cestovním šekem. Směnka cizí se začala objevovat dříve. Aby totiž mohli majitelé směnky obdržet plnění, začali kampoři vydávat poukázky, v níž vyzývali své obchodní partnery k vyplacení částky uvedené na směnce. Tato doprovodná listina se stala základem směnky cizí, a to z toho důvodu, že postupně přebrala

podobu samostatného závazku výstavce vůči věřiteli směnky. Jelikož narůstal význam této poukázky, opustilo se postupem času od vydávání vlastních směnek.

Směnky cizí zatlačily směnky vlastní na nějaký čas do pozadí. Směnky vlastní se začaly objevovat znovu až koncem 13. století. Až poté došlo ke vzniku akceptace, tedy písemného prohlášení vydavatele na směnce, že se zavazuje směnečnou sumu uvedenou na směnce vyplatit. Akcept se tedy zřejmě vyvinul teprve v době, kdy se směnka používala i lokálně, tj. na místních trzích, na nichž bylo možné zastihnout směnečníka k podpisu směnky ještě před splatností. Nejpozději v 17. století se vyvinul institut indosace a směnka byla zformulována do podoby (co se jejich základních rysů týče), ve které je zachována do současnosti.²

Postupem doby se směnky rozšířily do celého světa, jelikož se ukázalo, že se jedná o bezpečný platební prostředek. Jejich největší rozmach nastal v 18. století, kdy vznikl globální obchodní trh. V této době se však směnečné zákony v jednotlivých zemích mírně lišily, vznikla tedy potřeba k jejich sjednocení. Prvním pokusem o sjednocení směnečných zákonů byla Lipská konference, které se v roce 1847 zúčastnila většina německých států a Rakousko. Výsledkem konference byl Směnečný řád. Další významný posun v unifikaci nastal až na začátku dvacátého století na dvou Haagských konferencích v letech 1910 a 1912. Výsledkem jednání byl návrh jednotného směnečného řádu a mezinárodní smlouvy zavazující jednotlivé smluvní státy k jeho zavedení.

První světová válka zbrzdila další postup, nicméně v roce 1931 proběhla další konference v Ženevě, které se zúčastnilo 31 států včetně Československa. Výsledkem konference byla Úmluva o jednotném zákonu směnečném, Úmluva o střetech zákonů a Úmluva o směnečných poplatcích. Současná česká právní úprava stále vychází z těchto ženevských dohod.

Směnečné právo bylo na území současné České republiky poprvé upraveno směnečným patentem ze dne 22. prosince 1763 vydaným za Marie Terezie, který byl obdobou dolnorakouského směnečného řádu z roku 1717.

² KOVAŘÍK, Zdeněk *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 3.

Lipská konference z roku 1847 dala vzniknout novému směnečnému řádu císařským patentem č. 51/1850, který platil, až na menší změny, do roku 1928. Ve stejné době platilo na území Slovenska uherské směnečné právo a deset let po vytvoření společného českého a slovenského státu bylo směnečné právo obou zemí sjednoceno směnečným zákonem č. 1/1928 Sb. Ženevské směnečné právo bylo na našem území zavedeno v průběhu protektorátu na základě vládního nařízení o Jednotném směnečném právu ze dne 19. 12. 1940, č. 111/1941 Sb. Jelikož panoval po válce zmatek a nejistota v tom, který směnečný zákon je platný, byl v roce 1950 tento rozpor vyřešen zákonem směnečným a šekovým č. 191/1950 Sb., který dva uvedené předpisy zrušil.³

„Ústavním zákonem České národní rady č. 4/1992 Sb. čl. 1 odst. 1 stal se zákon č. 191/1950 Sb. součástí právního řádu nově konstituované České republiky a i nová Česká republika zůstává tedy zemí, která směnečně právně je orientována na ženevské právo směnečné.“⁴ Právní úprava z roku 1950 směnečného zákona platí ve svém základu dodnes a je klíčovým pramenem českého směnečného a šekového práva.

Největším zásahem do této právní úpravy se stala rekonstrukce soukromého práva, kdy zákon směnečný převzal úpravu mezinárodního práva směnečného a šekového s účinností od 1. ledna 2014⁵. Směnka také podléhá obecnému režimu cenných papírů dle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Občanský zákoník má k zákonu směnečnému vztah zásadně *lex specialis*. To znamená, že právní úprava ve směnečném zákoně má přednost před obecnou úpravou občanského zákoníku.⁶

³ KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., VÍTEK, I. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 120.

⁴ KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 10.

⁵ Jedná se v pořadí o třetí novelizaci směnečného zákona, a to zákonem č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém.

⁶ KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., VÍTEK, I. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 122.

1.2 Podstata směnky

Směnka je považována za dokonalý cenný papír, což znamená, že práva a povinnosti ze směnečných vztahů jsou definovány právě a jen směnečnou listinou a zápisy, či doložkami a poznámkami na ní uvedenými. Definice směnky a jejích hlavních znaků je ponechána právní nauce. Právní řád totiž neobsahuje žádnou legální definici směnky. Pro úspěšné používání směnky v podnikatelských, obchodních i jiných vztazích je důležité pochopení smyslu institutu směnky. Ten nastiňuje právní literatura následujícím způsobem: „*Směnka je v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenný papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku.*“⁷ Směnka je tak charakterizována svými hlavními znaky, které budou jednotlivě popsány v následujících odstavcích.

Jedním z hlavních znaků směnky je její abstraktnost. Abstraktnost závazku spočívá v tom, že jeho právní důvod není pro existenci směnečného právního vztahu podstatný a ze směnky tak nevyplývá kauza směnečného závazku⁸. V praxi se abstraktnost závazku projevuje tím, že pokud jsou splněny formality dané zákonem, vznikne plnohodnotný směnečný závazek. Žádných jiných okolností nebude třeba, jelikož zákon žádné další okolnosti ke vzniku směnečného závazku nevyžaduje. I když se běžně vystavení směnky o konkrétní důvod opírá nebo vznikne z určité hospodářské potřeby, nemá to vliv na existenci směnečného závazku, i kdyby byl důvod vzniku směnky na ní vyznačen.

Směnečný právní vztah, který vzniká vystavením směnky, je tedy samostatný. Směnečný závazek je oddělený od závazku, který byl původem jeho vzniku, a není tedy závazkem akcesorickým vůči jinému závazku. Soudní praxe dovodila, že směnka, která slouží k zajištění pohledávky, je samostatným nárokem, který je nezávislý na existenci zajištěné pohledávky.⁹ „*Směnka, lhostejno v jaké funkci, stojí ve vztahu k jiným závazkům vždy v postavení zcela*

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2008. Sp. zn.: 29 Odo 1141/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁸ KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. *Právní rozhledy*, 1997, č. 12, s. 615.

⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 1998. Sp. zn.: 5 Cmo 14/97. *Soudní rozhledy*, 1999, č. 2, s. 54.

*samostatného, na souvisejícím obecném závazku zcela nezávislého, závazku.*¹⁰ To je důležitý poznatek, protože zajišťovací směnky jsou v současné směnečné praxi převážnou částí směnek, které jsou v oběhu.¹¹

Směnka se dále řadí mezi tzv. dokonalé cenné papíry. To znamená, že vznik i osud směnečných práv a povinností jsou se směnečnou listinou nerozlučně spojeny. Můžeme říci, že právo je ve směnečné listině inkorporováno a tím jsou práva a povinnosti směnečných vztahů směnkou definována a spolu s ní existují a také zanikají. Do směnečné listiny je tak vtělen závazek a v důsledku nerozlučné vazby mezi listinou a nárokem je předložení listiny nutnou podmínkou pro výkon práva v listině obsaženého. S tímto rysem souvisí legitimační funkce směnek. V praxi se tato funkce projevuje tak, že majitel musí směnku dlužníkovi předložit pro to, aby vznikla povinnost poskytnout plnění ze strany dlužníka. Tím, že majitel směnky předloží originál směnečné listiny, prokazuje svůj nárok na plnění. Zde se projevuje silné postavení věřitele, neboť ten nemusí prokazovat, že výstavce směnečnou sumu věřiteli skutečně dluží. Nemusí dokonce prokazovat ani vznik závazku, na základě kterého byla směnka vystavena.

Dalším typickým rysem závazků, vznikajících z dokonalých cenných papírů, je jejich formálnost. Formálnost směnečných závazků je znakem toliko nejtypičtějším, kterým se směnka vyznačuje. Tato formálnost je dána samotnou podstatou směnky. Zákon směnečný velice rigidně upravuje obsah směnky a klade na něj velký důraz. V praxi má tato formálnost výhody i nevýhody. Na jednu stranu mohou totiž v důsledku směnečné přísnosti vznikat různorodá pochybení, která mají svůj původ v již samotném sepisování směnky. Stačí, aby výstavce některou povinnou náležitost pominul či uvedl nepřesně, a tím způsobil neúmyslnou neplatnost celé směnky. Pokud totiž nebude listina vykazovat znaky, které jsou přísně stanoveny a vyžadovány zákonem jako náležitosti podstatné, listina nebude považována za směnku a nenastanou ani účinky s ní spojené.

Na druhou stranu ale směnečná přísnost není bezúčelná. Formálnost totiž činí směnečné právní vztahy jednoduchými a poskytuje snadnou dispozici

¹⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-182-6. s. 8.

¹¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. Zajišťovací směnky a některé další otázky směnek ve světle soudních rozhodnutí. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 8, s. 281.

s těmito směnečnými závazky, když obsah závazku je jasně dán právě tím, co je na směnečné listině psáno. Směnka je tím velice jednoduše převoditelná a obchodovatelná, čímž se naplňuje její hlavní hospodářský účel.

Se směnečnou formálností souvisí další typický znak směnky, kterým je nespornost závazku. To znamená, že jedině, co oprávněný ze směnky prokazuje, je to, že je vlastníkem směnky¹². To platí jak pro případ, kdy směnku předkládá dlužníkovi k placení, tak pro případ, kdy se domáhá zaplacení směnky u soudu. Vlastník směnky není povinen prokazovat, že povinný ze směnky danou směnečnou částku skutečně dluží. Dlužník ze směnky má v rámci soudního řízení pouze možnost vznést námitky, a pokud neunesse své důkazní břemeno, bude mít povinnost směnku zaplatit. Tato jednoduchost směnečného vztahu má i své nevýhody - například se může stát, že „*proti směnce bude placen nedluh, nebo závazky jinak nevyhmatelné, jako jsou nároky promlčené či nároky z her a sázek, i nároky právu se obecně příčí, jako jsou kupříkladu nároky z lichvy.*“¹³ Výše popsané typické rysy směnky jsou obsaženy v termínu pro směnky příznačném, jedná se o fenomén směnečné přísnosti, který charakterizuje samotnou podstatu směnky.

Jak již bylo výše naznačeno, je důležité, aby byl směnečný závazek vymezen nejen formálně, ale také obsahově správně. K tomuto Vrchní soud v Praze judikoval: „*Směnka je vysoce formální cenný papír, který s ohledem na svou převoditelnost musí být naprosto určitý a nevyvolávající jakoukoliv pochybnost o právech a povinnostech s ním spojených.*“¹⁴ Na jednu stranu nelze než souhlasit, že takový stav by byl pro každou směnku ideální. Na druhou stranu se však v praxi určité pochybnosti o právech a povinnostech objevují. Drobné nepřesnosti by ale z důvodu právní jistoty neměly být pro platnost směnky fatální. Proto i soudy postupně stále více a více připouští v oblasti směnečného práva aplikaci obecné zásady preference výkladu ve prospěch platnosti¹⁵. Tento princip

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2031/2011. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹³ KOVAŘÍK, Zdeněk *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 55.

¹⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.2.1999. Sp. zn.: 9 Cmo 504/1998. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁵ např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2008. Sp.zn.: 28 Cdo 3233/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

je nakonec od účinnosti nového občanského zákoníku definován přímo v ustanovení § 574 občanského zákoníku, tedy že na právní jednání je třeba hledět spíše jako na platné než jako na neplatné.

I přes to, že směnečná přísnost závazků vznikající ze směnek má postupnou tendenci k oslabování, považují za potřebné, aby účastníci směnečného vztahu dbali zvýšené opatrnosti při zacházení se směnkami, a aby se orientovali nejen v požadavcích, které zákon na směnečnou listinu klade, ale aby znali i širší souvislosti především s ohledem na směnečnou judikaturu soudů.

1.3 Náležitosti směnky vlastní

Právní úprava zná dva základní druhy směnky, a to směnku vlastní a směnku cizí. Základem vlastní směnky je slib výstavce listiny, že remitentovi (věřiteli) při splatnosti směnky zaplatí určitou peněžitou sumu v místě ve směnce určeném. Směnečný vztah vyplývající ze směnky vlastní tak zahrnuje minimálně dvě osoby. Směnka vlastní představuje přímý závazek výstavce a jde vlastně o formu dlužnického prohlášení. Oproti tomu směnka cizí představuje příkaz třetí osobě (směnečníkovi), aby tato osoba zaplatila při splatnosti směnky majiteli směnky v místě na směnce určeném směnečnou sumu. Výstavce směnky cizí tedy není přímým dlužníkem, ovšem dle ust. § 9 směnečného zákona výstavce směnky cizí odpovídá za zaplacení směnky, a proto je dlužníkem nepřímým.

Směnka vlastní má ve své základní podobě jen dva účastníky, a to výstavce a remitenta. Výstavce je osoba, která vydáním směnky uvádí směnku do oběhu. Remitent je osoba, v jejíž prospěch byla směnka vydána. Remitent je prvním nositelem oprávnění ze směnky. Pokud se nejedná o rekta směnku, ve které je vyloučen převod směnky rekta doložkou, může remitent se směnkou libovolně disponovat. Pokud remitent převede práva ze směnky na jinou osobu, stává se při převodu indosantem a z přímého dlužníka se stane dlužníkem nepřímým.

Obsah směnky se skládá z jednotlivých zápisů¹⁶. Aby směnka byla platná, musí obsahovat všechny podstatné náležitosti, které určuje zákon. Kromě těchto podstatných náležitostí, které na směnečné listině musí být, může také směnka

¹⁶ zákon směnečný užívá také pojmů „doložky“ nebo „poznámky“.

obsahovat i další náležitosti, které nejsou podmínkou pro platnost směnky. Tyto další náležitosti můžeme rozlišit na doložky výběrové neboli fakultativní a na doložky vedlejší podle toho, zda směnečné právo tyto zápisy předvídá jako doložky možné, či zda je směnečné právo nikterak nepředvídá.

Obligatorní náležitosti směnky jsou takové náležitosti, bez kterých podle zákona směnka není směnkou. U směnky vlastní jsou to směnečná klauzule, bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu, dále jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno, datum vystavení směnky a podpis výstavce. Nepřímo může ze směnky vlastní vyplývat údaj místa, kde má být placeno a místo vystavení směnky.

Mezi fakultativní náležitosti řadíme takové náležitosti, které nejsou pro směnku nutné, avšak zákon s nimi počítá. To znamená, že doložky fakultativní zákon ve své dikci zmiňuje, a zpravidla mají určitý význam pro práva a povinnosti ze směnky. Pokud tyto náležitosti na směnce chybí, nedotýká se to platnosti dané směnky.

Fakultativní doložky však mají pro směnku vždy právní význam. Oproti tomu doložky vedlejší nemají zpravidla pro práva a povinnosti účastníků směnečného vztahu význam žádný, případně jen zprostředkovaný. Vedlejší doložky jsou takové doložky, které zákon nijak neupravuje, avšak je ani nezakazuje. Tyto zápisy mají zpravidla pouze význam informační, orientační či evidenční. Ulehčují orientaci na směnce a mají tak smysl pouze pro mimosměnečné vztahy účastníků. Dříve se takové doložky označovaly jako doložky kupecké. V této práci budou uvedeny pouze ty vedlejší doložky, které jsou, nebo v minulosti bývaly, nejčastěji používané na směnkách.

Vzhledem k formálnosti jako charakteristickému rysu směnky lze uvést, že pravdivost zápisů udaných na směnce není směrodatnou skutečností pro platnost a účinnost jak těchto údajů, tak celé směnky. Prvořadá je pouze formální bezchybnost. Problematika pravdivosti či nepravdivosti náležitostí směnky a jejich důsledky zákon přímo neřeší. Právní nauka došla k závěru, že *„směnka je platná, je-li obsah směnky logicky možný. Jde o logiku obecnou, [...] Jedná se však i o logiku vnitřní, když ku příkladu nemůže logicky předcházet datum*

*splatnosti směnky datu jejího vystavení.*¹⁷ Jak můžeme vidět, materiální pravdivost je u směnečných závazků oslabena, což ovšem koresponduje se samotnou podstatou směnky tak, jak je definována pomocí jejích charakteristických rysů.

Aby měly jednotlivé zápisy na směnce pro účastníky směnečného vztahu právní význam, je nutné, aby každá doložka povinná či fakultativní, byla kryta podpisem určité osoby. Přičemž vztah zápisu a podpisu je vyvozován z grafické úpravy směnečné listiny. „*Jde o otázku ryze skutkovou, nakolik lze s ohledem na obecnou zkušenost s podpisy textů na rozmanitých listinách považovat konkrétní podpis za příslušející konkrétní doložce.*“¹⁸ V praxi pak zcela běžně jeden podpis kryje více doložek najednou. Rovněž je možné, aby jeden zápis autorizovalo svými podpisy více osob najednou.

Zákon směnečný v ustanovení čl. I § 75 uvádí v jednotlivých bodech, jaké zápisy obsahuje směnka vlastní. Jedná se o:

1. označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána;
2. bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu;
3. údaj splatnosti;
4. údaj místa, kde má být placeno;
5. jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno;
6. datum a místo vystavení směnky;
7. podpis výstavce.

Nadále bude výklad věnován jednotlivým náležitostem směnky vlastní a bude rozdělen podle toho, zda se jedná o náležitosti obligatorní, fakultativní či vedlejší.

¹⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář.* 5. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 9.

¹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice.* 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 76.

2 PODSTATNÉ NÁLEŽITOSTI SMĚNKY VLASTNÍ

Poté, co byl v první kapitole vysvětlen smysl směnk, kdy byly rovněž popsány obecné rozdíly mezi obligatorními, fakultativními a vedlejšími náležitostmi směnk vlastní, se bude tato kapitola věnovat podrobně podstatným náležitostem směnk vlastní. Analyzovány budou tyto náležitosti směnk vlastní: směnečná klauzule, bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu, jméno remitenta, datum vystavení směnk a podpis výstavce.

2.1 Směnečná klauzule

Náležitost, bez které se směnk vlastní neobejde, a kterou směnečný zákon uvádí v ustanovení čl. I § 75 v bodě 1, je náležitost, kterou právní nauka označuje jako tzv. směnečnou klauzuli. Jde o náležitost, kterou zákon specifikuje jako: *„Označení, že jde o směnk, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádřené v jazyku, ve kterém je tato listina sepsána.“*

Směnečná klauzule plní funkci výstrahy avizující každé osobě, která se směnkou přijde do styku, že se jedná o listinu podléhající značné směnečné přísnosti. Tuto podstatnou náležitost můžeme pro přehlednost rozdělit na tři samostatné náležitosti, a to na samotné slovo „směnk“, jazyk směnk a umístění označení směnk.

Pro platnost směnk musí být slovo „směnk“ uvedené na směnečné listině. Není samozřejmě rozhodné, v jakém pádě je toto slovo uvedeno. Je ale nutné, aby bylo užito stejného slovního druhu, tedy podstatného jména. Není možné namísto slova „směnk“ použít slovní spojení jako je „směnečná listina“, „směnečný úpis“ či „směnečný list“. Takové označení totiž není jednoznačné a může zahrnovat další dokumenty jako je například protestní listina.

Emitent ovšem může slovo „směnk“ zakomponovat do složeného podstatného slova a uvést v textu slovo „vistasměnk“, či „rektasměnk“. Na platnost směnk nemá takové označení vliv, jak rozhodl Nejvyšší soud ČR: *„Použití označení „blankosměnk“ místo označení „směnk“ v textu listiny nemá za následek neplatnost směnk z důvodu absence náležitosti vyžadované*

*odkazovaným ustanovením směnečného zákona*¹⁹ Složené podstatné jméno obsahující slovo „směnka“ tak obstojí v požadavku směnečného zákona na řádné označení, že jde o směnku.

Směnku není nutné identifikovat jako směnku vlastní²⁰. Postačí, když druh směnky vyplyne z obsahu listiny. Ostatně označení listiny slovy „směnka vlastní“ neučiní z listiny směnku vlastní v případě, kdy tato listina nebude obsahovat všechny náležitosti směnky vlastní zákonem předepsané. Soudní judikaturou nevyřešená je otázka označení směnky jako jeden druh, ačkoliv tato listina naplňuje znaky směnky druhé. Dle mého názoru by měl být určující právě obsah listiny. Pokud je obsah směnky jednoznačný, nemělo by pouhé nesprávné označení druhu směnky mít vliv na její platnost.

Druhou náležitostí v této kategorii je jazyk směnky – to znamená nutnost označení směnky vyjádřené ve stejném jazyku, ve kterém je sepsána celá listina. Volba jazyka, ve kterém lze sepsat směnku, není zákonem nikterak omezena. Je tak možné vystavit směnku v kterémkoliv jazyce bez ohledu na to, kde je směnka vystavená, kde je směnka platná, či kdo a komu směnku vystavuje. Z gramatického výkladu ustanovení ale vychází požadavek jazykové jednotnosti celé směnečné listiny, který je soudní judikaturou dovozován z použití jednotného čísla u slova „jazyku“.

Soudní praxí bylo dovozeno, že tímto pravidlem je zároveň také určeno, že směnečná listina musí být v době, kdy je vydána, jednojazyčná. Je tedy nepřipustné kombinovat více jazyků na jedné směnečné listině. Jazyková nejednotnost by způsobila neplatnost celé směnky. *„Nepřichází tak v úvahu, aby část směnky byla v jazyce jednom a část druhá v jazyce jiném“*²¹ Dle Nejvyššího soudu ČR toto platí dokonce i pro případ, kdy by se jednalo o jazyky příbuzné, které by neučinily směnku zcela nesrozumitelnou. Pokud by tak byla část směnky sepsána v českém jazyce a část ve slovenském, způsobilo by to neplatnost celé směnky.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2016. Sp. zn. 29 Cdo 4535/2014. *Právní rozhledy*. 2016, č. 17, s. 607.

²⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-965-4. s. 29, s. 277.

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 427/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

V naposledy citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010 rozhodoval soud v případě dvou směnek, na kterých byla jedním údajem vymezena měna v rámci číselného vyjádření směnečné sumy zkratkou „CHF“ (což je zkratka dle české normy pro švýcarský frank) a druhým údajem byla vymezena měna v rámci slovního vyjádření směnečné sumy jako „swiss francs“. Právě tato skutečnost byla dle Nejvyššího soudu „*důvodem neplatnosti obou směnek. Není totiž pochyb o tom, že u sporných směnek, vystavených v českém jazyce, zmíněný údaj měny odporuje požadavku jazykové jednoty směnky.*“²²

Dle mého názoru byl v tomto případě využit až příliš formalistický výklad práva. Domnívám se, že měnu na této směnce dostatečně určitě vymezila již zkratka „CHF“, která byla uvedena v českém jazyce a údaj „swiss francs“ tak mohl být posouzen jako nadbytečný a pouze informativní, a tedy nezpůsobující neplatnost celé směnky.

Podobně ovšem vystihl požadavek jazykové jednotnosti ohledně směnečné měny Vrchní soud v Olomouci, a to tak, že směnka musí být „*vystavena pouze v jednom jazyce. Není-li na směnce údaj označující směnečnou měnu, v níž má být směnečná suma zaplacená, vyjádřen v jazyce, ve kterém je listina sepsána, nejde o platnou směnku vlastní.*“²³ V tomto směru lze ovšem také poukázat na rozšiřující se vícejazyčné směnečné formuláře, které se dnes užívají především v bankovní praxi. Takové formuláře jsou již soudy „tolerovány“ a není jim vytýkána jazyková nejednotnost. To považuji za správný krok, který reflektuje a podporuje stále se rozvíjející obchodní styky.

Je důležité zdůraznit, že tento požadavek jazykové jednotnosti se vztahuje pouze na text základní směnky, tedy na text, který pochází od výstavce. Další osoby, jako je například aval nebo indosant, mohou činit prohlášení na směnce ve kterémkoliv jazyce, aniž by měla jazyková nejednotnost jejich prohlášení vliv na platnost směnky. To plyne z logické úvahy. Došlo by k absurdní situaci, kdyby například třetí indosant v řadě mohl způsobit neplatnost celé směnky svým cizojazyčným prohlášením. Proto je rozhodným okamžikem pro určení jazykové

²² Ibid.

²³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 8. 2008. Sp. zn. 9 Cmo 96/2008. In: CODEXIS [právní informační systém].

jednoty směnky již její uvedení do oběhu²⁴. Po tomto okamžiku mohou být zápisy na směnce provedeny v jakémkoliv jazyce bez důsledku způsobení neplatnosti celé směnky.

Třetí náležitostí směnečné klauzule je umístění označení směnky. Směnečná listina bývá často nadepsána slovem „směnka“. Je ale důležité vědět, že nadpis směnečné listiny nenahrazuje označení listiny za směnku a nestačí tedy, aby slovo „směnka“ bylo uvedené pouze v nadpisu listiny. S nadpisem směnečné listiny ani zákon nespojuje žádné důsledky. Je nutné, aby slovo „směnka“ bylo zakomponováno přímo do textu listiny. Lze doporučit, aby slovo „směnka“ navazovalo na vlastní text směnky, zpravidla na platební slib, případně na označení remitenta. Příkladem může být věta: „Za tuto směnku zaplatím...“, nebo „Na řad paní A.B. zaplatím za tuto směnku...“. Pro platnost směnky je tedy důležitá vazba slova „směnka“ na další text směnky. Tento požadavek je splněn v případě, kdy se tímto způsobem slovo „směnka“ vyskytne na listině alespoň jednou. Pro platnost směnky pak není relevantní, zda se slovo „směnka“ objeví na listině vícekrát.

2.2 Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu

Účelem vystavení směnky je zaplacení konkrétní peněžitě sumy dlužníkem ze směnky (výstavcem) směnečnému věřiteli (remitentovi). Můžeme tedy říci, že v pořadí druhá náležitost směnky vlastní vyžadovaná směnečným zákonem v čl. 1 § 75 v bodě 2, je skutečným základem směnky vlastní. Podle tohoto ustanovení musí směnka vlastní obsahovat bezpodmínečný slib výstavce zaplatit určitou peněžitou sumu. Tuto náležitost můžeme opět rozdělit na dva samostatné okruhy: na problematiku platebního slibu a na problematiku směnečné sumy.

2.2.1 Bezpodmínečný slib zaplatit

Bezpodmínečný slib výstavce je hlavním určujícím prvkem tohoto druhu směnky. Vyjadřuje závazek výstavce vůči majiteli směnky a odráží se v něm dvoustranná podstata směnečného vztahu z vlastní směnky. Platební slib výstavce

²⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 11.

bývá na směnce vlastní zpravidla vyjádřen slovem „zaplatím“. Nelze vyloučit jiné znění této doložky, např. slovem „uhradím“, musí však vždy vyjadřovat bezpodmínečný platební slib. Použití slova „zaplatím“ na směnce vlastní z hlediska rozšířené praxe nelze jinak, než doporučit.

Výstavcův slib zaplatit musí být dále prostý jakýchkoliv podmínek. Absolutně neplatná je směnka, ve které je výstavcův slib vyjádřen slovy: „zaplatím, až“ nebo „zaplatím, když“. Stejně tak nelze výstavcův slib podmínit nepřímou tím, že platnost nebo účinnost směnky bude vázána na to, že nastane nebo nenastane určitá skutečnost. To znamená, že i v situaci, kdy je směnka vystavena například oproti plnění, které ještě nenastalo, nelze v žádném případě tuto skutečnost do směnky promítnout. Jakákoliv podmínka odkládací, rozvazovací, splnitelná či nesplnitelná, maří platnost celé směnky.

Ostatně podmínka se nesmí objevit ani kdekoliv jinde na směnce. I v případě, že podmínka bude graficky situována nikoliv u směnečného slibu, ale až na konci směnečného textu u podpisu výstavce, nemůžeme dojít k závěru, že směnečný slib je bezpodmínečný. Směnku je potřeba posuzovat v celém jejím kontextu. Zásada bezpodmínečnosti platí pro veškeré směnečné projevy a směnky s doložkou vázanou na podmínku jsou tak neplatné, protože „*při vydání by v nich vlastně vůbec žádný závazek obsažen nebyl, a zda kdy v nich později bude, bylo by zcela nepředvídatelné.*“²⁵

Důležité je v tomto kontextu upozornit na nepřípustnost doložky „sine obligo“. Takovou doložkou by výstavce vyloučil svou odpovědnost za zaplacení směnky, čímž by zrušil svůj slib zaplatit a způsobil by totální neplatnost směnky. U směnky cizí je tomu jinak. Zákon směnečný ve svém ustanovení § 9 zavádí fikci, podle které každá doložka, kterou vyloučí výstavce svou odpovědnost za zaplacení, platí za nenapsanou. Zákon směnečný tím zhojuje takovou případnou doložku u směnky cizí. Ze samotného zákona však vyplývá, že tato fikce se nepoužije u směnky vlastní, když ve výčtu ustanovení § 77 a 78, podle kterých se daná ustanovení použijí kromě směnky cizí i na směnku vlastní, se nevyskytuje § 9, který výše uvedenou fikci zavádí. Tato konstrukce je logická. U směnky cizí je

²⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 111.

výstavce dlužníkem nepřímým, kdežto výstavce směnky vlastní je dlužníkem přímým. Výstavce směnky vlastní by doložkou „sine obligo“ znegoval svůj slib zaplatit směnku a v případě použití zákonné fikce by vznikla směnka, která by nebyla projevem jeho vůle.

2.2.2 Směnečná suma

Správné vymezení směnečné sumy je další podmínkou pro vystavení platné směnky. Právě nesprávné vymezení směnečné sumy na směnce je častým důvodem neplatnosti směnky. V následujících kapitolách tak budou popsány způsoby, jakými lze směnečnou sumu na směnce vyjádřit, aniž by to způsobilo její neplatnost.

2.2.2.1 Určitost směnečné sumy

Směnečná suma může být vyjádřena slovy, čísly, nebo oběma způsoby. Nezbytné ovšem je, aby ze směnečné listiny samé bylo jednoznačně jasné, kolik se má za konkrétní směnku zaplatit při její splatnosti. Přitom je nutné, aby údaj o směnečné sumě byl bezpochyby jasný nejen účastníkům směnečného vztahu, ale také komukoliv, kdo by se mohl případně stát jejím nabyvatelem. Určitost směnečné sumy se tedy posuzuje objektivně a ne pouze z pohledu konkrétních subjektů směnečného závazku.

Aby byla tato náležitost splněna, musí být mimo jiné peněžítá suma vymezena určitě. Podmínku určitosti jistě nesplní suma udaná výrazem „zaplatím částku, která mi bude sdělena“. Suma vymezená alternativně („10.000,- Kč nebo 15.000,- Kč“) nebo jinak neurčitě („peněžní ekvivalent automobilu značky Škoda SPZ...“) by rovněž pro neurčitost směnečné sumy způsobila neplatnost směnky²⁶.

Obecně je také možné vymežit směnečný peníz v haléřích. V současnosti je nejmenší platnou peněžní jednotkou na území České republiky jedna koruna, ovšem soudní judikatura dovodila, že podmínka určitosti peněžité sumy „*je splněna i tehdy, je-li směnečný peníz vyjádřen nejen v korunách, ale i v*

²⁶ Srov. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-965-4. s. 35.

*haléřových jednotkách nedělitelných deseti (tj. jako oběživo neexistujících)*²⁷. I Nejvyšší soud dospěl k závěru, že „*bez zřetele k tomu, jaká je nejmenší platná mince v České republice, je nejmenší peněžní jednotkou v České republice jeden haléř.*“²⁸ Ostatně také zákon o České národní bance jednoznačně stanovuje, že česká koruna se dělí na sto haléřů²⁹. Při placení takové směnky v hotovosti je pak zapotřebí postupovat v souladu s pravidly zaokrouhlování.

Můžeme shrnout, že směnečný peníz je základní složkou směnky a určuje směnku jako dlužnický cenný papír. Ze směnečné listiny musí vyplývat vždy pouze závazek peněžitý. Směnku nelze vystavit na zboží nebo na jiné dokumenty, které představují platební závazek, jako například obligace, akreditivy nebo záruční listiny z finanční záruky. Splnění požadavku určitosti směnečné sumy podmiňuje platnost listiny jako směnky.

2.2.2.2 Zákonná výkladová pravidla

V praxi bývá nejčastěji směnečná suma na směnce uvedena dvěma způsoby. Jednak slovy, kdy je vyjádření sumy součástí směnečného slibu jako souvislého textu. Vedle toho se zpravidla suma udává číselným údajem v pravém horním rohu, zvláště pokud se jedná o předtištěný směnečný formulář.

Zákon pak stanovuje základní pravidla pro případ, kdy si tyto dva údaje konkurují. Výkladové ustanovení obsažené v ustanovení čl. I § 6 odst. 1 zákona směnečného upravuje případ, kdy je směnečná suma na směnce udána jak slovy, tak čísla a tyto údaje jsou navzájem v rozporu. Pak platí ten údaj peněžité sumy, který je určený slovy: „*Je-li směnečná suma udána jak slovy, tak čísla a neshodují-li se tyto údaje, platí suma vyjádřená slovy*“. Přednost má částka uvedená slovy pravděpodobně z toho důvodu, že se předpokládá, že v údaji číselném se budou vyskytovat chyby častěji, než v údaji slovním.

Další výkladové ustanovení obsahuje také druhý odstavec ustanovení čl. I § 6 zákona směnečného. Z tohoto ustanovení vyplývá, že do směnky může být

²⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. listopadu 1999. Sp. zn. 9 Cmo 672/98. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 5, s. 67.

²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2003. Sp. zn. 29 Odo 975/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

²⁹ srov. ustanovení § 13 zákona č. 6/1993 Sb., zákon o České národní bance.

vtělen pouze jeden směnečný závazek. Pokud by totiž bylo na směnce více údajů určující směnečnou sumu a tyto údaje by si navzájem konkurovaly, pak dle tohoto ustanovení platí, že směnečná suma je určena tou částkou, která je na směnce uvedena jako suma nejnižší: „*Je-li směnečná suma udána několikrát slovy nebo několikrát čísly a neshodují-li se tyto údaje, platí suma nejmenší.*“

V souvislosti s těmito výkladovými ustanoveními se často objevuje právní názor, že je-li suma vyjádřena samostatnými oddělenými slovy (např. pět set tisíc korun českých), jedná se o rozpor mezi částkami a směnka tak zní pouze na pět korun českých, tedy na částku nejnižší. Takový výklad má sice své opodstatnění a má zabránit případům, kdy by byla na směnku dodatečně dopsána částka a tím by došlo k neoprávněnému zvýšení směnečné sumy. Na druhou stranu však může být tento výklad absurdní, a to především v případech, kdy je na směnce z nevědomosti a v dobré víře zapsáno číselné vyjádření peněžité částky, sice souvisle a na jednom místě, avšak s mezerami mezi všemi slovy.

V tomto případě bych se přikláněla k výkladu, který by nepřipustil takto protismyslný závěr, a který by zachoval platnost celé částky. Je zřejmé, že v případě, jako je tento, by nebylo vhodné přijmout jediný závazný postup výkladu, jelikož praxe přináší různorodé situace, a tak je potřeba postupovat v závislosti na posouzení každého konkrétního případu. V rozhodovací praxi soudů ovšem již můžeme pozorovat postupnou tendenci k opouštění přísných výkladů, kdy soudci začínají brát v potaz i záměr účastníků směnečných vztahů.

V tomto směru je zajímavé rozhodnutí Nejvyššího soudu v ČR z roku 2010. Směnka v tomto případě obsahovala údaj směnečné sumy, která byla vyjádřena jednou číselným údajem „52.865,- Kč“ a podruhé slovy tak, že pod částkou „padesát dvatisíce“ byla v dalším řádku uvedena částka „osm set šedesát pět korun českých“. Nejprve soud prvního stupně dovodil, že z takové směnky vyplývá pouze nárok na zaplacení částky 865,- Kč a to z toho důvodu, že se jedná o rozpor mezi dvěma různými směnečnými částkami, jelikož směnečná suma vyjádřená slovy (obsahující dvě různé peněžité částky) neodpovídá výši směnečné sumy vyjádřené číslicemi.

Naproti tomu odvolací soud žádný takový rozpor ve slovním vyjádření směnečné sumy neshledal. Vrchní soud v Praze dovodil, že pokud je slovní údaj kvůli nedostatku místa v řádku formuláře směnky rozdělen a není tak vypsán

nepřetržitě, nejedená se o rozpor mezi směnečnými částkami a na směnce je tak vyjádřena pouze jedna směnečná suma ve výši 52.865,- Kč, což dovodil i na základě porovnání číselného a slovního vyjádření směnečné sumy. Vyloučil tak v tomto případě aplikaci pravidla obsaženého v ustanovení čl. I § 6 zákona směnečného³⁰.

Nejvyšší soud ČR pak tento závěr potvrdil: „*V situaci, kdy obě části slovní podoby směnečné sumy jsou umístěny před údajem označujícím měnu, v níž má být zaplácena, přičemž současně oba slovní údaje při jejich souvislém čtení odpovídají částce udané číslu, nelze dospět k jinému závěru, než že směnka zní na jedinou (číslu a slovy shodně vyjádřenou) směnečnou sumu 52.865,- Kč.*“³¹

Důležité pravidlo plynoucí z tohoto rozhodnutí tedy je, že směnka zní na takovou částku, která je uvedena jako slovní podoba směnečné sumy před údajem označujícím měnu (a to i když je částka rozdělena na dvě části), pokud současně oba slovní údaje při jejich souvislém čtení odpovídají částce udané číslu. Pozitivním na tomto rozhodnutí shledávám to, že soud přihlédl ke zvláštnostem konkrétního případu a upustil od aplikování ustanovení, které by způsobilo přílišnou formální přísnost. Směnečná přísnost je sice podstatou směnečných závazků, ale vývoj soudní judikatury ukazuje, že tendencí je postupné oslabování přílišně formalistického pojetí směnečných závazkových vztahů.

2.2.2.3 Měna směnečné sumy

Pod požadavek určitosti směnečné sumy je podřazován také požadavek určitosti vyjádření měny, ve které má být směnečný peníz zaplácen. Dle Vrchního soudu v Praze se „*požadavek určitosti peněžité sumy uvedené ve směnce vztahuje nejen na číselné nebo slovní vyjádření peněžité částky, ale i na měnu, v níž má být zaplácena*“³². To znamená, že nejen vyjádření výše částky, ale také měna je podmínkou určitosti směnečné sumy. Zákon směnečný v tomto případě ale neurčuje žádné pravidlo, které by stanovilo presumpci platné měny v místě

³⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. ledna 2008. Sp. zn.: 6 Cmo 352/2007. In: CODEXIS [právní informační systém].

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010. Sp. zn.: 29 Cdo 176/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

³² Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 6. 1996. Sp. zn. 4 Cmo 386/96. In: CODEXIS [právní informační systém].

vystavení nebo platné měny dle místa placení směnky pro případ, kdy by určení měny na směnce zcela chybělo. Samotné vyjádření měny může být doslovné, nebo je možné používat i zkratky (Kč, CZK, EUR).

Základní pravidlo pro vyjádření měny je takové, že směnečná suma může být určena v jakékoliv měně, musí však jít o měnu, která v okamžiku vystavení směnky reálně existuje. To znamená, že se musí se jednat o měnu, která je platná a přijímaná alespoň v jednom státě jako zákonné platidlo. Pokud totiž směnka obsahuje „*údaj o peněžité sumě ve měně, která v den jejího vystavení neexistovala, není platnou směnkou*“³³. Vrchní soud v Olomouci dovedil, že pokud je směnečný peníz udán v měně, která v době vystavení směnky neexistuje ani na území České republiky, ani na území jiného státu (v tomto případě se jednalo o korunu československou), pak není splněn požadavek určitosti. Nemůže být tudíž přesně určeno, kolik má být za danou směnku zapláceno a směnku nelze považovat za platnou.

Také případ, kdy směnka obsahuje dvě různé měny, způsobí neplatnost směnky. V tomto případě totiž nelze využít ustanovení čl. I § 6 zákona směnečného, který reaguje na případný konflikt mezi částkami směnečné sumy. Takto rozhodl Vrchní soud v Praze, kdy dovedil, že „*ustanovení čl. I. § 6 ZSS se týká jen rozporů v částkách na směnce uvedených. Nedotýká se označení měny*“³⁴. Při vypisování směnky je tak potřeba dbát i na určitost takového nenápadného údaje, jakým je měna. „*Je-li označení měny na listině rozporné, [...] směnka je vnitřně rozporná v tomto údaji, nejde potom o slib zaplatit určitou peněžitou sumu a listina není platná jako vlastní směnka.*“³⁵

Problematika měny směnečné sumy byla aktuální především v souvislosti se vznikem České republiky a Slovenské republiky po zániku České a Slovenské Federativní republiky. Vznikly totiž dvě nové měny a koruna československá jako měna zanikla. Po této měnové odluce stále obíhaly směnky s měnou v československých korunách, která byla pro účastníky zažitá. Mohly se tak objevit směnky, které byly vystaveny již po zániku československé koruny, ale

³³ Ibid.

³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 1994. Sp. zn. 5 Cmo 229/94. *Soudní Rozhledy*. 1996, č. 3, s. 56a.

³⁵ Ibid.

přesto zněly na československou korunu. Soudní judikatura se rychle sjednotila v názoru, že „směnka vystavená na koruny československé (Kčs) po 8. 2. 1993 není platnou směnkou cizí, protože neobsahuje příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.“^{36 37} Nařízením vlády byl totiž stanoven den oddělení měn právě na 8. 2. 1993³⁸. Odtud soudní judikatura dovodila neplatnost směnky z důvodu neurčitosti měny v závislosti na rozhodném dnu oddělení měn.

V tomto rozhodnutí z roku 1995 se projevuje ještě silná směnečná přísnost. Směnka byla v tomto případě vystavena v měně „Kčs“, ovšem čtyři měsíce po rozhodném dni pro určení platné měny. V tomto případě byl zřejmý záměr vystavení směnky v českých korunách, ovšem na předtištěném formuláři se stále objevovalo „Kčs“. Vrchní soud dokonce v tomto rozhodnutí připustil, že cílem vystavení směnky mělo být vytvoření závazku v českých korunách. Ovšem dle názoru soudu tento záměr na směnce uskutečněn nebyl. A protože „pro práva ze směnky je vždy rozhodující obsah listiny a nikoliv záměry, které stály při jejím vystavení“³⁹, soud označil směnku za neplatnou. Absurdnost tohoto závěru také spočívá v tom, že česká koruna byla s měnou původní v kursu 1:1. Ačkoliv se jedná o starší judikaturu, která dnes zřejmě nebude již použitelná, mohou tato rozhodnutí v budoucnu „obživnout“, pokud by snad Česká republika vstoupila do Eurozóny Evropské unie a českou korunu by kompletně nahradila měna Euro.

2.3 Jméno remitenta

Na směnce musí být kromě směnečné klauzule a směnečného slibu dále uvedena osoba, v jejíž prospěch je směnka vydávána. Zákon směnečný tuto náležitost pro směnku vlastní uvádí ve svém čl. I § 75 v bodě 5 jako „jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno“. Podobně jako u ostatních uvedených

³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 527/94. *Právní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 176.

³⁷ Stejně rozhodl Vrchní soud v Praze například ve svém dalším rozsudku: „Směnka vystavená po 8. únoru 1993 a znějící na koruny československé (Kčs) nemůže být platnou směnkou, neboť neobsahuje příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.“ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994. Sp. zn. 3 Cmo 228/94. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 2, s. 33.

³⁸ Nařízení vlády č. 61/1993 ze dne 2. února 1993 Sb., k provedení zákona č. 60/1993 Sb., o oddělení měny.

³⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 527/94. *Právní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 176.

obligatorních náležitostí směnky nelze absenci této doložky nikterak zhojit. Vynechání jména remitenta na směnce tak povede k neplatnosti celé směnky.

2.3.1 Způsob uvedení remitenta

Je důležité, jakým způsobem je remitent na směnce uveden. Není možné platně vystavit směnku jako cenný papír na doručitele. To vyplývá již ze samotné zákonné povinnosti uvést údaj remitenta na směnce. Neplatná bude proto směnka, ve které je uvedeno „zaplatím majiteli této směnky“, nebo ve které je jinak stanovena forma na majitele. Toto platí pro směnky, u šeku je tomu jinak⁴⁰. Směnka je totiž zákonným papírem na řad. Směnka může být případně učiněna rekta papírem, pokud je opatřena zvláštní doložkou.

Neplatnost směnky způsobí i alternativní doložka na doručitele, která je připojena ke jménu remitenta, jak rozhodl Vrchní soud v Praze: „*Doložka „nebo doručiteli“ uvedená za označením remitenta ve směnce způsobuje absolutní neplatnost směnky pro její neurčitost*“⁴¹. Zápis na směnce „zaplatím panu Josefu Novákovi nebo majiteli“ tak povede k neplatnosti směnky.

Vzhledem k tomu, že zákon u směnek nebrání věřitelské solidaritě, je možné na směnku uvést i více remitentů. To potvrdil Vrchní soud v Praze, který stanovil, že na směnku je možné uvést více remitentů, přičemž k výkonu práv z této směnky je oprávněn každý z nich: „*Neodporuje-li to povaze směnky, je přípustná pluralita účastníků. Je-li udáno více remitentů, nejde o směnku neplatnou, a pokud jeden z více remitentů předložil směnku, může právo z ní vykonat.*“⁴²

Označení remitenta nemusí být součástí vlastního textu listiny, jako je tomu například u směnečné klauzule. Označení remitenta však musí být součástí směnečného prohlášení výstavce. Jméno remitenta lze na směnce uvést například ve větě „Za tuto směnku zaplatím dne 5. 1. 2017 panu A.B.“, nebo „Panu A.B.

⁴⁰ Srov. čl. II § 5 odst. 1 písm. c) zákona směnečného: „*V šeku lze ustanovit, že se má platit majiteli*“.

⁴¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997. Sp. zn. 9 Cmo 240/97. *Právo a podnikání v praxi*. 1998, č. 6, s. 20.

⁴² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 466/95. *Soudní rozhledy*. 1997, č. 2, s. 36.

zaplatím...“. Ve směnečných formulářích bývá často po slovech „zaplatím“ následováno doložkou „na řad“. Jelikož je směnka zákonným cenným papírem a její převoditelnost rubopisem vyplývá přímo ze zákona dle čl. I § 11 odst. 1 zákona směnečného, je i bez této doložky směnka převoditelná rubopisem.

2.3.2 Identifikace remitenta

Údaj remitenta na směnce slouží k legitimaci majitele směnky k výkonu práv z ní. Zákon přitom nikterak nestanovuje, jak podrobně má být remitent na směnce označen či identifikován. *„I když jeho označení nemusí být zcela přesné, musí být z údaje směnky určitě zřejmé, komu nebo na čí řad má být placeno. Jen takto určitě označená osoba může práva ze směnky vykonat.“*⁴³ Jistě lze doporučit označit osobu remitenta co nejpodrobněji, aby bylo každému zřejmé, kdo je osobou legitimovanou k výkonu směnečných práv i k další dispozici se směnkou. Dle judikatury soudů ovšem *„k platnosti směnky postačí, je-li vůbec nějaký, byť i neexistující remitent na vlastní směnce označen.“*⁴⁴

Přesné označení remitenta tak není důležité pro platnost směnky, ale pro určení toho, kdo práva ze směnky uplatňuje. Pokud například údaj remitenta obsahuje úplné obchodní jméno, je tato osoba určena dostatečně a je legitimována k výkonu práv ze směnky. Pokud údaj remitenta obsahuje kromě obchodního jména také označení organizačních jednotek, kterých se na straně majitele daný směnečný vztah týká, je směnka platná a legitimace je dána remitentovi takto označenému.

Soudní judikatura dokonce dovedla, že označení remitenta se nemusí zcela shodovat se skutečným jménem osoby remitenta. Pro formální platnost směnky je důležité pouze to, že je na směnce uveden údaj remitenta. Dokonce se může jednat o označení neurčité nebo o osoby vymyšlené, na platnost směnky to z formálního hlediska nemá vliv. Logicky v takovém případě nebude ze směnky legitimován nikdo. Ovšem dle právnické nauky lze připustit, *„že postupnou*

⁴³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 631/95. *Soudní rozhledy*. 1997, č. 2, s. 38.

⁴⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 40/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 10, s. 261

*indosací (první indosament však bude nutně falešný) dostane se i taková směnka do rukou poctivému majiteli, který bude moci i z takové směnky práva uplatnit.*⁴⁵

V případě označení remitenta coby fyzické osoby „nemusí jít o úplné jméno a označení může být i provedeno opisem, například přes vztah k výstavci.“⁴⁶ V případě právnických osob rovněž nemusí být označení remitenta shodné s názvem zapsaným v obchodním rejstříku. Podstatné je pouze to, „aby údaj remitenta byl natolik určitý, nikoliv ovšem z hlediska platnosti směnky, ale právě z hlediska směnečné legitimace, aby bylo možno dospět k závěru, že ten, kdo práva ze směnky, kterou má v rukou, vykonává, je totožný s označeným remitentem.“⁴⁷

Z toho vyplývá, že údaj remitenta může být uveden ne zcela přesně či neúplně, například ve formě zkratky. Je pak potřeba v každém konkrétním případě posoudit, zda údaj remitenta na konkrétní směnce legitimuje tohoto remitenta k výkonu práv ze směnky. Při tom je podstatné, zda údaj na směnce materiálně ukazuje na určitou osobu. I přes to, že nepřesný, neúplný údaj či zkratka není obchodním jménem majitele, nesmí být pochyb, že kterákoliv osoba si pod tímto označením představí právě osobu remitenta⁴⁸.

Jak je výše naznačeno, pro legitimaci osoby k výkonu práv ze směnky obecně postačí údaj jména remitenta, tedy uvedení obchodního jména, názvu, jména a příjmení a podobně. Není ovšem vyloučeno, aby byl tento údaj doplněn o další údaje, jako je adresa, sídlo, rodné číslo, datum narození, identifikační číslo a jiné. Tyto zápisy mají povahu vedlejších doložek a plní pouze pomocnou roli. Tyto údaje se „uplatní jen v případě, kdyby sám údaj jména k průkazu legitimace směnečného věřitele nedostačoval, zejména v případě, kdyby se ke směnce hlásilo více osob stejného jména.“⁴⁹ A protože mají tyto pomocné údaje povahu vedlejších zápisů, jejich nesprávnost nemůže učinit směnku neplatnou. Pokud

⁴⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 89.

⁴⁶ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 21. 11. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 466/95. *Soudní rozhledy*. 1997, č. 2, s. 36.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Srov. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2000. Sp. zn. 5 Cmo 335/2000. *Soudní rozhledy*. 2001. č. 6, s. 194.

⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2010. Sp. zn. 5 Cmo 342/2000. *Soudní rozhledy*. 2001, č. 4, s. 123.

označení remitenta odkazuje na konkrétního věřitele, potom nesprávnost takového vedlejšího údaje nemůže ohrozit legitimitu tohoto věřitele.

2.4 Datum vystavení směnky

Datum vystavení je další z obligatorních náležitostí směnky vlastní, bez které se platná směnka neobejde. Datum vystavení je ale důležitou náležitostí směnky i z mnoha dalších aspektů. Od data vystavení se například počítají příslušné směnečné lhůty. Od data vystavení běží splatnost datosměnky, úročení směnky, nebo také lhůta k předložení vistsměnky. U této náležitosti zákon nezavádí fikci pro případ její absence, jako je tomu u neuvedení data splatnosti či neuvedení místa placení (srov. kapitolu 3.1 a 3.2). Pokud datum vystavení zcela chybí, je směnka neplatná.

Aby byl požadavek uvedení data vystavení směnky naplněn, musí být uvedeno konkrétní datum, a to udáním dne, měsíce a roku. Nepřichází zde v úvahu jiný způsob stanovení data vystavení, jako je tomu u stanovení doby splatnosti směnky (srov. kapitolu 3.1). Měsíc přitom zpravidla bývá uvedený slovně celým názvem a nikoli číslem. Snižuje se tím pravděpodobnost uvedení chyby či překlepu na směnce. Nicméně údaj dne, měsíce a roku může být uveden libovolným způsobem, například slovy, arabskými či římskými číslicemi, popřípadě i jinými zažitými zkratkami⁵⁰. Nejvyšší soud ČR uznal datum vystavení, které bylo na dané směnce vyjádřené zápisem „06.2./07“, jako konkrétní, možné a určité datum, tedy datum 6. února 2007⁵¹. Není tedy nutné udávat měsíc slovy, nicméně lze tak přinejmenším doporučit.

Soudní praxe zná i případ duplicitního vyznačení měsíce vystavení, kdy údaj o datu vystavení byl na dané směnce vyjádřen údajem „dne 17. 10. října 2007“. Nejvyšší soud ČR konstatoval, že „zjištěná „neobvyklost“ bude důvodem neplatnosti směnky teprve tehdy, pokud bude vzbuzovat rozumné pochybnosti o samotném obsahu dané formální náležitosti“⁵². V tomto konkrétním případě

⁵⁰ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 3106/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁵¹ Ibid.

⁵² Rozsudek Nejvyššího ČR ze dne 30. 4. 2014. Sp. zn. 29 Cdo 3251/2012. In: CODEXIS [právní informační systém].

sice vyznačený údaj o datu vystavení působil „neobvykle“, ovšem nevzbuzoval rozumné pochybnosti o tom, že směnka byla vystavena právě dne 17. října 2007. To je třeba posuzovat nejen z pohledu výstavce a remitenta, ale také z pohledu kteréhokoliv dalšího účastníka směnečného vztahu, tedy i třetí osoby, která se případně v budoucnu může stát účastníkem směnečného vztahu.

Datum vystavení směnky musí být dále určité a možné. Nelze tak vystavit platně směnku například dne „30. února 2016“, tedy na neexistující den. Podobně také více dat vystavení „1. února 2016 a 2. února 2016“ na jedné směnce by způsobilo neplatnost celé směnky. Dále je také potřeba mít na paměti, že možné datum vystavení je pouze takové datum, které předchází splatnost směnky, případně které je shodné s datem splatnosti (srov. kapitolu 3.2.1).

Pro platnost směnky ovšem není rozhodné, zda datum vystavení uvedené na směnce odpovídá skutečnému datu vystavení směnky. Případné „*ante* či *postdatování směnky není důvodem její neplatnosti.*“⁵³ Pokud je datum vystavení směnky určité a možné, platnost směnky neohrozí, pokud je datum vystavení smyšlené, jak rozhodl Nejvyšší soud ČR: „*Datum vystavení směnky nemusí být dnem, kdy byla směnka skutečně vystavena; k platnosti směnky postačuje, aby datum vystavení směnky bylo dnem existujícím.*“⁵⁴ Pokud je směnka opatřena datem vystavení, které následuje po okamžiku skutečného vydání listiny do oběhu, směnka bude platná a z hlediska směnečného práva platí směnka za vystavenou dnem, který je v ní uveden⁵⁵.

To je dáno především principem formálnosti a také tím, že směnka má povahu oběžného cenného papíru. Pokud by majitel a každý další nabyvatel směnky musel zkoumat pravdivost označeného data vystavení směnky, nejistota ohledně platnosti směnky by prakticky znemožnila její oběh. Proto „*fiktivní (smyšlené) datum vystavení zásadně nečiní směnku neplatnou.*“⁵⁶ Směnka tedy

⁵³ KOVARÍK, Zdeněk *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 89.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.11. 2010. Sp. zn. 28 Cdo 3071/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁵⁵ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 6. 2012. Sp. zn. 5 Cmo 135/2012. *Soudní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 99a. [SR 3/2013 str. 99a]

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.11. 2010. Sp. zn. 28 Cdo 3071/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].

bude platná, i když skutečné datum vystavení nastalo dříve, nebo nastane později, než je formálně uvedené datum vystavení na směnce. Pro platnost směnky postačí, pokud směnka v uvedený den vystavena být mohla a uvedené datum na směnce je reálně existujícím.

2.5 Podpis výstavce

Výstavce jakožto tvůrce směnky svým podpisem zakládá celý směnečný právní vztah. Výstavce tak vlastně svým podpisem přeměňuje list papíru na směnečnou listinu a zakládá celou řadu směnečných práv. Podpisem výstavce se všechny náležitosti směnky stávají výstavcovými doložkami, jelikož podpis výstavce má vůči těmto údajům krycí funkci. Není přitom významné, zda skutečně on sám všechny tyto údaje na směnce vyznačil, protože směnku může vytvořit i osoba odlišná od výstavce. Výstavce se pak svým podpisem s doložkami ztotožňuje a prohlašuje je za své. Podobně podpis toho, kdo připojuje ke směnce určitou doložku nebo prohlášení, zavazuje se podpisem této doložky k závazku dle této doložky.

„Jakákoliv doložka na směnce obligatorní, fakultativní i vedlejší, má-li mít pro vztahy mezi účastníky směnečných vztahů význam, musí být kryta podpisem.“⁵⁷ Aby měl jakýkoliv zápis na směnce právně relevantní význam, musí k němu být připojen podpis, ke kterému se daný text vztahuje. Zápis, ke kterému by nebylo možné vztáhnout žádný podpis, nemůže být pro směnku právně významný. Přičemž více údajů může být kryto i jedním podpisem, pokud je ze směnečné listiny zřejmé, že se tento podpis vztahuje k více údajům.

Všechny podstatné náležitosti směnky by tak měly být situovány na lici směnky nad podpisem výstavce. Co se týče grafického umístění podpisu, měla by být zřejmá prostorová souvislost podpisu se směnečným prohlášením a měl by se tedy nacházet pod směnečným prohlášením. Pokud by se podpis nacházel pod jiným povinným zápisem, byla by směnka považována za neplatnou. Toto pravidlo vyjádřil Vrchní soud v Olomouci v případě směnky cizí, na které se podpis výstavce nacházel u údaje směnečníka: *„Z krycí funkce podpisu výstavce*

⁵⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář. 5., dopl. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2011. 475 s. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 7.

na směnce vyplývá i jeho umístění, které by se mělo nacházet pod směnečným textem, a to graficky tak umístěné, aby byla zřejmá souvislost tohoto podpisu s textem směnečného příkazu. Nachází-li se podpis výstavce nad označením směnečníka na směnce, není označení směnečníka kryto podpisem výstavce, a proto je nutno směnku považovat za neplatnou. Taková směnka neobsahuje jednu z podstatných náležitostí směnky cizí, a to jméno toho, kdo má platit (směnečníka).⁵⁸ Ačkoliv směnka vlastní neobsahuje označení směnečníka, užívá se toto pravidlo analogicky i v případě směnky vlastní.

Mezi směnečným prohlášením a podpisem mohou být umístěny i jiné doložky, které rovněž bude výstavce kryt svým podpisem. Z toho vyplývá, že není možné, aby výstavce kryl směnečné prohlášení svým podpisem na horním okraji směnky, po straně směnky nebo v rámci textu prohlášení. Podpis výstavce musí být umístěn tak, aby bylo z prostorových souvislostí zřejmé, že výstavce podepisuje směnečné prohlášení. Podpis výstavce je proto zpravidla umístěn v pravém dolním okraji směnky.

2.5.1 Závaznost podpisu

Čl. I § 7 zákona směnečného obsahuje demonstrativní výčet vad podpisů, jako jsou nepravé podpisy, podpisy vymyšlených osob či osob, které se nemohou směnečně zavazovat, nebo podpisy z jiného důvodu nezavazující. Mezi další vady způsobující nezávaznost podpisu můžeme dále zařadit případy, kdy směnku podepíše osoba neoprávněná, nebo půjde o podpis falešný či zfalšovaný. Také se může jednat o podpis neexistující osoby. Nezávazným podpisem bude i podpis nesvobodný, jak vyložil Vrchní soud v Praze: „*Podmínkou závaznosti podpisu na směnce je svobodnost jednání toho, kdo směnku podepisuje. Nesvobodnost podpisu však musí být prokázána.*“⁵⁹

Smyslem ustanovení čl. I § 7 směnečného zákona je založení důležitého principu: Existence podpisů mající vadu, která způsobí nezávaznost podpisu osob, které se podepsaly (nebo jejichž jménem byla směnka podepsána), nemají vliv na

⁵⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 11. 2003. Sp. zn.: 4 Cmo 229/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁵⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 358/94. *Právní rozhledy*. 1996, č. 6, s. 289.

platnost závazků ostatních podepsaných osob na směnce. Právní nauka hovoří v této souvislosti o samostatnosti podpisů jednotlivých dlužníků na směnce. Platnost jednotlivých podpisů na směnce je tedy nutné hodnotit izolovaně.⁶⁰

Tato zásada vychází z toho, že kritériem platnosti směnky je pouze obsah směnky samotný. Tedy k tomu, aby směnka byla platná, stačí, aby obsahovala náležitosti stanovené zákonem. Důvodem je, aby každý, kdo dostane listinu do ruky, byl schopen z této listiny konstatovat, zda jde o platnou směnku či nikoliv. Z důvodu naplnění hospodářského účelu institutu směnky není myslitelné, aby budoucí nabyvatel směnky byl nucen konat různá šetření směřující ke zjištění správnosti údajů na listině. Zákon nevyžaduje, aby byl obsah směnky pravdivý, nebo aby jednotlivé účastníky zavazoval. Zákon vyžaduje pouze formální platnost. Pravdivost a skutečnou závaznost prohlášení pro jednotlivé účastníky směnečného vztahu je třeba posuzovat izolovaně. V tomto případě hovoříme o neplatnosti materiální. Ta, v porovnání s formální neplatností, není zjevná nebo rozpoznatelná z listiny.

Ustanovení čl. I § 7 zákona směnečného tak dopadá na případy, kdy osoba vychází v dobré víře pouze z obsahu směnky. Takové osobě jsou totiž zřejmá pouze pochybení formální. V tomto ustanovení proto spatřuji praktický princip, který velice napomáhá oběhu směnky. Navíc toto pravidlo se vztahuje nejen na platnost jednotlivých závazků ostatních podepsaných osob, ale na platnost celé listiny jako takové. Jak vyložil Vrchní soud v Praze, „*podmínka platnosti směnky spočívající [...] v podpisu výstavce je splněna, je-li na směnečné listině vůbec podpis výstavce formálně vyznačen. Není významné, z hlediska platnosti směnky, zda tento podpis osobu, jejímž jménem je vyznačen, skutečně zavazuje.*“⁶¹ Pokud tedy směnka obsahuje projev, který splňuje znaky podpisu, je tím podmínka platnosti směnky (spočívající v podpisu výstavce) splněna. Jinými slovy, směnka zůstává platnou i přes vadu nezávazného podpisu výstavce.

Praktickým důsledkem takové situace ovšem je, že oprávněná osoba ze směnky nebude moci vůči osobě, která na směnku učinila nezávazný podpis,

⁶⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 6, s. 137.

⁶¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 691/95. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 9.

uplatnit postizní práva.⁶² Domnělý dlužník tedy nebude ze směnky zavázán. Vrchní soud v Praze dále k této problematice dále vyložil, že „*případné materiální vady podpisu výstavce směnky nečiní směnku neplatnou, je-li podpis alespoň formálně platný*“⁶³, čímž potvrdil toto stávající uplatňované pravidlo.

2.5.2 Okamžik podepisování

Jak již bylo vysvětleno, zákon směnečný jednotlivě vypočítává obsahové náležitosti směnky pod číselným označením. To ovšem neznamená, že tyto náležitosti musí být v tomto pořadí na listinu vypisovány. Zákon totiž žádné takové pořadí vyznačování jednotlivých údajů na směnce nestanovuje. Z toho vyplývá, že výstavce při vytváření samotné směnky není vázán žádným pravidlem, kterým by musel dodržet určité pořadí vyznačování jednotlivých částí prohlášení. To se týká i jeho podpisu.

Nejvyšší soud ČR k tomuto vyložil, že „*žádné ustanovení právního předpisu nebrání tomu, aby se výstavce nejprve na budoucí směnku podepsal a pak teprve na ní vyznačoval další doložky*“.⁶⁴ Nejvyšší soud v tomto rozsudku dovedl, že rozhodný okamžik pro vznik závazku výstavce je vydání směnky do oběhu. Toto pravidlo musí platit i pro závazky jiných směnečných dlužníků. Týká se tedy nejen výstavce, ale i jiných osob, které připojují jednotlivé doložky na směnku. Tak například úkon avalování směnky není ukončen podpisem avalisty, nýbrž až okamžikem vrácení listiny opatřené příslušnou doložkou zpět vlastníku směnky.

Tento okamžik je pro účastníky směnečných vztahů významný také z toho důvodu, že pokud by došlo ke změně obsahu směnky až po tomto okamžiku, posuzovala by se taková změna jako změna textu směnky ve smyslu čl. I § 69 zákona směnečného⁶⁵. Nejvyšší soud ČR tak určil princip, který rozliší situaci,

⁶² KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 25.

⁶³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2000. Sp. zn. 5 Cmo 335/2000. *Soudní rozhledy*. 2001, č. 6, s. 194.

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007. Sp. zn. 29 Odo 1047/2005. *Soudní judikatura*. 2007, č. 7, s. 546 a násl.

⁶⁵ Podobně také Vrchní soud v Praze stanovil, že: „*Změnou textu směnky ve smyslu čl. I. § 69 zákona směnečného a šekového je nutno ve vztahu ke konkrétnímu dlužníku rozumět ty změny ve skripturním obsahu směnečné listiny, které nastaly až poté, kdy se dlužníkem skutečně stal, a tedy*

kdy jde pouze o vyznačování doložek a údajů následně po podepsání směnky, a situaci zlovolné změny textu směnky po jejím podepsání.

Toto obecné pravidlo lze hodnotit kladně, jelikož v praxi zpravidla nebude možné u většiny směnek přesně zjistit pořadí, v jakém byly jednotlivé údaje na směnku zapisovány. Tento princip má praktické důsledky, protože ustanovení čl. I § 69 směnečného zákona zavádí zásadu, dle které se určí závaznost textu směnky v případě obsahových změn listiny. Tato zásada zní: „*Byl-li změněn text směnky, jsou ti, kdož se podepsali na směnku po této změně, zavázáni podle změněného textu; ti, kdož se podepsali dříve, jsou zavázáni podle textu původního.*“ Dle toho, co bylo výše popsáno, se ustanovení čl. I § 69 směnečného zákona užije až tehdy, když je až následně (to znamená po té, co osoba podepisující směnku předala podepsanou směnku zpět jejímu vlastníkov) obsah směnky změněn oproti tomu, jak se předtím účastník směnečného vztahu zavázal.

2.5.3 Podpis učiněný fyzickou osobou

Podpis výstavce musí mít vždy podobu vlastnoručního podpisu a nelze jej nahradit mechanicky jinými prostředky. Je to jediná z náležitostí směnky, která musí být pořízena bez výjimky vlastnoručně. Ostatní text směnky může být předtištěn mechanicky⁶⁶. Směnečný zákon v čl. III § 2 připouští možnost nahrazení podpisu znakem nebo křížky u osob, které nejsou samostatně schopny se podepsat. Většinou se bude jednat o osoby se zdravotní indispozicí, jako jsou osoby slepé, nebo osoby, které nedovedou psát nebo číst. V takovém případě musí být směnečný projev učiněn ve formě notářského zápisu. Z obecné právní úpravy vyplývá, že tyto úkony mohou mít právní (směnečný) význam, pokud budou ve směnce obsaženy. Na směnečné listině tak musí být znak společně s jeho notářským potvrzením.

až poté, kdy směnu vydá do oběhu nebo obíhající směnku s vyznačenou doložkou vrátí.“ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 6. 1. 2004. Sp. zn. 5 Cmo 432/2003. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 4, s. 141 a násl.

⁶⁶ Srov. KOTÁSEK, Josef. Směnka cizí a její obsahové náležitosti. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, r. 9, č. 3, s. 274. ISSN 1210-9126.

Zákonem nejsou stanovena žádná omezení týkající se materiálu podpisu. Pravděpodobně by byl platný i podpis obyčejnou tužkou.⁶⁷ Doporučit však lze takový prostředek, který bude co nejstabilnější, aby zajistil co největší právní jistotu účastníků směnečného vztahu. U formy podpisu platí totéž, co u materiálu podpisu – žádné specifikace či omezení zákonem. Podpis nemusí být čitelný a ani nemusí obsahovat úplné jméno a příjmení osoby, která se podepisuje. Z právní nauky vyplývá, že je dostatečné, pokud se osoba podepíše obvyklým způsobem. Podpis by tedy měl odpovídat tomu, jak se osoba pravidelně podepisuje také na jiných listinách.

Zde je ovšem nutné vyzdvihnout usnesení z roku 2006, ve kterém Nejvyšší soud ČR vyjádřil názor, že „*pro přijetí závěru, že výstavce směnku podepsal, je nevýznamné, zda tak učinil způsobem, jenž odpovídá jeho běžnému podpisu; akceptace názoru opačného by totiž znamenala, že pouhá změna rukopisu by měla za následek neplatnost směnky.*“⁶⁸ Z usnesení Nejvyššího soudu ČR vyplývá, že nezáleží na tom, zda výstavce podepsal směnku pro něj běžným způsobem, nebo zda zvolil nový způsob podepisování. Takový právní názor spatřuji velice praktickým především v situaci, kdy by výstavce směnky coby osoba směnečně zavázána měla zlý úmysl směnku v budoucnu zpochybnit právě pro jeho záměrně vytvořený neobvyklý podpis.

I přes to, že podpis výstavce je pro směnku zásadní, nemusí podpis osobu výstavce přesně a náležitě identifikovat. Zákon vyžaduje pouze podpis, nikoliv údaj o jeho jménu nebo další údaje o jeho osobě. Vzhledem k charakteru směnky je však užitečná co nejbližší identifikace výstavce. Obvykle je podpis výstavce doplněn o další údaje, jako jsou jméno, adresa, rodné číslo, apod.

2.5.4 Podpis učiněný právnickou osobou

Odlišná pravidla podepisování pak platí pro právnické osoby. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí určil, že pokud se na směnku podepisuje právnická osoba coby výstavce, tak "*z podpisu právnické osoby musí vyplývat, že směnka je*

⁶⁷ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 21.

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2006. Sp. zn.: 29 Odo 1685/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].

podepsána jejím jménem a musí být připojeny podpisy oprávněných osob. Jedno bez druhého nemůže právnickou osobu zavazovat. To platí i tehdy, jedná-li přímo statutární orgán.“⁶⁹

To znamená, že podpis právnické osoby se musí skládat nejméně ze dvou částí. První obligatorní částí je vyznačení plného jména právnické osoby. Uvedení názvu právnické osoby je možné nejen rukopisem, ale také razítkem, či předtiskem na formuláři. Toto jméno musí odpovídat názvu právnické osoby zapsanému v obchodním rejstříku nebo v jiném registru, kde je subjekt zanesen. Obchodní jméno nebo zaregistrovaný název právnické osoby musí být úplný a nesmí být nijak pozměňován či zkracován.

*„Při podepisování obchodních společností lze tolerovat nejvýše jen zcela drobné a zanedbatelné odchylky od zapsaného obchodního jména.“*⁷⁰ Dle názoru Vrchního soudu v Praze nelze vypustit z názvu právnické osoby celá slova, ani označení organizační formy. Označení organizační formy musí být na směnce zaznamenáno alespoň v zákonem připuštěné zkratkovité podobě. A pokud název právnické osoby neodpovídá těmto požadavkům, nelze takový podpis považovat za podpis té které právnické osoby.

Druhou povinnou částí je pak vlastnoruční podpis osoby, která je oprávněná jednat jménem právnické osoby. Tato osoba svým podpisem vyjadřuje za právnickou osobu vůli být výstavcem směnky. Přičemž platí, že právnická osoba je zavázána, pouze pokud jsou splněny obě tyto podmínky. Pokud by se například statutární orgán jen podepsal a chyběl by na směnce název právnické osoby, za kterou jedná, takový podpis by založil závazek pouze samotného statutárního orgánu. Osoba oprávněná jednat za určitou právnickou osobu je totiž stále fyzickou osobou a musí dát najevo, že nejde o její osobní závazek, ale o závazek jiné osoby, za kterou jedná. Stejně jako u podpisu fyzické osoby, je u podepisování právnické osoby žádoucí, aby obsahoval další upřesňující údaje jako je sídlo, identifikační číslo, apod.

⁶⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8.12.1994. Sp.zn. 5 Cmo 252/94. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 2, s. 47.

⁷⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 615/95. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 3, s. 61.

Co se týče podepisování za organizační složku právnické osoby, Vrchní soud v Praze vyjádřil názor, že pokud je „*součástí podpisu obchodní společnosti na směnce její úplné obchodní jméno, jde o podpis za obchodní společnost, a nikoliv za její organizační složku, i když je k obchodnímu jménu označení určité organizační složky připojeno*“.⁷¹ Pokud tedy má být podpisem zavázána pouze určitá organizační složka obchodní společnosti, měl by být na směnce uveden jen název této organizační složky coby výstavce, případně by ze směnky mělo být jinak jasné, že směnečný závazek vzniká pouze dané organizační složce. Vrchní soud vyložil, že pokud je na směnce uvedeno obchodní jméno i označení organizační složky, pak jde o postup v praxi zcela obvyklý, který slouží pouze k upřesnění, které organizační složky se má daná věc týkat. Z takového označení tedy nelze dovozovat, že mělo být jednáno výhradně za danou organizační složku.

2.5.5 Podpis učiněný zástupcem

Zastoupení osob v běžném, zejména v hospodářském životě, je často nedílnou součástí právních jednání osob. Zastoupení osob při rozličných právních jednáních umožňuje či ulehčuje řadu operací a směnečné právní vztahy nejsou v tomto směru žádnou výjimkou. Směnečný zákon neupravuje problematiku zastoupení při podpisu směnky komplexně, proto je tato oblast dotvářena právní naukou a soudní judikaturou. Pokud osoba podepisuje směnku v zastoupení, znamená to, že jedná jménem a na účet jiné osoby. Tím pádem není přímým účastníkem směnečného právního vztahu. Práva a povinnosti potom vznikají přímo zastoupené osobě.

Čl. I § 8 zákona směnečného stanoví, že „*kdo se podepíše na směnku jako zástupce osoby, za kterou není oprávněn jednat, je sám směnečně zavázán, a zaplatí-li, má tatáž práva, jaká by měla osoba, za kterou podle svých údajů jednal. To platí i o zástupci, který překročil meze svého oprávnění.*“ Ustanovení čl. I § 8 zákona směnečného se může týkat především dvou situací. Buď osoba podepíše směnku za jiného, aniž by k tomu byla oprávněna, nebo směnku podepíše

⁷¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 448/1995. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 122 a násl.

zástupce, který je k jednání sice zmocněn, avšak meze svého oprávnění překračuje.

V prvním případě jde o situaci, kdy osoba podepisující směnku jedná bez jakéhokoliv zmocnění – ať již zákonného nebo smluvního. Jako příklad můžeme uvést nález ze dne 21. 1. 2010, ve kterém Ústavní soud rozhodoval o případu, kdy starosta obce za účinnosti zákona č. 367/2000 Sb., o obcích, avaloval směnku bez vědomí a bez souhlasu orgánů obce⁷². Dle Ústavního soudu k takovému jednání nebyl oprávněn, neboť starosta obce nemůže vytvářet sám vůli obce. Starosta může vůli obce pouze navenek projevovat a sdělovat. Ústavní soud tak stížnosti vyhověl a dále vyložil, že i při aplikaci instrumentů směnečného práva musí být přihlíženo ke skutečnosti, že obec - veřejnoprávní korporace má svůj základ ve veřejném právu, a musí tak být respektován ústavní princip samosprávného řízení obce zastupitelstvem. Starosta obce tedy neměl příslušné zmocnění k podpisu směnky, což vedlo k tomu, že byl ze směnky zavázán on sám.

Druhý případ, na který se vztahuje ustanovení čl. I § 8 směnečného zákona, je varianta, kdy směnku podepíše osoba, která sice k podpisu zmocněna je, avšak své oprávnění podepsáním směnky překročí. Zde se jedná například o situaci, kdy zástupce je oprávněn k podepsání směnky do určité výše směnečné sumy a tato osoba podepíše směnku znějící na vyšší směnečnou sumu. Právní důsledky definuje zákon pro oba případy stejně. Osoba bude sama směnečně zavázána – stane se tedy sama směnečným dlužníkem. Pokud tato osoba zaplatila, náleží jí pak stejná postěžní práva, jaká by náležela tomu, za koho osoba jednala.

Co se týče formy podepisování zástupců, zákon nevymezuje bližší náležitosti podpisu. Lze však jistě doporučit, aby zástupci uváděli kromě svého podpisu i své jméno a příjmení, případně svou jednatelskou pozici. A protože toto doporučení není žádným kategorickým požadavkem, tak i nečitelný podpis bude považován za dodržení formy požadované zákonem. Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku obecně pro podepisování zástupců stanovil, že *„skutečnost, že ve smlouvě, pro kterou zákon vyžaduje písemnou formu, nejsou zvláště uvedena jména a příjmení osob, které ji za právnickou osobu podepsaly, není důvodem*

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2001. Sp. zn. IV. ÚS 576/2000. *Soudní rozhledy*. 2001, č. 6., s. 36.

neplatnosti smlouvy pro nedostatek písemné formy“.⁷³ Toto rozhodnutí lze vztáhnout i na směnky, proto pouhý podpis bez uvedení jména zástupce bude postačovat pro platnost směnečné listiny.

Oproti tomu důležitý požadavek na podepisování směnky zástupcem určil Vrchní soud v Praze, který stanovil: „*Aby podpis fyzické osoby na směnce mohl být pokládán za jednání za jiného, zejména za právnickou osobu, musí tento vztah ze směnečné listiny vyplývat.*“⁷⁴ Tím se rozumí především prostorové uspořádání směnečných zápisů a jejich vzájemná poloha. Ze směnečné listiny musí tedy být „*jasné, že podpis fyzické osoby se vztahuje k označené osobě právnické*“⁷⁵. I přes to, že byl v této věci žalovaný jednatelem obchodní společnosti, což lze snadno zjistit z obchodního rejstříku, nelze pouze z toho vyvozovat, že jeho podpis má význam právě pro tuto společnost. Jak uvedl Vrchní soud v Praze: „*Okolnosti, které nejsou ze směnečné listiny patrné, nejsou pro hodnocení významu daného podpisu významné.*“⁷⁶ V tomto případě byl údaj o názvu společnosti natolik graficky vzdálen podpisu jednatele, že nebylo možné vzájemnou souvislost údajů vykládat tak, že podpis jednatele je podpisem reprezentanta dané společnosti. Vždy tedy bude nutné, aby ze směnky vyplývalo, že fyzická osoba jedná za právnickou osobu. Jinak se uplatní čl. I § 8 zákona směnečného a osoba podepsaná bude ze směnky zavázána sama za sebe, jako tomu také bylo v tomto konkrétním případě.

Pro podepisování v zastoupení dále platí, že zástupce nemůže podepisovat jméno osoby zastoupené. Ustanovení čl. III § 3 zákona směnečného totiž stanoví, že pokud podpisatel podepíše jméno osoby zastoupené, pak je takový směnečný projev neplatný: „*Neplatné jsou směnečné nebo šekové projevy učiněné tak, že někdo podepíše jméno osoby zastoupené.*“ Zástupce musí tedy vždy podepsat své vlastní jméno a připojit údaj, za koho podpisuje. Důsledkem takového pochybení je neplatnost směnečného projevu. To znamená, že ani podepsaná osoba, ani zastoupená osoba nebudou z takového podpisu zavázány. Taková neplatnost se

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2007. Sp. zn.: 29 Odo 965/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁷⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 11. 2004. Sp. zn. 5 Cmo 406/2004. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 8, s. 300 a násl.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

ale nedotkne samotné směnky. Proto je případ tohoto podpisu vlastně jedním z případů nezavazujícího podpisu podle čl. I § 7 zákona směnečného (srov. kapitolu 2.5.1).

Ustanovení čl. III § 3 odst. 2 zákona směnečného dále vyžaduje, aby zmocnění k podpisu směnky bylo písemné. Následující odstavec zákona však uvádí, že tímto požadavkem nejsou dotčena zvláštní ustanovení o jednání podnikatelů. K podepsání směnky bez písemného zmocnění tak může dojít například při podepisování statutárním orgánem právnické osoby či podepisování osobou pověřenou určitou činností při provozování závodu, jak bude vysvětleno dále.

2.5.5.1 Podepisování prokuristů

Prokura je zvláštním druhem smluvního zastoupení v podnikání. Je to speciální obchodněprávní plná moc, kterou podnikatel zmocňuje prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, i kdyby k nim jinak bylo zapotřebí zvláštní plné moci. Prokurista nemusí, vzhledem k podmínce zápisu v obchodním rejstříku a vzhledem k širokému oprávnění vyplývajícímu ze zákona, prokazovat své zmocnění písemnou plnou mocí⁷⁷.

Stejně jako u zastoupení za jiného je třeba sledovat, jestli je osoba k podpisu směnky oprávněná. Dále je potřeba rozlišovat požadavek formální: Dle § 455 občanského zákoníku se „*prokurista podepisuje tak, že k firmě podnikatele připojí svůj podpis a údaj označující prokuru*“. Toto ustanovení tak navázalo na předchozí úpravu § 14 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník a dále navíc požaduje, aby prokurista připojil údaj označující pobočku nebo obchodní závod, pokud byla prokura udělena pouze pro tuto jednotlivou pobočku nebo pouze pro jeden z více obchodních závodů. Dodatkem, který označuje prokuru je zpravidla označení prokurista, per procura, in procura. Údajem označujícím prokuru může být i zkratka, například Ppa, p. p., p. pa, nebo p. pr.

⁷⁷ KOKEŠ, Jiří. Problematika podepisování právnických osob – podnikatelů na vlastních směnkách. *Právní rozhledy*. 2002, č. 10, s. 505.

Ideálním případem je, pokud prokurista uvede firmu podnikatele, svůj podpis a dodatek o prokuře. Jaké právní následky bude mít případ, kdy prokurista neuvede dovětek o prokuře? Na tuto otázku dává odpověď zajímavý vývoj soudní judikatury a právní doktríny. Již prvorepublikový Nejvyšší soud konstatoval, že k platnosti podpisu se nevyžaduje, aby prokurista uvedl u podpisu dodatek naznačující prokuru. Tehdejší právní úprava týkající se dodatků o prokuře byla téměř shodná s nynější právní úpravou⁷⁸.

Od tohoto pohledu se odchýlil Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí z roku 1995, ve kterém jednoznačně vyjádřil názor, že bez doložky o prokuře nejde o podpis prokuristy. Nestačí tedy skutečnost, že jde o osobu, která je zapsaná v obchodním rejstříku jako prokurista. Důvodem pro přijetí takového názoru byla především možnost odlišení případů, kdy osoba jedná jako prokurista a kdy jedná jako jiný funkcionář. Vrchní soud v Praze tak stanovil, že „*nejde o otázku pořádkovou, ale o nutnou součást podpisu prokuristy*“.⁷⁹ Dle tohoto rozhodnutí podpis prokuristy bez doložky o prokuře nemůže zavazovat podnikatele, za kterého prokurista jedná. To se ovšem netýká případu, kdy byl prokurista oprávněn jednat za podnikatele i z jiného důvodu, než z důvodu udělení prokury (například statutární orgán nebo osoba pověřená určitou činností při provozování závodu).

O šest let později, v roce 2001, Vrchní soud v Praze vydal rozhodnutí, ve kterém naopak vyjádřil názor, že „*oprávnění prokuristy jednat na základě udělené prokury vzniká zápisem do obchodního rejstříku a není vázáno na uvedení dodatku označujícího prokuru*“.⁸⁰ Obchodní zákoník, který byl účinný do 31. 12. 2013, totiž ve svém ustanovení § 14 odst. 6 výslovně stanovil, že udělení prokury je účinné od zápisu do obchodního rejstříku⁸¹. Nový občanský zákoník však výše citované ustanovení nepřevzal. Jak vyplývá nepřímo z § 450 odst. 1 občanského

⁷⁸ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 90.

⁷⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 308/94. Soudní rozhledy. 1996, č. 4, s. 88 a násl.

⁸⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 11. 2001. Sp. zn. 9 Cmo 873/99. *Obchodní právo*. 2002, č. 4, s. 24 a násl.

⁸¹ Blíže k prokuře v obchodním zákoníku a k jejímu historickému vývoji viz např.

ELIÁŠ, K.. *Etuda o prokuře*. Právník, Vč. 5/1993; nebo

MÁROVÁ, A. *Prokura – komparace v základních kodexech práva platných na území ČR od účinnosti zákona č. 1/1863 ř. z. do současnosti*. Právo, 2012.

zákoníku, které říká „*udělením prokury zmocňuje...*“, je zmocnění prokuristy účinné již samotným udělením prokury. Zápis do obchodního rejstříku je tudíž deklaratorní. Již od okamžiku udělení prokury je tak prokurista oprávněn v rozsahu jemu udělené prokury podnikatele zastupovat.

I přes to, že zápis prokury do obchodního rejstříku má nadále pouze deklaratorní povahu, výklad způsobu podepisování prokuristy se nezpřísnil. Ustanovení občanského zákoníku o způsobu podepisování prokuristy je právní naukou označováno za pořádkové⁸². Podobně Důvodová zpráva k občanskému zákoníku udává, že „*ustanovení o podepisování prokuristy má instruktivní povahu,*“ a že „*porušení pravidla nemůže vést ke zmaření zastoupení nebo k neplatnosti právního jednání plyne-li již z okolností, že je právně jednáno v zastoupení*“⁸³. Uvedení dodatku o prokuře je tak pouze formálně stanoveným způsobem podepisování.

Tento přístup více odpovídá současnému opouštění od přílišné směnečné formální přísnosti. Chybějící doložka označující prokuru by tak neměla mít na právní jednání prokuristy vliv, nicméně i přes to z opatrnosti doporučuji v případě podepisování prokuristy uvést na směnce obchodní firmu podnikatele, u ní podpis prokuristy a u něj označení prokury.

2.5.5.2 Podepisování statutárních orgánů

V minulosti existovaly dva způsoby nazírání na podepisování statutárních orgánů na směnce, které odporuje kvalifikovanému způsobu jednání podle zápisu v obchodním rejstříku (například takové jednání, kdy za společnost musejí podepisovat všichni členové statutárního orgánu).⁸⁴ První přístup zastával názor, že v takové situaci se užije ustanovení čl. I § 8 zákona směnečného a podpisatel tak bude zavázán osobně. Druhý přístup nahlížel na případ tak, že podpisatel nemohl být osobně zavázán, protože směnce nepodepisoval jako zástupce, ale

⁸² LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9, s. 1679.

⁸³ Informace Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 1. března 2012. *Nový občanský zákoník - Důvodová zpráva*. Konsolidovaná verze k 1. 3. 2012. In: CODEXIS [právní informační systém]. K § 450 až 456.

⁸⁴ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 92.

právě jako statutární orgán. Protože jednání statutárního orgánu nebylo (až do účinnosti nového občanského zákoníku) chápáno jako zastoupení právnické osoby, nemohlo být dle tohoto stanoviska na takový případ užito ustanovení čl. I § 8 směnečného zákona, který se vztahuje právě na excesní konání zástupců⁸⁵.

Soudní praxe zastávala názor první, tedy že člen statutárního orgánu bude zavázán i v případě, kdy podepíše směnku jinak, než kvalifikovaným způsobem jednání dle obchodního rejstříku. Tak například Vrchní soud v Praze ve svém usnesení dospěl k závěru, že *„je nutno vyložit § 8 zákona směnečného tím způsobem, že dopadá i na případy, kdy vedle osoby, podepisující směnku jménem jiného subjektu, byl k platnosti podpisu tohoto jiného subjektu potřebný ještě další podpis jiné osoby nebo i více osob“*.⁸⁶ V této věci se jednalo o místopředsedu představenstva akciové společnosti, který nebyl oprávněn samostatně jednat za představenstvo. Podepsáním směnky se stal osobou směnečně zavázanou. Podobně také stejný soud ve svém jiném rozsudku vyložil, že *„není-li ze směnky zavázána společnost proto, že jejím jménem podepsal pouze jeden člen statutárního orgánu, ačkoliv jménem společnosti musí jednat více členů společně, pak je tato osoba sama směnečně zavázána, neboť nebyla oprávněna jednat za společnost samostatně“*.⁸⁷

Od účinnosti nového občanského zákoníku by již podobné rozpory ohledně podepisování statutárních orgánů měly odpadnout. Nový občanský zákoník se totiž vrátil k původnímu pojetí statutárních orgánů coby zástupců právnické osoby⁸⁸, a tak by měl být čl. I § 8 směnečného zákona aplikován již bez rozporů a jednoznačně: Pokud je nutné společné jednání statutárního orgánu a člen podepíše směnku sám, bude ze směnky sám zavázán.

⁸⁵ Srov. například JABLONKA, Branislav. Podpis na zmenke z pohľadu viazanosti konajúcich osob. *Právni rozhledy*. 2003, č. 8, s. 424.

⁸⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2004. Sp. zn.: 12 Cmo 187/2004. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁸⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 4. 2006. Sp. zn. 5 Cmo 73/2006. *Soudní rozhledy*. 2007, č. 5, s. 195.

⁸⁸ Srov. ustanovení § 164 občanského zákoníku.

2.5.5.3 Podepisování osob pověřených určitou činností při provozování závodu

Osoby pověřené určitou činností při provozování závodu představují další skupinu zástupců, kteří mohou případně podepisovat směnky a zavazovat tak jinou osobu. Jedná se o rozšířenou formu zákonného zastoupení. Ustanovení § 430 odst. 1 občanského zákoníku přejímá právní úpravu z ustanovení § 15 obchodního zákoníku a stanoví: „*Pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází.*“ U těchto osob se zástupčím oprávněním není možné jasně vymezit, zda mají oprávnění podepisovat směnky či nikoliv. Protože směnka může sloužit mnoha účelům – může být instrumentem platebním, zajišťovacím nebo i sankčním – bude nutné v těchto případech přihlídnout ke zvláštnostem a okolnostem každého případu, k druhu směnečného závazku, k výši směnečné sumy, apod.

Problematickou je otázka, co se rozumí „obvyklou činností“. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí vychází z toho, že takové jednatelské oprávnění k podepisování směnek není založeno na určení ve vnitřních organizačních předpisech, ale na pověření určitou činností při provozu podniku a na obvyklosti právních úkonů, k nimž při této činnosti dochází. Tuto obvyklost „*je třeba posuzovat objektivně, nezávisle na jejich případném vymezení ve vnitropodnikových normách*“⁸⁹. Prvořadě tedy bude, jak se rozsah zmocnění jeví navenek a nikoliv to, jak je zmocnění upraveno např. ve směrnících podnikatele.

Zajímavým v této souvislosti se jeví také rozsudek Vrchního soudu v Praze z roku 1996, který již byl zmíněn v rámci podepisování za organizační složku právnické osoby. V této kauze Vrchní soud rozhodoval o závaznosti podepsání směnky ředitelem organizační složky obchodní společnosti. Tento ředitel byl dle stanov obchodní společnosti zmocněn ke všem úkonům, které byly potřebné k plnění úkolů dané organizační složky. Vrchní soud vyložil, že musí jít „*nepochybně jen o úkony obvyklé a nelze v tomto spatřovat oprávnění k úkonům,*

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2002. Sp. zn.: 29 Cdo 2074/2000. In: CODEXIS [právní informační systém].

*kteřé se obvyklé praxi vymykají.*⁹⁰ Dále konstatoval, že „přes rychlý proces znovu pronikání směnek do obchodní praxe nelze považovat podepisování směnek ještě za záležitost v obchodních vztazích zcela rutinní.“⁹¹

Na základě toho Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že pokud je osoba oprávněná podepisovat za obchodní společnost smlouvy, není tím automaticky a bez dalšího zmocněna také k podepisování směnek. Je však nutno zdůraznit, že takto Vrchní soud rozhodoval již v roce 1996. Vzhledem k tehdejšímu stupni vývoje obchodní praxe byl z takového podpisu zavázán sám pracovník (dle čl. I § 8 směnečného zákona), jelikož se bez příslušného oprávnění podepsal za obchodní společnost na směnku. Otázkou však zůstává, jak by obdobný případ posuzovaly soudy v souvislosti s dnešní obvyklou obchodní praxí. Záleželo by na názoru soudu, zda podle něj obchodní praxe postoupila do té míry, že podepisování směnek se již může považovat za obvyklou činnost při provozování závodu.

2.5.6 Dokazování pravosti podpisu na směnce

Ohledně důkazního břemene o pravosti podpisu dlužníků na směnce rozhodl po dvaceti letech ustálené soudní praxe i ustálené právní nauky v roce 2009 Nejvyšší soud přelomovým způsobem. Nejvyšší soud vyslovil právní závěr: „Popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení vlastní směňky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směňky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci, který směňku k důkazu předložil a který ze skutečností v ní uvedených vyvozuje žalobou uplatněný nárok.“^{92 93}

Přes to, že se jedná o otázky procesní, má toto rozhodnutí i důsledky do obchodní praxe. Nové pravidlo o dokazování pravosti podpisu má také dopad na všechny ostatní dokonalé listinné cenné papíry, protože není žádné skriptury bez

⁹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1996. Sp. zn.: 5 Cmo 448/1995. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 122 a násl.

⁹¹ Ibid.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009. Sp. zn.: 29 Cdo 3478/2007. In: CODEXIS [právní informační systém].

⁹³ Toto stanovisko Nejvyšší soud následně potvrdil v dalších svých rozhodnutích, například v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 1164/2010 ze dne 27. 4. 2011, v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 1294/2010 ze dne 31. 5. 2011, nebo v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 4674/2010 ze dne 17. 8. 2011.

podpisu⁹⁴. Toto přelomové rozhodnutí lze hodnotit kladně ve vztahu k dlužníkovi a jeho ochrany, kdy nejistota o pravosti podpisu není nadále kladena k tíži dlužníka. Na druhou stranu může tento přístup velmi zkomplikovat věřiteli vymožení dlužné částky. Oprávněnému ze směnky tak nelze než doporučit, aby z důslednosti a opatrnosti trval na ověření podpisu dlužníka na směnce. Pak lze předpokládat, že bude spravedlnosti učiněno za dost. Dlužníkově obecně slabší postavení ve směnečném řízení je posíleno právě tímto principem a věřitel by si své postavení měl upevnit legalizací podpisů. Bohužel ani v současné době není ověřování podpisů na směnce běžnou praxí. Přitom tím lze snadno vyvážit postavení obou stran směnečného vztahu v rámci tohoto problému.

⁹⁴ KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*. 2010, č. 8, s. 267.

3 FAKULTATIVNÍ NÁLEŽITOSTI SMĚNKY VLASTNÍ DLE ČL. I § 75 ZÁKONA SMĚNEČNÉHO

Zatímco v předchozí kapitole byly analyzovány obligatorní náležitosti směnký vlastní, v této kapitole budou rozebrány zbylé náležitosti směnký vlastní, jak je vypočítává pod číselným označením zákon směnečný ve svém ustanovení čl. I § 75. Tyto náležitosti jsou zvláštní tím, že ačkoliv s nimi zákon počítá hned v prvním ustanovení o obsahu směnký vlastní, jejich absence nezpůsobuje neplatnost směnký. Právní nauka proto tyto náležitosti nazývá jako fakultativní.

Na druhou stranu nesprávné vyznačení těchto doložek na směnce může snadno způsobit neplatnost celé směnký. Proto i u těchto zápisů je potřeba dbát zvýšené opatrnosti a je důležité zapisovat je na směnku v souladu s požadavky zákona a v souladu s dosaženou soudní judikaturou. I když na směnce vlastní tyto doložky být nemusí, v praxi se na směnkách naprosto běžně objevují. Jedná se jmenovitě o údaj místa, kde má být placeno, údaj splatnosti a místo vystavení směnký. V následující kapitole 4 pak budou rozebrány zbylé fakultativní náležitosti, které zákon směnečný zmiňuje v dalších ustanoveních, a mají tedy pro směnku právní význam.

3.1 Údaj místa, kde má být placeno

Jak bylo výše nastíněno, zákon směnečný sice výslovně zahrnuje platební místo mezi náležitosti směnký vlastní v ustanovení čl. I § 75 pod bodem 4, nicméně absence údaje místa placení nezpůsobí vždy neplatnost směnký. Zákon totiž výslovně připouští a vlastně předpokládá situaci, kdy tato doložka bude na směnce chybět, aniž by to způsobilo neplatnost směnký. Problematika tzv. zákonného platebního místa bude probrána dále v této kapitole.

Vrchní soud v Praze charakterizoval platební místo ve směnce jako „označení určité lokality, vyznačené s větší nebo menší podrobností, kde má být dlužník připraven směnku na požádání zaplatit a kde má věřitel zaplacení poptávat“⁹⁵. Údaj místa placení tak označuje místo, kde má dojít ke splnění

⁹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2001. Sp. zn. 5 Cmo 74/2001. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 1, s. 16.

směnečné povinnosti, to jest k zaplacení směnečné sumy ze směnky. Jakmile nastane splatnost směnky, směnečný věřitel (remitent) je oprávněn předložit směnku pouze v tomto určeném místě a také v tomto místě požadovat plnění na dlužníkovi. Dlužník ze směnky je oproti tomu povinen v tomto místě zaplatit. V tom tkví praktický význam údaje platebního místa. Majitel se vlastně směnkou legitimuje vůči směnečnému dlužníku, předkládá ji dlužníku k placení a případně také v místě placení provádí protest pro neplacení. Proto je tento údaj důležitý nejen pro akt zaplacení směnky, ale také pro sepsání protestu a tím i pro uplatnění postižních práv, pokud směnka zaplácena nebude.

Ze samotné povahy směnky vyplývá, že pro posouzení platnosti směnky je rozhodné jen a pouze to, co je patrné ze samotné směnečné listiny. Každý, kdo přijde se směnkou do styku, musí z ní samotné přímo seznat, kde se má platit. Bez významu jsou jakékoliv jiné okolnosti, například případná vzájemná korespondence účastníků směnečného vztahu. Při určování místa placení na směnce (ostatně jako i při vypisování ostatních podstatných či fakultativních náležitostí) je potřeba mít toto na paměti a dbát zvýšené opatrnosti, aby účastníci směnečného vztahu nezpůsobili byť i jen vinou nepozornosti neplatnost celé směnky.

Co se týče umístění údaje o místě placení na směnce, pravidla pro jeho umístění nebyla nikdy jednoznačná. Místo splatnosti může být uvedeno přímo v textu směnky, někdy bývá také umístěno do pravé horní části směnky. Nesmí být však zaměněno místo splatnosti s místem bydliště remitenta nebo s místem vystavení. Nejčastěji bývá místo splatnosti směnky uvedeno v levé dolní části směnky.

3.1.1 Zákonné platební místo

Pokud bude údaj místa splatnosti u směnky vlastní chybět, bude místem platebním místo vystavení směnky, jak stanovuje čl. I § 76 odst. 3 zákona směnečného: „*Není-li zvláštního údaje, platí, že místo vystavení směnky je místem platebním a zároveň místem výstavcova bydliště.*“ Podle této zákonné fikce je směnka vlastní v případě absence platebního místa splatná v místě, kde byla vystavena.

Pro případ, že na směnce nebude udáno ani místo vystavení, zákon v následujícím odstavci čtvrtém stanoví, že směnka platí za vystavenou v místě uvedeném u jména výstavce. Místo splatnosti tak může být určeno i podpisem výstavce, pokud je jeho součástí i určení místa. Jak vyložil Vrchní soud v Praze, „*k určení tzv. zákonného platebního místa postačí, je-li alespoň u podpisu výstavce uveden určitý místní údaj. Směnka je pak splatná v tomto místě.*“⁹⁶

Zákonné platební místo a výslovně uvedené platební místo jsou vzájemně v poměru subsidiarity. Ustanovení zákona určující platební místo má povahu podpůrnou a výslovný údaj na směnce bude mít vždy přednost. Směnka by byla neplatná teprve v případě, pokud by chyběl jak údaj místa placení, údaj místa vystavení i údaj místa jako součást podpisu výstavce.

3.1.2 Určitost platebního místa

Údaj o místě, kde má být placeno, samozřejmě nesmí být rozporný nebo neurčitý. Zákon ale neudává žádnou specifikaci, jakým způsobem má být místo splatnosti určeno. „*Platebním místem směnky může být uvedeno jakékoliv existující místo na zemském povrchu bez omezení na určitý stát či kontinent a bez vazby na místo vystavení.*“⁹⁷ Dále je také nutné zdůraznit, že „*určitost, srozumitelnost a zjevná nevážnost musí být patrné komukoliv, kdo by se kdykoliv a při jakékoliv příležitosti s konkrétní směnkou setkal. [...] Protože zejména věřitelem z kterékoliv směnky může se stát doslova kdokoliv, musí být rozhodné místo patrné z dané směnky úplně každému, i kdyby to byla první směnka, kterou kdy viděl.*“⁹⁸

Nestačí tedy, že se místo platební jeví určitě a srozumitelně výstavci a remitentovi. Z povahy směnky coby obchodovatelného cenného papíru totiž vyplývá, že se mohou věřitelé i dlužníci neomezeně měnit. Proto je směrodatná právě objektivní určitost.

⁹⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 532/1994. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 89.

⁹⁷ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 38.

⁹⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli. *Právní rozhledy*. 2007, č. 8, s. 281.

Platební místo může být na směnce udáno jen jednou. „Obsahuje-li směnka více platebních míst vedle sebe, je neplatná.“⁹⁹ Také „nelze akceptovat uvedení místa placení způsobem alternativním. V takových případech by totiž nebylo možno jednoznačně a bez jakýchkoli pochybností určit, kde (v jakém místě) má výstavce směnky vlastní povinnost plnit a majitel takové směnky právo plnění vyžadovat.“¹⁰⁰ Určení splatnosti „v Brně a v Ostravě“, nebo „v Brně nebo v Ostravě“ by tedy bylo absolutně neurčité. Účastník směnečného vztahu totiž musí být schopen jasně určit, kde má být směnka prezentována k placení, a také, kde má být zaplacená. Pokud by bylo místo splatnosti určeno tímto způsobem, dle názoru Nejvyššího soudu ČR by se považovalo za neurčité a směnka by byla neplatná. V tomto případě by se dle právní nauky neužilo ani podpůrné určení stanovené zákonem, jelikož „již ze samotné, byť neplatné, doložky je nutno dovodit, že nebylo úmyslem výstavce ztotožnit místo placení s místem uvedeným u jména směnečníka.“¹⁰¹

Z hlediska určitosti je nutné, aby byl tento údaj stanoven alespoň relativně určitě. Dle rozhodovací praxe soudů postačí, pokud bude místo splatnosti určeno jako obec nebo město, jak vyložil Vrchní soud v Praze: „Platební místo je udáno na směnce s dostatečnou určitostí, je-li uvedena obec či město“¹⁰² Toto stanovisko se stalo respektovaným právním názorem v soudní praxi a bylo nadále potvrzováno dalšími soudními rozhodnutími. Například Vrchní soud v Olomouci vyložil: „Platebním místem může být [...] kterýkoliv bod na této planetě; místo, kde má být na směnku placeno, ovšem musí být určité, tj. musí být určeno alespoň s přesností obce (města)“^{103 104} Dále bylo judikováno, že název obce coby platební místo nemusí být uveden bez sebemenší odchylky od názvu určeného

⁹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 1. 2007. Sp.zn.: 29 Odo 996/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006. Sp. zn.: 29 Odo 1645/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁰¹ KOVAŘÍK, Z. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 92.

¹⁰² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. listopadu 1997. Sp. zn. 5 Cmo 551/96. *Soudní rozhledy*. 1999, č. 2, s. 56.

¹⁰³ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 11. 2006. Sp. zn.: 9 Cmo 60/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁰⁴ Podobně také Nejvyšší soud stanovil: „K naplnění požadavku určitosti údaje platebního místa postačí, je-li platební místo na směnce vyznačeno alespoň s přesností obce nebo města.“ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 2352/2008. In: CODEXIS [právní informační systém].

v souladu se zákonem o obcích. Údaj o místě placení ovšem nesmí vzbuzovat pochybnosti o tom, kde má dlužník povinnost plnit a věřitel právo plnění vyžadovat. Případná odchylka od označení obce, která nemá za následek vznik takových pochybností, není významná a není důvodem neplatnosti směnky.¹⁰⁵

Hranice určitosti ve vymezení místa placení není čistě jednoznačná. I určení obcí a měst bude samozřejmě v řadě případů dosti nejasné. Ovšem pokud bude směnka obsahovat alespoň označení obce nebo města jakožto údaj místa splatnosti, bude podmínka určitosti této podstatné náležitosti splněna a nebude možné namítat neplatnost pro neurčitost. I když lze očekávat ztíženou možnost prezentace směnky, jejíž místo splatnosti bude například v Praze, toto pravidlo má své opodstatnění. Nelze totiž dle mého názoru jednoznačně stanovit, jak velká musí být obec, aby to vyžadovalo přesnější určení místa splatnosti směnky. Také opačně nelze jednoznačně určit, kdy jde o obec malou na to, aby stačilo vymezení pouze označením samotné obce.

Samotný název obce nebo města by tak měl v naprosté většině případů postačovat. I přes to je vhodné doporučit, aby účastníci směnečných vztahů (zejména osoby, které směnku nabývají), vymezovali platební místo s co možná největší přesností a jasností.

V této souvislosti se nabízí otázka, jak bude probíhat prezentace směnky k placení, pokud bude daná směnka splatná například „v Praze“. V případech, kdy není podrobně vymezeno místo splatnosti, užije se ustanovení čl. I § 87 zákona směnečného, které upřesňuje místo, kde má být úkon proveden, ať už se jedná o předložení směnky k placení, k pořízení protestu, vyžádání stejnopisu směnky, jakož i na všechny ostatní úkony, které musí být provedeny u určité osoby.

Všechny tyto úkony je nutno vykonat v místnostech, kde provozuje daná osoba svůj podnik. Pokud takové místnosti osoba nemá, nebo pokud se tyto místnosti nedají vypátrat, musí být tyto úkony realizovány v bytě dané osoby. Podmínkou však je, aby v takové místnosti byla přítomna osoba oprávněná

¹⁰⁵ Nejvyšší soud ČR došel k závěru, že platební místo označené „K. Vary“ nevzbuzuje pochybnosti o určitosti platebního místa a směnka je proto platná. Rozsudek ze dne 28. února 2013. Sp zn.: 29 Odo 3817/2012. In: CODEXIS [právní informační systém].

k placení směnky.¹⁰⁶ Tento jasný postup určuje zákon nejen pro předložení směnky k zaplacení, týká se také všech dalších prezentací směnky a dále také protestace.

3.1.3 Upřesnění platebního místa

Místo, kde má být ze směnky placeno, může být také vymezeno tím způsobem, že bude postupně konkretizováno pomocí více geografických údajů. *„Směnka udávající více platebních míst vedle sebe nemůže být platnou směnkou. Je-li však platební místo na směnce postupně jen upřesňováno, byť i prostřednictvím více geografických údajů, nebrání to platnosti směnky.“*¹⁰⁷

Takto rozhodl Vrchní soud v Praze, který zároveň zrušil rozsudek soudu prvního stupně. Soud prvního stupně totiž zamítl návrh na zaplacení směnečné sumy ze směnky, jelikož ji shledal neplatnou. Důvodem neplatnosti bylo určení platebního místa „u banky A. Praha, a. s., filiálka Nový Bor, jednatelství Mělník“. Soud prvního stupně se domníval, že se jedná o více různých místních určení, a že směnka nemůže být splatná zároveň u Banky A. Praha, zároveň u filiálky v Novém Boru a zároveň na jednatelství v Mělníku.

Tento názor ovšem vyvrátil odvolací soud - Vrchní soud v Praze, který konstatoval, že smysl takového zápisu je orientovat majitele směnky k tomu, aby směnku předložil k placení u banky s názvem Banka A. Praha, a. s., a to u její organizační složky, která je definována prostřednictvím filiálky v Novém Boru jako vyššího organizačního stupně a jednatelství v Mělníku jako nižšího organizačního stupně. Dle názoru Vrchního soudu v Praze tak nejde o neurčitě vymezené platební místo, jedná se pouze o postup čtení formálního zápisu a směnka je tak platná.

Ze znění výše uvedené právní věty z rozsudku Vrchního soudu v Praze lze dovodit, že platební místo je také možné určit postupnou konkretizací prostřednictvím zeměpisných údajů. Údaj „splatno v České republice,

¹⁰⁶ MLEJNSKÝ, Jaromír; POHL, Tomáš. Některé další vybrané problémy ze směnečného práva. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 6-7, s. 18.

¹⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 40/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 10, s. 261.

v Plzeňském kraji, v okrese Klatovy, v obci Sušice“ by tedy neměl být považován za neurčitý pro udání více místních údajů vedle sebe. Takový údaj je vymezen způsobem postupného upřesňování platebního místa a směnka by měla být platná¹⁰⁸.

3.1.4 Místní údaj jako součást obchodní firmy

V případě, kdy by na směnce byl v rubrice místa placení uveden místní údaj jako součást obchodní firmy (například „Stavebniny Rakovník, s. r. o.“), směnka by neobstála jako platná. Vrchní soud v Praze odůvodnil toto stanovisko ve svém rozhodnutí z roku 2001 tak, že obchodní jméno nemůže být místním údajem, který vyjadřuje místo splatnosti, a to i tehdy, je-li součástí obchodního jména určitý místní údaj.

Vrchní soud v Praze vyložil, že „*okolnost, že obchodní jméno žalobkyně, jak je vyznačeno na směnce, obsahuje i údaj "Praha" je z tohoto hlediska zcela nerozhodná*“¹⁰⁹. Takový údaj se nepovažuje za místní údaj, který by měl vyjadřovat platební místo. Pokud tedy bude mít věřitel úmysl učinit směnku splatnou v sídle určité obchodní společnosti, musí mít na paměti, že v kolonce platebního místa je nutno uvést celou adresu takového sídla. Pokud bude na směnce uvedeno pouze obchodní jméno (a to i když bude jeho součástí určení místa), osoba oprávněná ze směnky riskuje, že směnka bude soudem posouzena jako neplatná pro zcela neurčitý údaj platebního místa.

Je důležité si uvědomit, že podle se soudní judikatury v tomto případě neuplatní zákonná fikce platebního místa. Zákonné platební místo totiž zhojuje pouze takový nedostatek, který spočívá v úplné absenci tohoto údaje. V tomto případě však bylo platební místo na směnce výslovně uvedeno, byť způsobem zcela nedostatečným. Dle rozhodovací praxe soudů se v případě takového označení platebního místa neužije zákonného platebního místa ve smyslu ustanovení čl. I § 2 odst. 3 nebo čl. I § 76 odst. 3 zákona směnečného a pro směnku to tak má fatální následky.

¹⁰⁸ Obd. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 40.

¹⁰⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2001. Sp. zn.: 5 Cmo 74/2001. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 1, s. 16.

3.1.5 Splatnost „v sídle věřitele“

V praxi se objevují směnky, ve kterých je platební místo určeno tak, že směnka je splatná „v bytě“ nebo „v sídle“ určité osoby. Dokonce se vyskytují směnky, které uvádí, že jsou splatné „v sídle majitele směnky“, „v sídle věřitele“, nebo „v sídle remitenta“, který není ani uveden jménem. Důvodem pro takové určení místa splatnosti je pohodlnost věřitele, který nemusí prezentovat směnku v jiném místě. Účelem také bývá učinit místo splatnosti flexibilní. Platební místo na směnce musí však být místem neměnným, a to i v případě, že se změní okolností, které mají na toto místo vliv. Pokud je tedy směnka vytvořena tak, aby její platební místo bylo flexibilní, způsobí to nutně neplatnost směnky¹¹⁰. Ať už je ale důvodem takového označení flexibilita placení směnky či nikoliv, směnka obsahující údaj „splatno v sídle remitenta“ bude vždy neplatná.

Judikatura soudů je v této problematice jednotná. Například Vrchní soud v Praze určil, že „údaj ve směnce, že tato je splatná v sídle remitenta, činí směnku neplatnou pro neurčitý údaj platebního místa. Zákonné platební místo se v tomto případě nemůže uplatnit.“¹¹¹ Takový závěr je logický. Místem placení by totiž mohlo být sídlo každého budoucího potencionálního majitele směnky, což je v rozporu se zásadou určitosti.

Tyto situace je potřeba odlišit od případů, kdy je směnka splatná v konkrétním sídle určité osoby (osobou bude zpravidla současný majitel směnky). Takový případ je možný a směnka bude platnou. Je však nezbytné, aby v zápise o platebním místě byla konkrétní adresa takové osoby, u které má být směnka splatná¹¹². Zápis by tak mohl znít: „splatno v sídle věřitele, Americká 5, Plzeň, 312 00.“

Je tedy patrné, že rozhodovací praxe soudů připouští, aby směnka byla splatná v sídle remitenta, ovšem pouze pokud je zároveň v doložce platebního místa adresa daného sídla. Místo placení vyznačené na směnce může být dle

¹¹⁰ KOTÁSEK, Josef. *Právo cenných papírů. Kurs Obchodního práva*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-454-7. s. 195.

¹¹¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006. Sp. zn. 5 Cmo 343/2006. *Právní rozhledy*. 2007, č. 3, s. 116 a násl.

¹¹² KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 41.

usnesení Vrchního soudu v Praze „*totožné s bydlištěm, provozovnou, podnikem nebo jinými prostorami věřitele ze směnky. Musí však být takové prostory označeny údajem, který ukazuje na určité místo*“¹¹³. Směnka bude splatná právě v místě, které je na směnce přímo stanovené. To znamená, že místo splatnosti nebude nijak závislé na bydlišti nebo sídle remitenta, pokud jej v budoucnu změní. Adresa uvedená jako místo splatnosti je určující a případně se může shodovat s aktuálním bydlištěm či sídlem remitenta. Nesmíme opomenout zásadu, která s touto problematikou úzce souvisí: místo splatnosti směnky musí být znatelné ze směnky samotné, a to bez dalšího.

Také Nejvyšší soud ČR schvaluje takové vymezení platebního místa, když ve svém rozsudku vyložil, že „*směnka, na které je určité a srozumitelně vyznačeno sídlo prvního věřitele (remitenta) a údaj o tom, že sídlo věřitele je místem, kde má být placeno, není neplatná pro neurčitost platebního místa*“¹¹⁴. V tomto případě směnka obsahovala text „zaplatím za tuto směnku vlastní při předložení částku 54 544 Kč (slovy: padesátčtyřitisícipětsetčtyřicetčtyři korun českých) společnosti E. L., s. r. o., se sídlem v P. Sídlo věřitele je místem platebním“. Dle soudu druhé instance takto vymezené platební místo nesplnilo požadavek určitosti, a to zejména z důvodu možnosti změny věřitele a také z důvodu možnosti změny sídla věřitele.

Nejvyšší soud ČR ale o dovolání rozhodl odlišně a stanovil, že pokud je na směnce určité a srozumitelně vyznačeno sídlo věřitele a současně je na směnce udáno, že sídlo věřitele je místem, kde má být placeno, pak je takové vymezení platebního místa dostatečně určité. Dále také Nejvyšší soud v souladu s právní doktrínou dovodil, že platební místo, které je na směnce vyjádřené při jejím vystavení, „*zůstává trvale platebním místem pro danou směnku i v případě, kdy se účastníci směnečného vztahu, tedy zejména majitel směnky, změní.*“¹¹⁵

Následně Nejvyšší soud ČR toto stanovisko potvrdil ve svém dalším rozhodnutí: „*Platební místo vyznačené na směnce "sídlem věřitele", obsahuje-li*

¹¹³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2001. Sp. zn.: 5 Cmo 74/2001. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 1. s. 16.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2005. Sp. zn.: 29 Odo 1053/2004. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹¹⁵ Ibid.

*směnka současně určitý a srozumitelný údaj o sídle věřitele, nečiní směnku neplatnou pro neurčitost platebního místa.*¹¹⁶ V tomto případě byl údaj platebního místa uveden opět jako sídlo žalobkyně. Na jiném místě směnečné listiny – u vyznačení remitenta, ale bylo ono sídlo žalobkyně konkretizováno. V odůvodnění tohoto rozsudku odkázal Nejvyšší soud ČR na své předchozí rozhodnutí, které se zabývalo stejnou problematikou. Tím toto pravidlo pro vymezení platebního místa „v sídle věřitele“ potvrdil.

3.1.6 Vymezení pomocí PSČ obce

V souvislosti se způsobem vymezení platebního místa na směnce je také potřeba věnovat pozornost určení místa placení pomocí poštovního směrovacího čísla. Rozhodovací praxe soudů je totiž v této oblasti poměrně přísná. Dle rozsudku Vrchního soudu v Olomouci z roku 2006 „*samotné označení poštovního směrovacího čísla není způsobilé vymezit konkrétní platební místo směnky.*“¹¹⁷ Vrchní soud v Olomouci sice připustil, že obec nebo město nemusí být určeno pouze názvem, ale také jiným identifikačním údajem. Takový údaj ale musí být zcela nezaměnitelný. Poštovní směrovací číslo obce za tento identifikační údaj neuznal.

Vrchní soud v Olomouci vyšel ze skutečnosti, že poštovní směrovací číslo je přidělováno Českou poštou, s. p. jejím jednotlivým provozovnám – poštám. Poštovní směrovací číslo tedy neidentifikuje obec, ale určitou provozovnu České pošty, s. p., které bylo poštovní směrovací číslo přiděleno. Kromě toho pokud v některé obci není umístěna provozovna České pošty, s. p., používá se shodné poštovní směrovací číslo i pro více obcí. Z toho Vrchní soud v Olomouci dovodil závěr, že pouze pomocí údaje poštovního směrovacího čísla nemůže být na směnce konkrétní platební místo určeno. Taková směnka bude považována za neplatnou.

Co se týče aplikace zákonného platebního místa, soud v tomto případě bez uvážení uplatnění zákonné fikce místa placení došel k závěru, že listina není

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2006. Sp. zn.: 29 Odo 232/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹¹⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 11. 2006. Sp. zn. 9 Cmo 60/2006. In: Codexis Academia [právní informační systém].

platnou směnkou vlastní, jelikož neobsahovala konkrétní údaj místa, kde mělo být placeno. Vrchní soud tak vlastně aplikaci ustanovení o zákonném platebním místě mlčky vyloučil. Tento názor ale není v právní praxi jednotný. V právní nauce se totiž lze setkat i s opačným názorem, tedy že uvedení poštovního směrovacího čísla coby místa platebního nevyklučuje zároveň aplikaci zákonného místa platebního.¹¹⁸

Příčinou sporného výkladu je právě první věta čl. I § 2 odst. 3 a čl. I § 76 odst. 3 zákona směnečného, která uvádí, za jaké situace se zákonné platební místo užije: „*není-li zvláštního údaje...*“. Na první pohled se zdá, že zákon zní jasně: Ustanovení o zákonném platebním místě se užije jen a pouze tehdy, pokud směnka neobsahuje jakýkoliv údaj ohledně místa placení. Jak ale uvidíme dále, rozhodovací praxe soudů toto ustanovení nevykládá jednotně.

3.1.7 Splatnost „v České republice“

Problematika aplikace zákonného platebního místa spočívá v rozlišení toho, zda je platební místo vymezeno neurčitě, nebo zda je vymezeno tak, že se údaj místa placení musí považovat za vůbec nevyjádřený. Každý závěr má totiž jiný důsledek. Pokud soud dojde k závěru, že místo platební je na směnce vyjádřeno neurčitě, musí přistoupit k prohlášení neplatnosti směnky. Pokud ovšem úsudek soudu bude takový, že platební místo na směnce bylo určeno tak nedostatečně, že se považuje za nevyjádřené, pak přichází v úvahu aplikace zákonného platebního místa a platnost směnky je možné „zachránit“ podpůrným údajem. Dle soudní judikatury by absolutně neurčitě stanovené místo splatnosti bylo například „v Praze nebo v Plzni“, „na Masarykově náměstí 3“, „v okrese Rokycany“ nebo také „kdekoliv“. V takovém případě by se podpůrné místo placení neuplatnilo a směnka by byla pro neurčitost neplatná.

Podle ustálené rozhodovací praxe i jednotné právní nauky by dále také platební místo vymezené jako „Česká republika“ nemělo obstát, což vyplývá z požadavku na určitost údaje platebního místa alespoň s přesností obce nebo města. Zcela nepředvídatelně ale rozhodl Nejvyšší soud v roce 2010, kdy připustil

¹¹⁸ Například KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 39.

určení platebního místa na směnce pouhým výrazem „v České republice“. Nejvyšší soud sice přiznal, že platební místo na směnce bylo uvedeno neurčitě. Směnka ale obsahovala údaj o místě vystavení a dále také přesnou adresu výstavce. Protože údaj místa vystavení se nacházel v České republice, údaj platebního místa nemohl být s údajem místa vystavení v rozporu, „*údaj místa vystavení směnky je proto způsobilý upřesnit údaj o místě placení tak, aby majitel směnky věděl, ve kterém místě má směnku v den splatnosti předložit k placení.*“¹¹⁹

Nejvyšší soud na tento případ aplikoval ustanovení čl. I § 76 odst. 3 směnečného zákona o zákonném platebním místě. „*Je-li místo vystavení směnky přesnějším údajem než místo platební (a oba údaje nejsou mezi sebou v rozporu), nemůže nastat nejistota na straně směnečného věřitele ohledně místa, kde má směnku předložit k placení, ani na straně výstavce vlastní směnky o tom, kde má být v den splatnosti připraven směnku plnit.*“¹²⁰ Nejvyšší soud v rozporu s předchozí ustálenou rozhodovací praxí rozhodl, že taková směnka není pro neurčitý údaj o platebním místě neplatná.

Toto rozhodnutí zvedlo vlnu diskuzí v právních kruzích a obecně bylo hodnoceno odbornou veřejností spíše negativně¹²¹. Nejvyššímu soudu je vytýkána nelogičnost rozhodnutí, také přímý rozpor s dosavadní soudní praxí a nesoulad se zákonem, který připouští aplikaci zákonného platebního místa pouze v případě, kdy směnečná listina o místě placení zcela mlčí.¹²² I dle mého názoru se Nejvyšší soud výrazně odklonil od ustálené soudní rozhodovací praxe, což není žádoucí jev. Navíc vzhledem k tomu, že zákon nestanoví žádné konkrétní pravidlo pro vymezení platebního místa tak, aby bylo určité, jsou účastníci směnečných vztahů odkázáni právě na zásady, které vyloží soudy ve své rozhodovací praxi. Proto shledávám kontinuitu soudní judikatury za klíčovou a dle mého názoru by nemělo

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 6. 2010. Sp. zn.: 28 Cdo 4497/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Například J. Kotásek považuje toto rozhodnutí za neobhajitelné. Směnku s místem placení „v České republice“ považuje za neplatnou a dle něj není možná aplikace zákonného platebního místa. Viz. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 39.

¹²² ŘÍHA, Michal, RYSLOVÁ, Kateřina. Konec směnečné přísnoti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*. 2011, č. 9, s. 310.

docházet k výraznému odklonu od ustálené rozhodovací praxe, která neodpovídá reálnému vývoji ve směnečných právních vztazích.

3.1.8 Problematika aplikace zákonného platebního místa

Výklad uvedený výše naznačuje, že rozhodovací praxe soudů ohledně vymezení podmínek, za jakých je aplikováno zákonné platební místo, není jednotná. V aktuální judikatuře Nejvyššího soudu ČR je navíc patrná tendence k benevolentnějšímu přístupu ke směnečné přísnosti. To je zřejmé jak z naposledy citovaného rozsudku, kdy Nejvyšší soud ČR ponechal v platnosti směnku s místem placení „v České republice“, tak i v následných soudních rozhodnutích.

Snaha o uvolňování formální přísnosti v oblasti směnečné je také zjevná například v rozsudku z roku 2013, ve kterém Nejvyšší soud ČR rozhodoval o směnce s vyznačeným místem placení „Česká spořitelna“. Odvolací soud tuto směnku posoudil jako neplatnou pro neurčitost platebního místa. Nejvyšší soud ale dospěl k jinému názoru. Nejvyšší soud sice uznal, že zákonné platební místo se uplatní jen tehdy, není-li na směnce ohledně platebního místa směnky výslovně nic uvedeno: *„Je-li na směnce výslovný údaj, jímž má být vymezeno platební místo, nemohou být jeho případné nedostatky, spočívající např. právě v neurčitosti platebního místa, odstraněny použitím zákonného platebního místa.“*¹²³ Zásadní ovšem je, že Nejvyšší soud ČR údaj „Česká spořitelna“ nevyložil jako neurčitý. Nejvyšší soud ČR specifikoval, že platební místo musí obsahovat místopisný údaj, a že *„údaj "Česká spořitelna" místopisným údajem není, když jde o název (respektive jeho část), pod kterým je podnikatel (právnícká osoba) zapsán do obchodního rejstříku“*.¹²⁴

I přes to, že údaj „Česká spořitelna“ byl vyznačen v řádku „splatno v ...“, Nejvyšší soud uzavřel, že takový údaj nelze považovat za určení platebního místa. Pak *„nelze uvažovat ani o neurčitosti takto "vymezeného" platebního místa, jež by jinak byla důvodem neplatnosti směnky“*.¹²⁵ Z grafické podoby směnky dále

¹²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2013. Sp. zn.: 29 Cdo 169/2013. In: CODEXIS [právní informační system].

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

Nejvyšší soud ČR dovedl souvislost údaje „Česká spořitelna“ a čísla účtu plátce, což nasvědčuje spíše tomu, že šlo o údaj domicilu.

Závěr tohoto rozsudku lze shrnout tak, že pokud směnka obsahuje údaj ohledně platebního místa, k jehož existenci se nepřihlíží, uplatní se zákonné platební místo. Důvodem je, že nejde o místopisný údaj, kterým by bylo možné platební místo vymezit. V tomto případě Nejvyšší soud ČR určil, že místem platebním je místo vystavení a směnka byla ponechána v platnosti.

Nejvyšší soud ČR pokračuje ve svém přístupu, kterým postupně ulevuje od formální přísnosti směnečných závazků, jelikož tento právní závěr byl potvrzen i v dalším rozhodnutí z roku 2014. V tomto rozsudku Nejvyšší soud ČR uvedl, že *„právní posouzení věci [...] a řešení otázky určitosti platebního místa na směnce [...] zcela odpovídá závěrům formulovaným v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2013, sp. zn. 29 Cdo 169/2013.“*¹²⁶

Na jednu stranu lze v této tendenci vidět pozitiva, která spočívají ve zhojení nechtěných omylů a chyb na směnkách. Na druhou stranu je ale potřeba brát na zřetel právní jistotu postavení účastníků směnečného vztahu. Judikatura soudů je v této oblasti poměrně rozporná. Nejvyšší soud a jeho sjednocující role by měla působit tak, aby účastníci směnečného vztahu měli jasnou představu, jaké právní důsledky je neminou, pokud se dopustí určitých chyb na směnečných listinách. Nakonec je ale vzhledem ke kontradiktornosti rozhodovací praxi soudů nejlépe doporučit, aby se každý účastník směnečného vztahu spoléhal sám na sebe a místo platební vyjadřoval tak, aby bylo i z laického pohledu co možná nejpřesnější a nejsrozumitelnější. Pokud osoba kromě obce nebo města uvede celou konkrétní adresu včetně ulice, čísla popisného a poštovního směrovacího čísla, může si být téměř stoprocentně jistá, že takto vymezené platební místo bude naprosto určité.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 4. 2014. Sp. zn.: 29 Cdo 3246/2013. In: [právní informační systém].

3.2 Údaj splatnosti

V bodě 3 ustanovení čl. I § 75 uvádí zákon směnečný jako náležitost směnky vlastní údaj splatnosti. Tato náležitost stanoví, kdy závazek ze směnky dospěje, a kdy je možno placení podle směnky požadovat. Údaj splatnosti rovněž není údajem povinným a jeho absence nezpůsobuje neplatnost směnky. Následující ustanovení § 76 směnečného zákona v druhém odstavci totiž zavádí fikci pro případ, kdy údaj splatnosti na směnce chybí. V případě absence údaje splatnosti na směnce podle zákona platí, že směnka je splatná na viděnou.

Ustanovení čl. I § 33 zákona směnečného dává výstavci k dispozici čtyři způsoby vymezení splatnosti, a to splatnost na viděnou (tzv. vistasměnka), na určitý čas po viděné (tzv. lhůtní vistasměnka), na určitý čas po datu vystavení (tzv. datosměnka), nebo na určitý den (tzv. fixní směnka). Tento výčet způsobů stanovení splatnosti směnky je taxativní a výstavce je jím tedy vázán. Platná směnka z hlediska splatnosti musí obsahovat jeden ze zákonem uvedených způsobů splatnosti anebo žádný z nich. „*Znění doložky splatnosti, která již předepsaným způsobům splatnosti nevyhovuje, činí směnku neplatnou.*“¹²⁷ Pokud by tedy byla směnka vystavena se splatností stanovenou jiným způsobem než zákonem připuštěným, neuplatní se v takovém případě fikce dle § 76 zákona směnečného a směnka bude celkově neplatná.

Ne vždy se datum splatnosti bude shodovat se dnem platebním. Zákon směnečný ve svém § 72 stanoví, že pokud směnka dospěje v den pracovního klidu, lze se domáhat zaplacení teprve v nejbližší pracovní den. Pokud tedy splatnost směnky nenastane v pracovní den, ale v sobotu, v neděli nebo v den státního svátku nebo tzv. ostatního svátku¹²⁸, pak je dnem platebním teprve nejbližší následující pracovní den.

¹²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 80/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 11.

¹²⁸ Srov. § 2 zákona č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu, ve znění pozdějších předpisů.

3.2.1 Směnka fixní

Směnka fixní, denní nebo také precísni je taková směnka, jejíž splatnost je určena konkrétním dnem. Jde o směnky - z hlediska způsobu stanovení splatnosti - nejběžnější. Nejmenší i největší časová jednotka pro určení splatnosti fixní směnky je jeden den. „*Směnka se splatností stanovenou s přesností vyšší než na dny (tj. směnka splatná v určitém hodině, popř. v jinak vymezené části konkrétního dne), je bez dalšího směnkou neplatnou*“¹²⁹ Neplatná je také směnka splatná v několika dnech (například splatnost „o Vánočních svátcích“), případně alternativně v různých dnech.

Dle judikatury soudů je také neplatná směnka, jejíž splatnost je určena nejen dnem, ale také hodinou (například údaj „1. února ve 12 hodin“) s tím, že se nejedná o způsob splatnosti připuštěný zákonem v taxativním výčtu dle §33 a proto taková „*listina není určitá, co se týče údaje splatnosti*.“¹³⁰ Na druhou stranu dle soudní judikatury „*Směnka není neplatná jen z toho důvodu, že datum její splatnosti je totožné s datem jejího vystavení*.“¹³¹ Není tedy vyloučeno, aby byl jako den splatnosti směnky stanoven den jejího vystavení¹³². Problematické může být placení takové směnky, jelikož na její zaplacení může být dán časový interval v řádu pouhých hodin. Může se také stát, že takovou směnku nebude možné předložit k placení, když bude vystavena ve 22 hodin se splatností téhož dne.

Nejběžnějším určením splatnosti fixní směnky je určení přesného kalendářního data, tedy dne, měsíce a roku. Zákon nestanovuje, v jakém formátu má být takové datum na směnce fixní uvedeno, musí ovšem odpovídat obecným zvyklostem při uvádění dat. Lze tedy užít údaje „20. března 2016“, i „20. 3. 2016“. Nelze vyloučit ani užití římských číslic nebo vynechání prvních dvou číslic u roku splatnosti (například „20. 3. 16“).

¹²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 2162/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹³⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 1999. Sp. zn. 9 Cmo 504/1998. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹³¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 1. 2006. Sp. zn. 7 Cmo 174/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹³² Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007. Sp. zn. 29 Odo 1047/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].

Aniž by byla způsobena neplatnost směnky, lze splatnost fixní směnky určit také konkrétním jednodenním svátkem (například „na Nový rok 2017“). Splatnost ale může být určena i svátkem, který připadá každý rok na jiný den (například „na Velikonoční pondělí 2018“).

Další možnost, jak uvést datum splatnosti fixní směnky nastiňuje § 36 zákona směnečného, který obsahuje výkladová pravidla pro splatnost směnky, je-li její splatnost určena na začátek, střed či konec měsíce, který je konkretizován. Podle tohoto ustanovení se dnem splatnosti „počátkem měsíce“ rozumí splatnost prvního dne v měsíci, „v půli měsíce“ znamená splatnost patnáctého dne v měsíci a „koncem měsíce“, se rozumí splatnost v posledním dni tohoto měsíce. Měsíc i rok však musí být konkretizován.

Také je možné uvést splatnost slovy „zítra“ či „pozíttí“, jelikož lze jednoznačně určit, že směnka je splatná následující či druhý den následující po datu jejího vystavení.

3.2.2 Dato směnka

Dato směnka neboli lhůtní směnka je směnka, jejíž doba splatnosti je určena lhůtou, která je na směnce uvedena a která běží ode dne jejího vystavení. Okamžik splatnosti tedy není na směnce uveden, lze jej ale kdykoliv určit z pevné lhůty na směnce. Lhůta u datosměnky musí být minimálně jednodenní. Nepřipouští se lhůta kratší, stanovená například v hodinách. Na druhou stranu maximální délka lhůty není omezená. U lhůtní směnky musí být z doložky splatnosti patrné, že splatnost připadá právě na poslední den lhůty. „*Směnka, která by byla splatná kdykoliv od vystavení až do určité doby, byla by neplatná. Splatnost musí připadnout vždy na určitý konkrétní den, ať vyplývá ze směnky přímo uvedením data nebo nepřímo uplynutím lhůty.*“¹³³

Při formulaci doložky této splatnosti je tak potřeba dát pozor na užití předložek. Pokud by tato doložka zněla „během 30 dnů od vystavení“, směnka by nepochybně byla neplatná. Dokonce pouhé vynechání předložky způsobí

¹³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 80/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 11.

neplatnost celé směnky, a to například v případě znění doložky „zaplatím za tuto směnku 60 dnů od vystavení“, jak rozhodl Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí¹³⁴. Jistě lze doporučit užití doložky „za 30 dnů od vystavení“, které jednoznačně stanoví splatnost na poslední den lhůty.

Co se týče lhůty u datosměnky, tato může být určena podle dnů, týdnů, měsíců, nebo let. Pokud je lhůta určena podle dnů, je potřeba na směnce uvést určitý počet dnů, které se počítají od data vystavení směnky. Dle § 73 zákona směnečného se do lhůt nepočítá den, od něhož počne běžet lhůta, tedy den vystavení směnky. Směnka vystavená 10. ledna se lhůtou splatnosti 15 dnů bude splatná 25. ledna. Lhůta může být také určena podle týdnů. U takové směnky bude pro splatnost určující, ve který den v týdnu byla vystavena. Dnem splatnosti bude den shodného názvu o stanovený počet týdnů později. Směnka vydaná 1. ledna 2019 (v úterý) s lhůtou splatnosti dva týdny, bude splatná v úterý dne 19. ledna 2019.

Další možnost je stanovit lhůtu podle celých měsíců. Splatnost pak nastává podobně, jako v případě lhůt podle týdnů, tedy v den, který se shoduje svým číslem s datem vystavení, a to posledního měsíce lhůty. Směnka vydaná 1. března se lhůtou splatnosti tři měsíce je splatná 1. června. V případě, že shodný den v měsíci není, je směnka podle § 36 odst. 1 směnečného zákona splatná poslední den tohoto měsíce. Směnka vydaná 31. března se splatností jednoho měsíce tedy bude splatná 30. dubna. Zákon počítá i se situací, kdy splatnost bude určena na půl měsíce. Výrazem „půl měsíce“ se podle § 36 odst. 5 směnečného zákona rozumí patnáct dní. Směnka tak bude splatná patnáctý den po datu vystavení, kdy den vystavení se opět nepočítá. Směnka může být vystavena i na jeden a půl měsíce nebo na několik měsíců a půl po datu vystavení. Zákon směnečný pro tento případ v § 36 odst. 2 stanoví závazné pořadí výpočtu, a to nejprve po celých měsících a pak připočtením patnácti dní. Směnka vystavená 20. února 2017 se splatností jednoho a půl měsíce, je splatná 4. dubna. Pokud bychom nepostupovali podle zákona a obrátili pořadí výpočtu, došli bychom k jinému datu splatnosti 7. dubna.

¹³⁴ Ibid.

Lhůtu stanovenou podle let zákon sice nepředvídá, nelze ji však vyloučit. Při výpočtu se postupuje přiměřeně jako při počítání lhůt podle týdnů a měsíců. Stejně tak v případě určení splatnosti lhůtou obsahující zlomky roku, či celé roky a k nim zlomky roku, se bude postupovat analogicky jako při výpočtu lhůt měsíčních.

3.2.3 Vistasměnka

Vistasměnka je směnka, která je splatná při jejím předložení. Jde buď o směnku, na které není nikterak vyznačena splatnost a podle ustanovení § 76 odst. 2 směnečného zákona se považuje za směnku vlastní, nebo o směnku, na které takovou splatnost výstavce výslovně vyznačí. Doložka vyjadřující, že se jedná o vistasměnku, může znít „splatná na viděnou“, „při předložení“, „kdykoliv na požádání“. Doložka může být případně vyjádřena i samotným slovem „kdykoliv“. Ve formulaci doložky se meze nekladou, musí však být nepochybné, že o zaplacení může být požádáno kdykoliv. Pro platnost vista směnky také postačí, pokud je údaj „vista směnka“ uveden jako součást směnečného prohlášení, jelikož tento údaj nepochybně ukazuje na směnku, která má být splatná na viděnou. Při užití slova „vista“ není třeba obávat se jazykové nejednotnosti směnky z důvodu použití cizího slova. *„Slovo „vista“, z něhož je sporné sousloví složeno, je sice cizího původu, nicméně jde o slovo počestěné. Je to úplná obdoba nepochybně českých slov, jako je automobil nebo televize, jejichž cizí původ je rovněž zcela zřetelný.“*¹³⁵

Pokud je v textu směnky užito slovo „vista směnka“, je také potřeba dbát na to, aby se do textu nevloudilo jiné určení splatnosti, jak tomu bylo v případě, o kterém rozhodoval Vrchní soud v Praze. V této kauze byl na směnce uveden výraz „vista směnka“ a dále konkrétní datum splatnosti. *„Skripturní obsah směnky z tohoto hlediska obsahuje dva navzájem se vylučující způsoby splatnosti, směnka je tedy co do splatnosti neurčitá a tedy zcela neplatná.“*¹³⁶

¹³⁵ KOVAŘÍK, Zdeněk. Směnka splatná na viděnou a její využití. *Právní rozhledy*. 2009, č. 22, s. 803.

¹³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998. Sp. zn. 5 Cmo 584/96. *Právní rozhledy*. 1998, č. 12, s. 636.

Z podstaty vistasměnky vyplývá, že tato směnka z hlediska určení splatnosti je pro výstavce nejméně příznivá. Majitel směnky se může libovolně rozhodnout, kdy učiní směnku splatnou. Splatnost nastává okamžikem, kdy majitel směnku předloží výstavci k placení.

3.2.4 Lhůtní vistasměnka

U lhůtních vistasměnek je splatnost určena pevnou lhůtou, ovšem počátek lhůty není stanoven a je vázán na okamžik předložení směnky výstavci. Lhůtní vistasměnky zmírňují tvrdost vistasměnek. Mezi předložením směnky a jejím zaplacením musí uplynout lhůta, která je stanovená na směnce. Délka této lhůty musí být minimálně jeden den.

Pro vymezení lhůt pak platí stejná pravidla jako u datosměnek. Určujícím okamžikem pro počátek běhu lhůty ovšem není den vystavení směnky, ale její předložení výstavci k viděné potvrzené podpisem výstavce na směnce. Pokud výstavce odepře potvrdit a datovat viděnou, musí tak majitel směnky zjistit protestem a od data tohoto protestu pak počíná běžet lhůta po viděné.

3.3 Místo vystavení směnky

Místo vystavení jako náležitost směnky vlastní uvedené v bodě 6 ustanovení § 75 zákona směnečného bývá někdy označováno také jako místní datum. Podobně jako ostatní náležitosti probírané v této kapitole, také místo vystavení nemusí být na směnce uvedené, aniž by to způsobilo neplatnost celé směnky. Podobně také místo vystavení nemusí odpovídat skutečnému místu vystavení směnky. Pro způsob vyjádření místa vystavení na směnce platí obdobně vše, co bylo uvedeno pro místo placení. Stejně jako platební místo je jako místo vystavení zpravidla uváděna obec nebo město. Na přesnost uvedení místa vystavení však nejsou kladeny takové nároky, jako je tomu u místa placení¹³⁷.

Místo vystavení směnky je uvedeno v zákoně směnečném v ustanovení § 75 pod jedním bodem společně s datem vystavení. Datum vystavení je však v této

¹³⁷ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 47.

práci zařazen mezi obligatorními náležitostmi směnky vlastní. V praxi bývají tyto dva údaje na směnce uváděny společně, kdy údaj o místě vystavení bývá zpravidla součástí doložky o datu vystavení směnky tak, že jako první bývá uveden údaj místa vystavení a za ním datum vystavení, a to v levé horní části směnky, na samém začátku směnečného textu. Pořadí náležitostí směnky ale není nijak obligatorně stanoveno a tyto náležitosti mohou být proto umístěné kdekoliv na směnce, pokud jsou kryty podpisem výstavce.

Místo vystavení má od data vystavení odlišnou povahu. Dle ustanovení čl. I § 76 odst. 4 zákona směnečného, pokud není ve směnce udáno místo vystavení, platí, že směnka byla vystavena v místě uvedeném u jména (podpisu) výstavce. Jde o podpůrné určení místa vystavení podobně jako u místa placení. Pokud by na směnce nebylo uvedeno ani místo vystavení, ani místo u jména výstavce, teprve tehdy by se jednalo o směnku neplatnou¹³⁸. Důležité pro podpůrné užití místního údaje je to, zda je u podpisu výstavce uvedené nějaké místo. Takové místo je dle čl. I § 76 odst. 3 zákona směnečného považováno za místo výstavcovu bydliště a zároveň jako podpůrné místo vystavení směnky, i kdyby skutečné místo leželo jinde.

V případě, kdy na směnce chybí údaj místa vystavení a zároveň u jména výstavce není uveden žádný místní údaj, nelze užít této zákonné fikce. A to ani v případě, kdy je na směnce výstavce podepsán ještě jednou jako jiný účastník směnečného vztahu, kdy u jeho jména místní údaj uveden je. Místní údaj uvedený jinde než u jména výstavce „nemůže nahradit nedostatek uvedení údaje o místě vystavení a ani neuvedení údaje o místě u jména výstavce.“¹³⁹ Takto rozhodl Nejvyšší soud ČR, který v dané věci posuzoval směnku, kde byl výstavce směnky vlastní podepsán ještě jednou jako jednatel avalisty a u jeho jména bylo uvedeno sídlo. Tyto místní údaje však nemohou nahradit absenci místa u jména výstavce.

Pokud se tedy výstavce objeví na jiných pozicích na téže směnce a u nich bude místo uvedeno, nelze tato místa využít jako podpůrné místo vystavení. Pokud naopak směnka obsahuje více různých míst vystavení, bude se stejně jako

¹³⁸ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 59.

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. března 2003. Sp. zn. 29 Odo 580/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

v případě místa platebního jednat o směnku neplatnou z důvodu neurčitosti údaje
místa vystavení.

4 DALŠÍ FAKULTATIVNÍ DOLOŽKY SMĚNKY VLASTNÍ

Dosud byly v práci probrány náležitosti směšky vlastní, jak je vypočítává ustanovení čl. I § 75 zákona směnečného v bodech 1 až 7, a to jak náležitosti obligatorní, tak náležitosti fakultativní. Tato kapitola se věnuje dalším fakultativním náležitostem směšky vlastní, které zákon ve své dikci předpokládá, ačkoliv nejsou nutné pro platnost směšky samotné. Dále budou analyzovány fakultativní doložky, které jsou v praxi nejvíce využívány, a to konkrétně domicilační doložka, rektadoložka, úroková doložka, záporná protestační doložka a rukojemská doložka.

4.1 Domicilační doložka

Domicilační doložka je takový zápis na směnce, který učiní směšku splatnou u třetí osoby. Jedná se pak o tzv. směšku umístěnou neboli směšku domicilovanou. Zákon směnečný upravuje domicil v čl. I § 4, a to pro směšku cizí: „*Směšku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném.*“ Ustanovení čl. I § 77 směnečného zákona dále uvádí, že pro směšku vlastní platí ustanovení o cizích směškách splatných u osoby třetí nebo v jiném místě, než je bydliště směnečníka. Tato osoba musí být odlišná od majitele směšky a od dlužníka ze směšky. To znamená, že onou osobou nemůže být výstavce směšky vlastní ani jeho rukojmí. Doložka o umístění směšky bývá často na předtištěných formulářích uvedena v levém dolním rohu, kde je udána slovy „splatno u ...“. Jako příkladné znění doložky lze uvést „splatno u Banky, a.s., pobočka Praha“.

Třetí osoba, u níž je směška splatná, se nazývá umístětec, nebo také domiciliát. Domiciliát není dlužníkem ze směšky a nelze jej tedy ani žalovat, pokud směška není zaplacená.¹⁴⁰ Domiciliát se tedy nestává účastníkem směnečného právního vztahu, a to ani v případě, že směšku skutečně zaplatí. Umístětec je pouhým prostředníkem, který provádí určitý směnečný úkon. Tento

¹⁴⁰ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 69.

úkon koná jménem dlužníka a k jeho tíži a může jím být jen a pouze proplacení směnky.

Účelem domicilované směnky bývá nejčastěji zjednodušení placení. Umístěním směnky u osoby způsobilé – u peněžního ústavu – umožní provést platbu bezhotovostně proti předložení směnky. Směnka sice může být zaplacená jak v hotovosti, tak bezhotovostním převodem, ovšem pokud směnečná suma překračuje částku 270 000 Kč, je zákonnou nutností provést platbu bezhotovostně.¹⁴¹

Protože nejčastěji bývá domiciliátem banka, je možné u umístěnce označit i číslo bankovního účtu, na který má být placeno. Někdy tato praxe ale není doporučována.¹⁴² Důvodem je skutečnost, že směnka může být následně převáděna na jiného majitele a údaj o čísle účtu nemusí být aktuální. Takový údaj sice nezpůsobí neplatnost směnky, ale bude pro účastníky směnečného vztahu nepodstatný.

Častou chybou také bývá vymezení platebního místa pouhým číslem bankovního účtu bez jeho bližšího upřesnění. V tomto případě by se vůbec nemělo uvažovat o tom, že by se jednalo o platební místo a mělo by se uplatnit platební místo zákonné.¹⁴³ Právní nauka zastává názor, že „i pokud by snad bylo možné skrze číslo účtu (a systematiku jeho přidělování v rámci poboček) určit konkrétní bankovní pobočku, která účet vede, nelze takový údaj považovat za možný způsob určení platebního místa. Údaje o bankovním účtu považují za nepodstatné informační doložky, které nemají žádný právní význam“¹⁴⁴

Způsob, jak vymežit domiciliáta na směnce, zákon nestanoví. Proto vztah platebního místa a domicilu bývá často problematickým. První možností je, že výstavce vyznačí domicil na směnce v souladu s místem placení. Tyto údaje nesmí být v rozporu a místo třetí osoby se musí shodovat s místem platebním.

¹⁴¹ srov. zákon č. 254/2004 Sb., omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 70

¹⁴³ ONDREJOVÁ, Dana. K některým otázkám vyjádření platebního místa na směnce (zejména prostřednictvím osoby), aneb kde jsi, právní jistota? *Právní rozhledy*. 2013, č. 17, s. 592.

¹⁴⁴ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 39.

Údaj o domicilu také případně může speciálně vymezit nebo upřesnit místo placení¹⁴⁵. Aby se jednalo o přípustné upřesnění, musí ovšem být tyto dva údaje ve shodě.

Druhou možností vymezení domicilu je takový, že výstavce směnku umístí u třetí osoby a údaj o místě placení nebude vůbec připojovat. Místo třetí osoby tak bude zároveň i místem placení. Dle Nejvyššího soudu ČR totiž k „*vymezení platebního místa může dojít rovněž prostřednictvím domicilu, tedy v souvislosti s označením třetí osoby, u níž je směnka splatná.*“¹⁴⁶ Podobně také Nejvyšší soud ČR ve svém jiném rozsudku rozhodl, že „*je-li určeno, u koho se má směnka zaplatit, komu se má k placení předložit, tedy u koho je splatná, je tím obvykle i určeno platební místo směnky.*“¹⁴⁷ Dle této ustálené judikatury tedy platí, že doložkou „splatno u České spořitelny, a.s., pobočka Rokycany“ je směnka domicilovaná a zároveň je jí určeno i platební místo.

V této souvislosti Vrchní soud v Olomouci ve svém rozhodnutí z roku 2007 určil, že označení platebního místa se na směnce zpravidla uvozuje slovy „splatno v ...“, nebo slovy „místo placení ...“. Podle tohoto rozhodnutí například údaj „splatno v České bance, a. s., pobočce Louny“ sice označuje třetí osobu, ale nejedná se o domicil. Takto vyjádřené místo placení totiž neurčuje, že se má platit prostřednictvím třetí osoby. Pokud ovšem bude směnka obsahovat údaj „splatno u České banky, a.s., pobočka Louny“, již se jedná o domicil. Vrchní soud v Olomouci totiž dovodil, že „*označení osoby právnické nebo osoby fyzické na směnce uvozené slovy „splatno u....“, je nutno vykládat tak, že jím výstavce určuje, u koho se má směnka zaplatit, komu se má k placení předložit, prostřednictvím které osoby má být směnka zaplacená.*“¹⁴⁸

Vrchní soud v Olomouci dále určil, že pokud domicil na směnce obsahuje také místní údaj (stejně jako výše uvedený příklad), pak je tím zároveň stanoveno

¹⁴⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999. Sp. zn. 9 Cmo 160/1999. *Obchodní právo*, 1999, č. 11, s. 31.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2014. Sp. zn.: 29 Cdo 3081/2012. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 2352/2008. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁴⁸ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 9. 2007. Sp. zn.: 4 Cmo 10/2007. In: CODEXIS [právní informační systém].

i platební místo. Domicil tedy může plnit i funkci místa placení. Dokonce by měl v takovém případě údaj o domicilu přednost před zákonným platebním místem. Nutno zopakovat, že toto platí jen, pokud domicil obsahuje i místní údaj. Pokud domicil nevyjadřuje žádný místní údaj a pouze označuje osobu, prostřednictvím které má být směnka zaplácena, pak domicil funkci platebního místa neplní.

Dle rozhodovací praxe soudů tak vlastně domicil modifikuje uplatnění zákonného platebního místa. Pokud bude domiciliát na směnce uveden pouze osobou bez jakéhokoliv místního údaje, pak bude směřodatným platební místo. Pokud nebude na směnce ani platební místo, teprve poté se uplatní zákonné místo placení. *"Označuje-li domicil na směnce vlastní pouze osobu, prostřednictvím níž má být směnka zaplácena, aniž by jím bylo určeno také platební místo a nenachází-li se současně na směnce ani zvláštní údaj platebního místa, platí, že platebním místem takové směnky je místo jejího vystavení (čl. I § 76 odst. 3 zákona směnečného)."*¹⁴⁹

Tento právní závěr shledávám jako velmi přínosný a praktický, protože aplikace tohoto principu rozšiřuje případy zhojení neplatnosti směnky. Vzhledem k tomu, že problematika určitosti místa placení v souvislosti s domicilováním směnky je obsáhlá a často komplikovaná, laický účastník směnečného vztahu se může snadno dopustit chyby, která způsobí neplatnost celé směnky. Bohužel se ale objevují i některá soudní rozhodnutí, která v takovém případě odmítají uplatnění zákonného platebního místa a tudíž směnku považují za neplatnou. V této souvislosti lze uvést například rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, který vyložil, že *„místo, kde má být směnka zaplácena, může být definováno také označením osoby. Pouhé jméno osoby v údaji platebního místa, není-li ze směnečné listiny jasné ve kterém místě se má taková osoba nacházet, však nepostačuje. Protože jde o údaj místa placení výslovný, i když neurčitý, neuplatní se zákonné platební místo a směnka není platná.“*¹⁵⁰

Poslední možností pak je, že domicil a místo placení budou ve vzájemném rozporu. V takovém případě je řešení jednoduché, avšak pro

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003. Sp. zn. 5 Cmo 346/2003. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 2, s. 67-68.

účastníky směnečného vztahu závažné. Půjde o vnitřní rozpor a směnka bude pro neurčitost neplatná, jak rozhodl Vrchní soud v Praze: „*Je-li ve směnce rozpor mezi platebním místem a domicilem, jedná se o neplatnou směnku.*“¹⁵¹ Příkladem by mohly být údaje „splatno u Moravské banky v Pelhřimově“ a „místo placení v Plzni“. Taková směnka je jednoznačně rozporná v údajích platebního místa a nemůže obstát jako platná.

4.2 Rektadoložka

Rektadoložka bývá také někdy právní naukou nazývána jako záporná ordre doložka nebo tzv. rektaklauzule. Rektadoložka může být součástí směnky, nebo také součástí indosamentu (rubopisu). Pokud je rektadoložka uvedena na směnce, hovoříme o tzv. rektasměnce neboli směnce na jméno, jelikož jí byla doložkou odňata indosabilita (převoditelnost). V ustanovení § 11 odst. 2 směnečného zákona je demonstrativně uvedeno její znění, a to doložkou „nikoliv na řad“. Rektadoložka na směnce ale může znít i například zápisem „zakazuje se indosace“. Rektadoložku obvykle na směnce najdeme před jménem remitenta.

Rektadoložku může na směnku vyznačit pouze výstavce. Problém může nastat v případě, pokud výstavce vyplňuje směnku na předtištěném formuláři, kde je uvedena doložka „na řad“ a výstavce tuto doložku nesmaže. V takovém případě půjde o neplatnou směnku vzhledem k neurčitosti formy cenného papíru.

Soudní judikaturou bylo dovozeno, že za rektadoložku nelze považovat pouhé škrtnutí předtištěné doložky „na řad“. S ohledem na čl. I § 11 odst. 1 směnečného zákona, který určuje, že každou směnku, i když nebyla vystavena na řad, lze převést indosamentem, nelze učinit ze zákonného papíru na řad cenný papír na jméno. Výstavce by škrtnutím doložky „na řad“ dosáhl pouze toho, že směnka nebude vystavena na řad, ovšem podle zákona lze i takovou směnku převést indosamentem (rubopisem).

Pokud výstavce vyloučí indosovatelnost směnky rektadoložkou, lze směnku převést pouze formou a s účinky obecného postoupení pohledávky.

¹⁵¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999. Sp. zn 9 Cmo 160/99. *Obchodní právo*. 1999, č. 11, s. 31.

Z toho také plyne, že nelze vyloučit převoditelnost rektasměnky.¹⁵² Dle Vrchního soudu v Praze dohoda uzavřená mezi výstavcem vlastní směnky a remitentem o nepřevoditelnosti rektasměnky nezpůsobuje neplatnost převodu, zakládá však právo na náhradu škody v důsledku uskutečněného převodu směnky¹⁵³. Směnka je tak převoditelná vždy, a to buď indosamentem, nebo postoupením pohledávky.

Nabyvatel pak nastupuje do postavení původního věřitele, což je výhodné pro dlužníka, jelikož mu jsou zachovány všechny námitky¹⁵⁴. Na rozdíl od indosace při postoupení pohledávky nový nabyvatel nenabývá směnku originárně. Indosamentem se totiž převádějí všechna práva ze směnky, kdežto při postoupení pohledávky nový nabyvatel pouze vstupuje do práv předchozího věřitele. Ani postoupením pohledávky se však postavení dlužníka zásadně nezhoršuje a dlužník může proti novému nabyvateli namítat vše, co mohl namítat vůči původnímu majiteli.

V této souvislosti se jeví jako zajímavé rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, který se zabýval případem, kdy směnečný věřitel dosáhl pravomocného směnečného platebního rozkazu. Následně pak směnku postoupil třetí osobě, aniž učinil kroky směřující k vymožení exekučního titulu. Soud se následně vyjádřil k účinkům samotné cese: „*v souzené věci se smlouvou o převodu zajišťovací rektasměnky převádí daná rektasměnka, a jak vyplývá i z obsahu smlouvy, se všemi právy s ní spojenými. Mezi tato práva nepochybně patří i právo vymáhat plnění ze směnečného platebního rozkazu vydaného na základě předložené rektasměnky.*“¹⁵⁵

Rektadolozka může být uvedena také v indosamentu, pak hovoříme o tzv. přímém rubopisu. Převoditelnost směnky jí není dotčena, proto se i nadále jedná o indosovatelný cenný papír. O formě směnky totiž rozhoduje výhradně její výstavce. Význam rektaindosamentu spočívá ve vlivu na garanční účinek

¹⁵² Srov. ust. § 1881 odst. 1 občanského zákoníku: „*Postoupit lze pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevyklučuje.*“

¹⁵³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 5. 2009. Sp. zn.: 12 Cmo 445/2008. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁵⁴ Srov. § 1884 občanského zákoníku.

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soud České republiky ze dne 4. května 2011. Sp. zn. 20 Cdo 711/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

rubopisu. Indosant, který zakázal další indosaci směnky (rektaindosant), odpovídá pouze tomu, na koho směnku převedl (rektaindosatáři). V rámci směnečného postihu tak rektaindosant ručí pouze svému rektaindosatáři. Pokud ten pak v rozporu s rektaindosamentem převede směnku dále, tito další případní majitelé vůči němu žádná práva již nemají.

4.3 Úroková doložka

Vyznačení úrokové doložky na směnce je sice směnečným zákonem připuštěno, ovšem záleží na tom, jak byla určena splatnost směnky. Splatnost směnky může být stanovena čtyřmi způsoby: na viděnou (vistasměnka), na určitý čas po viděné (lhůtní vistasměnka), na určitý čas po datu vystavení (datosměnka) a na určitý den (fixní směnka), jak bylo vysvětleno v kapitole 3.3. Dle ustanovení čl. I § 5 odst. 1 směnečného zákona je možné ustanovit zúrokování směnečné sumy pouze ve směnce splatné na viděnou nebo ve směnce splatné na určitý čas po viděné. Pokud by bylo úročení směnečné sumy stanoveno ve směnce splatné v určitý den nebo ve směnce splatné v určitý čas po datu vystavení, nezpůsobil by sice takový údaj neplatnost směnky, avšak doložka by dle zákona platila za nenapsanou.

Důvodem, proč zákon neumožňuje úročení směnečné sumy v případě směnek s pevně určeným datem splatnosti je skutečnost, že datum splatnosti nemůže účastník směnečného vztahu dopředu přesně odhadnout¹⁵⁶. Směnka splatná na viděnou je splatná při předložení. Lhůtní vistasměnka je splatná v určitý čas po vidění (například „za měsíc po viděné zaplaťte...“). Oproti tomu u fixní směnky a datosměnky je splatnost jasná již při jejím vystavení. Pokud si tedy účastníci směnečného vztahu založeného na fixní směnce nebo datosměnce přejí ujednat úročení směnečné listiny, musí si úroky vypočítat a zahrnout je přímo do směnečné sumy. Pokud by byl úrok vyjádřen v úrokové doložce, věřitel by o tyto úroky přišel, protože by taková doložka platila za nenapsanou.

¹⁵⁶ Srov. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-965-4. s. 73.

Co se týče úročení vistasměnek a lhůtních vistasměnek, u kterých je úroková doložka přípustná, je nutné dále splnit dvě základní podmínky, aby byl úrokové doložce přiznán její účinek. Za prvé úroková doložka musí být obsažena přímo ve směnečné listině. Je nepřipustné, aby úročení směnečné sumy vyplývalo například z jiné smlouvy, která danou směnku doprovází¹⁵⁷. V právní nauce se objevuje také názor, že vyjádření úrokové doložky na přívěsku směnky rovněž vyvolává neplatnost úrokové doložky¹⁵⁸. Proto lze doporučit umístění doložky přímo u směnečné sumy (například formulace „10 000 Kč s úrokem 7% ročně“).

Druhou podmínkou pro účinnost úrokové doložky na směnce je nutnost musí udání přesné výše úrokové sazby na směnce.¹⁵⁹ Může se tak stát buď přímým určením úrokové míry, anebo nepřímo prostřednictvím odkazu na veřejně zjiřitelnou úrokovou sazbu.

Je třeba mít na paměti, že v úrokové doložce nelze pouze odkazovat na obecnou úrokovou sazbu. Úroková doložka, ve které by nebyla udána přesná úroková míra, by dle zákona platila za nezapsanou. Také je potřeba neopominout skutečnost, že pokud by úroková doložka neměla podobu úrokové sazby, ale byla by na směnce vyznačena v podobě částky vypočteného úroku, mohla by být směnka posouzena podle stejných pravidel jako v případě uvedení více směnečných částek na jedné směnce. Směnečnou sumou by pak byla nejmenší částka uvedená na směnce.

Úrok ze směnečné sumy běží podle zákona od data vystavení směnky. Zákonem je ale rovněž předpokládáno, že může být určen i den pozdější. Pak úrok běží od tohoto dne. Spornou otázkou ovšem je, do kdy úrok stanovený ve směnce běží. Právní nauka se totiž neshodla, zda se úrok načítá do splatnosti směnky, nebo až do jejího zaplacení. Jedna strana zastává názor, že úrok stanovený doložkou ve směnce se počítá pouze do splatnosti. Úroky se poté stanou součástí

¹⁵⁷ Ibid. s. 74.

¹⁵⁸ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde. 2006. ISBN 80-7201-570-2. s. 69.

¹⁵⁹ CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář 1. Část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN 978-80-7201-716-4. s. 46.

postižní sumy a nastoupí již jen úročení zákonnou 6% sazbou podle čl. I § 48 odst. 1 bodu 2 zákona směnečného¹⁶⁰.

Druhá strana pak zastává názor, že *„je-li úrok odměnou za poskytnutí určitých peněz, pak logicky přísluší úrok do zaplacení, tj. do doby, do kdy jsou peníze užívány, i když se tak děje protiprávně po splatnosti a vznikají případné důsledky sankční.“*¹⁶¹ Jako východisko se nabízí možnost udání doložky na směnce, která by přesně stanovila datum, do kterého lze nejpozději směnku úročit. Tato možnost je ovšem právní naukou také zatracována: *„Za dobu po splatnosti směnky nemohou být úroky uvedené na směnce přiznány bez ohledu na to, zda je doba ukončení úročení směnky na směnečné listině výslovně uvedena, či nikoliv.“*¹⁶²

Zajímavý je názor, který vychází z předpokládaného záměru zákonodárce. Jak je výše uvedeno, zákonodárce připouští úročení směnečné sumy jen u vistasměnek nebo lhůtních vistasměnek. Záměrem je totiž vyvážit nejistotu okamžiku splatnosti směnečné sumy v porovnání s fixními směnkami nebo datosměnkami. *„Pokud by tak mělo docházet k úročení směnečné sumy dle čl. I § 5 směnečného zákona až do dne skutečného zaplacení směnečné sumy, nastalo by již nepřijatelné (nepřípustné) zvýhodňování vistasměnek a lhůtních vistasměnek, což nepochybně nebylo cílem zákonodárce“*¹⁶³

Konečně i Vrchní soud v Olomouci rozhodl, že *„výkladem [...] zákona směnečného a šekového lze dospět k závěru, že úroky uvedené na směnce splatné na viděnou a na určitý čas po viděné lze požadovat pouze do splatnosti směnky (§ 48 odst. 1 bod 1 ZSS) a od splatnosti při nezaplacení směnky lze požadovat směnečné úroky v zákonné výši (§ 48 odst. 1 bod 2 ZSS).“*¹⁶⁴

¹⁶⁰ Např. KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-965-4. s. 75; nebo

ROUČEK, František. *Nové českomoravské právo směnečné*. Praha, 1941. s. 25.

¹⁶¹ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 40.

¹⁶² KOLÁŘ, Pavel. Úročení směnek. *Právní rozhledy*. 2002, č. 6., s. 285.

¹⁶³ SADECKÝ, Lukáš. Úroková doložka ve směnce. *Právní rozhledy*. 2010, č. 19, s. 700.

¹⁶⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 10. 2003. Sp. zn. 4 Cmo 214/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].

Lze tedy uzavřít, že převažující názor je takový, že v okamžiku splatnosti směnečné pohledávky nastupují namísto smluvních směnečných úroků zvláštní zákonné šestiprocentní úroky dle čl. I § 48 odst. 1 bod 2 zákona směnečného a šekového, a to až do zaplacení směnečné sumy.

4.4 Záporná protestační doložka

Záporná protestační doložka bývá někdy označována také jako bezprotestní doložka. Na směnkách se objevuje ve znění „bez protestu“, „bez útrat“ či „s prominutím protestu“. Tato doložka zbavuje majitele směnky povinnosti k osvědčení odmítnutí placení směnečným protestem pro zachování postihových práv. Pokud výstavce vyznačí tuto doložku na směnce, je účinná vůči všem dlužníkům ze směnky. Bez této doložky jsou postihová práva podmíněna zjištěním, že nedošlo k placení, a to kvalifikovanou formou protestu. Pokud majitel tuto povinnost zanedbá, jeho práva proti nepřímým dlužníkům nenávratně zanikají. Protestní povinnost tak může být pro věřitele dosti zatěžující, proto zákon směnečný ve svém ustanovení § 46 zakotvuje možnost zproštění povinnosti majitele učinit směnečný protest.

Zápornou protestační doložku je oprávněn na směnku připojit výstavce, indosant a rukojmí. Pokud je tato doložka připojena výstavcem, pak má doložka účinky na celou směnku a platí proti všem dalším nepřímým dlužníkům. Pokud je připojena indosantem, pak je účinná jen vůči němu a vůči jeho rukojmím. Doložka připojená rukojmím je pak účinná jen vůči němu samotnému. Vůči ostatním nepřímým dlužníkům zůstává protestní povinnost zachována.

Co se týče umístění doložky na směnce, zákon toto nijak neomezuje. Doložka by však měla být umístěna tak, aby bylo nepochybné, kdo tuto doložku na směnku připojil. Zejména indosant by měl zahrnout tuto doložku do indosamentu, rukojmí zase do rukojemského prohlášení. Pokud bude doložka „bez protestu“ uvedena na líci směnky u směnečného prohlášení, pak se bude považovat za doložku výstavce. Tato doložka také bývá velmi často součástí předtištěných formulářů jako doložka výstavce.

I přes doložku „bez protestu“ na směnce je majitel oprávněn nechat protest zřídit. Ovšem v tom případě nebude moci požadovat náhradu útrat protestu proti

osobám, vůči kterým je doložka účinná, a půjde tak k tíži majitele. Je důležité zmínit, že doložka „bez protestu“ zbavuje majitele směnky pouze povinnosti učinit protest, nezabavuje jej povinnosti včas směnku předložit dlužníkovi k placení. Pokud ovšem majitel směnky se zápornou protestační doložkou nestihne takovou směnku včas předložit výstavci k placení, leží důkazní břemeno právě na dlužníkovi. Teprve pokud dlužník bude schopen doložit svou námitku opožděné prezentace, bude majitel směnky pravděpodobně neúspěšný při výkonu svých postížních práv.

Povinnost prokázat, že směnka nebyla prezentována, má tedy ta osoba, která se toho dovolává, jak ostatně judikoval i Vrchní soud v Praze: „*Ve smyslu § 46 odst. 2 ZSŠ je na dlužnících, aby prokázali, že směnka nebyla předložena řádně a včas, bez ohledu na problémy s opatřením takového důkazu spojené. Není-li dlužník schopen, byť z objektivních důvodů, takové důkazy nabídnout, platí vůči němu směnka za řádně a včas předloženou k placení.*“¹⁶⁵

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že tato doložka je pro dlužníka značně nevýhodná. Alespoň malou kompenzací pro něj může být skutečnost, že ušetří na nákladech protestu. Oproti tomu pro věřitele je tato doložka značně výhodná. Věřiteli odpadá časová zátěž, vyhledávání protestního orgánu a také riziko nesprávně provedené protestace.

4.5 Rukojemská doložka

Rukojemská doložka znamená, že rukojmí (avalista) jakožto zvláštní ručitel přebírá směnečný závazek a garantuje tak zaplacení směnky. Tato doložka může být na směnce vyjádřena „*jako rukojmí*“, „*jako avalista*“ či „*per aval*“.

Obecně můžeme říci, že účelem směnečného rukojemství je zajištění již existujících směnečných závazků. Účastníky vztahu jsou pak aval a avalista. Avalem je ta osoba, která na sebe přebírá směnečný závazek. Může jít o osobu, která je na směnce již podepsána, například jako předchozí indosant za směnečníka. V souladu s ustanovením § 32 odst. 1 zákona směnečného je avalista

¹⁶⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. ledna 1994. Sp. zn. 5 Cmo 435/1993. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 2, s. 35.

zavázán jako ten, za koho se zaručil. Aval může převzít rukojemství za více osob. Naproti tomu avalátem je ten, za něž se přejímá směnečné ručení, a jedná se tedy o směnečného dlužníka.

Pod sankcí neplatnosti je stanovena nemožnost jakéhokoliv podmínění směnečného rukojemství. Je však možné, aby směnečným rukojemstvím byla zajištěna pouze část směnečné sumy. Naopak rozšíření rukojemského závazku možné není, ovšem nemá vliv na případnou platnost směnky. Co se týče umístění této doložky, zákon nikterak povinné umístění na směnce neupravuje. V souladu s ustanovením čl. I § 31 odst. 1 směnečného zákona se rukojemské prohlášení píše na samotnou směnku. Dále zákon připouští umístění doložky i na přívěsku směnky (allongi), nebo umístění doložky i na opise (duplikátu) směnky. Vyžadován je pak vlastnoruční podpis rukojemčího.

Rukojemské prohlášení může mít tři podoby, a to úplné, zkrácené a minimální. V případě úplné podoby jsou obsaženy tři části rukojemského prohlášení. První částí je vlastní rukojemský závazek, ve kterém by mělo být užito slov „jako rukojemčí“. Další částí je určení osoby, za kterou se rukojemský závazek přejímá a třetí částí je samotný podpis rukojemčího. Pro podpis rukojemčího platí obdobně pravidla podepisování na směnce rozebrané v kapitole 2.5. Nezáleží, v jakém pořadí jsou tyto části na směnce uvedené. Důležité je pouze to, aby rukojemské prohlášení tvořilo jeden navazující celek. Příkladem takového rukojemského prohlášení může být uvedení doložky „jako rukojemčí za paní Novákovou“, nebo „jako avalista za společnost ABC“, a bezprostředně za tím podpis avalisty.

Další způsob, jak zavést rukojemské prohlášení do směnky, je tzv. zkrácené prohlášení, ve kterém je vypuštěno jméno avaláta. Tento způsob prohlášení vychází z ustanovení čl. I § 31 odst. 4 zákona směnečného, který říká, že není-li udáno jméno avaláta, platí, že se přejímá za výstavce. Zákon tak zavádí podpůrnou zákonnou fikci, že rukojemství je převzato právě za výstavce. Tento způsob rukojemské doložky je tedy možný jen v tom případě, kdy se aval zaručuje za výstavce.

Tzv. minimální rukojemská doložka je pak zredukovanou formou rukojemského prohlášení, kterým je pouhý podpis avala na směnce. U tohoto způsobu rukojemské doložky platí některá omezení stanovená § 31 odst. 3 zákona

směnečného, tedy že musí jít o podpis umístěný na líci směnky. Dále musí jít o osobu odlišnou od výstavce směnky, neboť ten již na směnce jednou podepsaný je. Dále z ustanovení § 31 odst. 4 zákona směnečného vyplývá, že minimální rukojemská doložka se může týkat pouze výstavce jako osoby, za kterou se záruka přejímá.

Podíváme-li se na časové hledisko směnečného prohlášení, zákon zde nestanoví žádná pravidla. Rukojemství tak nemusí být datováno a může být provedeno klidně i po splatnosti směnky.

4.6 Prokuraindosament

Další doložkou, se kterou se můžeme na směnkách setkat, je prokuraindosament (jinak také prokuradoložka či zmocňovací rubopis). V souladu s ustanovením § 18 zákona směnečného se tato doložka může objevit pouze na rubopisu. Jde o zvláštní druh indosamentu, který je vlastně pověřením k výkonu práv ze směnky. Účelem není převod práv ze směnky, ale pouze vytvoření zvláštní směnečněprávní možnosti zastoupení. Znění této doložky může být: „k inkasu“, „na můj účet“, „hodnota k vybrání“, či „v plné moci“.

Tato doložka se uvádí v indosamentu, a proto doložka označující prokuraindosament musí být umístěna v prostorové souvislosti s rubopisem. Tato doložka nevylučuje běžné zastoupení na základě plné moci, pouze vše zpřehledňuje. Vlastníkem i věřitelem směnky zůstává i nadále prokuraindosant, nestává se jím prokuraindosatář.

Současná právní úprava neposkytuje žádný výčet práv, které prokuraindosatář nabývá. Mezi prokuraindosantem a prokuraindosatářem bude zpravidla uzavřena smlouva obstaravatelského typu, na základě které bude prokuraindosatář povinen provést směnečné úkony a prokuraindosant se zaváže poskytnout mu za to úplatu. Prokuraindosatář může vykonat všechna práva ze směnky. Může směnku prezentovat k placení nebo ji protestovat, nebo ji může uplatnit v soudním řízení.

Prokuraindosatář může směnku převést pouze zmocňovacím rubopisem. Ze znění právní úpravy lze dovodit, že všechny indosamenty učiněné prokuraindosatářem jsou vlastně prokuraindosamenty. Právní nauka však

předkládá možnost, jak vyloučit, aby prokuraindosatář směnku dále převáděl. Jedná se o tzv. doložku prokurarektažiro znějící „nikoliv na řad“, která neumožní prokuraindosatáři další převod na třetí osoby.¹⁶⁶

Jak jsem již uvedla výše, v případě prokuradoložky nenastávají převodní účinky. Z toho plyne také povaha námitek. Dlužník tedy nemůže činit prokuraindosatáři námitky, které mají svůj původ ve vztahu dlužníka a věřitele jakožto zmocnitele. Na druhou stranu ovšem věřitel může využít všechny námitky vůči zmocněnci, které má vůči prokuraindosantovi. Ostatně k této otázce se vyjádřil i Vrchní soud v Praze, když konstatoval: „*Indosatář se zmocňovacím rubopisem je oprávněn ze směnky sám žalovat. Dlužníci však nemohou uplatnit žádné námitky ze vztahů k tomuto žalobci, ale mohou vůči němu uplatnit všechny námitky, které by byli mohli uplatnit, kdyby byli žalováni indosantem, který zmocňovací rubopis podepsal.*“¹⁶⁷

Rovněž je nutné mít na paměti a uvádí to i zákonná úprava, že smrtí zmocnitele ani ztrátou jeho způsobilosti k právním úkonům zmocnění v prokuradoložce nezaniká. Může se tak stát pouze novou prokuraindosací nebo odvoláním zmocňovacího rubopisu prokuraindosamentem¹⁶⁸.

4.7 Zástavní indosační doložka

Zástavní indosační doložka je zvláštním druhem indosamentu, který upravuje ustanovení § 19 zákona směnečného. Tato doložka vyjadřuje zástavní právo ke směnce. Podle § 1328 odst. 2 občanského zákoníku je ke vzniku zástavního práva k cennému papíru na řad potřebný právě zástavní rubopis obsahující příslušnou doložku. U rektasměnek se tedy zástavní rubopis nevyznačuje. V případě zřízení zástavního práva k rektasměnce je potřeba uzavřít písemnou zástavní smlouvu a předat směnku zástavnímu věřiteli.

¹⁶⁶ ŠVAMBERG, Gustav. *Naše jednotné směnečné právo*. Praha: V. Palásek a F. Kraus, 1941. s. 113.

¹⁶⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. února 2001. Sp. zn. 5 Cmo 753/2000.

¹⁶⁸ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*. Praha: Wolters Kluwer, 2010. ISBN 978-80-7357-530-4. s. 110.

Zástavní indosační doložka může být vyjádřena slovy „hodnota k zajištění“, „hodnota k zástavě“ či jen „k zastavení“ či „k zajištění“. Zástavní věřitel je oprávněn svým jménem k výkonu všech práv ze směnky. Zde je myšleno především právo předložit směnku k zaplacení, právo směnku protestovat či právo žalovat ve věci směnky, přičemž zástavní indosatář uplatňuje práva ze směnky svým jménem, nikoliv jménem indosanta. Zástavní indosatář však nemůže se směnkou disponovat. Z výše uvedeného tak můžeme dovodit, že tato doložka nemá převodní účinky. Stejně tak se literatura shoduje na tom, že nemá ani garanční účinky.¹⁶⁹

Zástavní věřitel může vykonat práva ze směnky sám, pokud není zajištěná pohledávka řádně a včas splněna. Vzhledem ke skutečnosti, že tato doložka nemá garanční účinky, není možné se s placením obrátit přímo na zástavního dlužníka. Zástavní věřitel se může z výtěžku uspokojit a po započtení obdrženého plnění proti pohledávce zajištěné zástavním právem poukázat převyšující výnos zástavnímu indosantovi dle § 1337 občanského zákoníku.

Ustanovení § 19 odst. 2 zákona směnečného dále stanoví, že osoby směnečně zavázané nemohou majiteli činit námitky, které se zakládají na jejich vlastních vztazích k indosantovi, ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka. Dlužník se tedy může bránit námitkami z vlastních vztahů vůči zástavnímu indosatáři pouze v případě, že chtěl při nabývání směnky vědomě poškodit dlužníka.

4.8 Doložka efektivního placení

Doložku efektivního placení předvídá zákon směnečný v ustanovení § 41 odst. 3. Pokud výstavce tuto doložku ke směnce připojí, směnku bude nutno proplatit v měně, na kterou zní. Tato doložka tak vylučuje užití zákonných pravidel dle § 41 směnečného zákona. Dlužník nemůže splnit svůj závazek zaplacením v tuzemské měně a také odpadají potíže s přepočtem, jakož i výkladové obtíže s volbou majitele podle § 41 odst. 1 zákona směnečného.

¹⁶⁹ např. KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-182-6. s. 109.

Ustanovení § 41 odst. 1 zákona směnečného stanoví, že pokud zní směnka na měnu, která není v oběhu v platebním místě, může dlužník uhradit směnečnou sumu v tuzemské měně. Pokud bude dlužník hradit podle měny platebního místa, použije se přepočítávací kurz, který je uveden buď přímo na směnce, nebo nepřímo například formulací „proplat'te podle kurzu platného ke dni...“, přičemž den musí předcházet datu splatnosti, jinak jde o neplatnou směnku.¹⁷⁰

Pokud se dlužník ocitne v prodlení s plněním směnečné sumy, má věřitel možnost volby přepočítávacího kurzu, a to buď ke dni splatnosti, nebo k platebnímu dni. Jde-li o možnost dlužníka i v případě prodlení vybrat měnu, není právní nauka zajedno. Například Kotásek zastává názor, že toto právo náleží dlužníkovi i nadále.¹⁷¹ Naproti tomu se Chalupa domnívá, že právo volby měny přechází na věřitele.¹⁷² Oproti tomu ve starší literatuře se autoři přikláněli k závěru, že směnku lze v případě prodlení proplatit pouze v tuzemské měně.¹⁷³

Z výše uvedeného výkladu vyplývá, že doložka efektivního placení zbavuje dlužníka práva volby měny a směnku tak lze proplatit pouze v měně, na kterou zní. Tuto doložku může na směnce vyznačit pouze výstavce a zní například „zaplat'te výlučně v“, „efektivně“, „jen v EUR“, „zaplat'te pouze a jen v EUR“, „výhradně v USD“, a podobně. Místo pro efektivní doložku není zákonem předepsáno. Obvykle a logicky je však umístěna u směnečné sumy. Důležité opět je, aby doložka efektivního placení byla kryta podpisem výstavce.

¹⁷⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-402-5. s. 211.

¹⁷¹ KOTÁSEK, Josef. Nad směnečným právem. *Obchodní právo*, 2003, č. 3, s. 21.

¹⁷² CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář 1. Část směnky*. 2. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN 978-80-7201-716-4. s. 328.

¹⁷³ SMÍTEK, J., ŠTĚTINA, J. *Jednotný směnečný řád*. Praha, 1941. s. 276.

5 DOLOŽKY VEDLEJŠÍ

V této kapitole budou stručně nastíněny některé vedlejší doložky, které se mohou na směnce objevit, nebo se dříve na směnkách užívaly. Jedná se o doložky, které nemají žádný právní význam pro účastníky směnečných vztahů a slouží tedy zejména pro lepší orientaci či jako informativní zápisy na směnkách. Význam mohou mít tyto doložky pouze v mimosměnečných vztazích. Zákon je nikterak nepředvídá a jejich výčet tak není nikde uveden ani omezen.

5.1 Doložka hodnotová

Doložka hodnotová již dnes není často užívána. Výstavce směnky touto doložkou informoval o tom, jakou hodnotu směnka kryje. Obecně lze říci, že tato doložka vysvětluje, proč výstavce slibuje zaplatit směnečnou sumu remitentovi. Nejčastěji doložka zní „hodnotu obdržel“, což potvrzuje samotné přijetí hodnoty bez dalšího. Například doložka „hodnota v hotovosti“ informovala o tom, že směnka kryje úvěr poskytnutý v hotovosti, „hodnota v účtu“ o tom, že směnka kryje úvěr poskytnutý bezhotovostně, doložka „hodnota ve zboží“ zase naznačovala, že protihodnota směnečné sumy byla dána ve zboží.¹⁷⁴

Doložka hodnotová nemá pro práva a povinnosti ze směnky právní význam, může však mít určitou důležitost v dokazování při zkoumání, zda byl pro vystavení směnky důvodem nějaký závazkový vztah, jelikož může poukázat na vztah mezi výstavcem a remitentem, případně také mezi indosantem a indosatářem, pokud je doložka uvedena v indosamentu.¹⁷⁵ I když tato doložka dává najevo, proč směnka vznikla, nemůže změnit abstraktní charakter směnky. Význam má však tato doložka pro směnečné účastníky při jejich orientaci v právech, ze kterých směnka vznikla.

Dnes bychom se mohli setkat se směnkami s hodnotovou doložkou, která informuje o kupovaném zboží nebo o faktuře, ke které byla vystavena. Takovou

¹⁷⁴ Srov. KOVAŘÍK, Zdeněk *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 106.

¹⁷⁵ s. 77

doložku lze doporučit především z důvodu lepší orientace ve směnečných vztazích, nicméně není obvyklou praxí v dnešní době tuto doložku uvádět.

5.2 Doložka kauční

Pokud hodnotovou doložku modifikujeme, vznikne tzv. doložka kauční, neboli doložka zajišťovací či garanční. Tato doložka deklaruje, že se vlastně jedná o směnku zajišťovací. Význam této doložky spočívá v ulehčení pozice dlužníka, pokud vyvstane námitka neexistence zajištěné pohledávky.

Za druh kupecké doložky můžeme označit i uvedení čísla bankovního účtu výstavce směnky vlastní. Tato doložka je rovněž bez jakéhokoliv právního významu.

6 GRAFICKÁ ÚPRAVA SMĚNKY

Pro platnost směnký je kromě správného zanesení všech náležitostí na směnký také důležitá celková grafická podoba směnký. Grafická úprava směnký, tedy způsob uspořádání náležitostí na směnce, není zákonem nikterak upravena. Pravidla pro umístění jednotlivých náležitostí se tak neřídí zákonem, ale spíše zvyklostmi směnečného práva a soudní judikaturou. Soudy ve své rozhodovací praxi postupně vytvořily jednotný právní názor, jak by směnký měla či neměla být graficky rozčleněna. Tato rozhodnutí soudů především reagovala na používání vzorových formulářů, které jsou v dnešní době pro vystavení směnký často využívány.

Pro vystavení platné směnký je tedy potřeba nejen zanezt všechny náležitosti určitým předepsaným způsobem, ale také je na směnký správně uspořádat. V této kapitole proto bude analyzována judikatura vztahující se ke grafické podobě směnký, kdy nejdříve bude obecně vymezena podoba směnký, následovat bude problematika rámečků ve směnce a kapitolu završí pojednání o přívěscích ke směnce.

6.1 Podoba směnký

Běžná podoba směnký je ve formě listu papíru. Proto se také rozlišuje rub a líc směnký. Lícem směnký je vždy ta strana listiny, která obsahuje vlastní závazek k plnění. Také zde musí být podepsán výstavce. Druhá strana listiny je pak vždy rubem. Úvodem je nutno předeslat, že zákon nijak neupravuje, kde mají být dané doložky a zápisy na směnce umístěny. Ovšem zákon směnečný s podpisy některých osob na určitém místě směnký spojuje určité právní důsledky.

V rámci dlouholetého vývoje směnečných právních vztahů se vyvinula určitá pravidla pro umístování jednotlivých údajů a zápisů na směnce. To ulehčuje zacházení se směnkou, neboť pokud jsou jednotlivé zápisy situovány vždy na stejném místě, dokážeme rychleji rozpoznat, o jaký druh směnký jde, jak je dlužník zavázán, nebo jaké jsou směnečné právní vztahy osob na směnce uvedené. Přehledné a standardizované uspořádání jednotlivých náležitostí směnký umožňuje dobrou orientaci v textu.

Jak bylo v úvodu této kapitoly uvedeno, k vytvoření směnek bývají často využívány směnečné formuláře. Tyto formuláře již obsahují předtištěný text směnečných závazků. Připravené kolonky pro vyplnění všech povinných náležitostí směnky mohou zabránit opomenutí některé povinné náležitosti a tím i neplatnosti směnky. Na druhou stranu i tyto kolonky a jejich uspořádání na směnce mohou zapříčinit rozpory a nesrovnalosti na směnečné listině. Existují totiž různé druhy směnečných formulářů a jejich kvalita je taktéž různorodá. V příloze č. 1 této práce je pro ukázkou uveden jeden z běžně dostupných formulářů směnky vlastní. V praxi lze použití formuláře, který je možné běžně zakoupit, jistě doporučit. Při vypisování takového formuláře je však potřeba zohlednit problematiku, která bude dále popsána.

6.2 Rámečky ve směnce

Velmi zajímavou kapitolou české směnečné judikatury představují rozhodnutí týkající se rámečků a obdobných zvýraznění v textu směnky. Rozpory v interpretaci směnečného textu způsobily právě předtištěné formuláře a rozčlenění směnečného textu do jednotlivých rámečků na směnkách. V následujících kapitolách bude popsáno, jak se s takovými rámečky v rámci směnečných formulářů vypořádala česká směnečná judikatura.

6.2.1 Rámečky uvnitř směnky

První rozhodnutí, které se problematice rámečků ve směnce věnovalo, byl rozsudek Vrchního soudu v Praze z roku 1998. V této kauze odpůrce mimo jiné namítal, že směnka trpěla formální vadou spočívající v tom, že údaj směnečné sumy a údaj platebního místa byl umístěn v rámečku, a tedy že z toho důvodu nebyly tyto údaje součástí směnky. Vrchní soud v Praze připustil, že rámečky „*mohou mít na směnečné listině někdy i ten smysl, že se jimi vylučují údaje uvedené v rámečcích z kontextu určitého prohlášení nebo dokonce z kontextu směnečné listiny vůbec.*“¹⁷⁶ Podmínkou vyloučení údaje z textu směnky ovšem je,

¹⁷⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998. Sp. zn. 5 Cmo 780/97. *Soudní rozhledy*. 1999, č. 7, s. 229.

že tento smysl musí být z grafické úpravy listiny zřejmý a také tomu musí takto každý držitel listiny rozumět.

V tomto posuzovaném případě ovšem Vrchní soud v Praze spornou směnku shledal platnou. Rámečky totiž svým způsobem umístění do vlastního textu směnky nevzbuzovaly pochybnosti o tom, že by nebyly součástí směnečného prohlášení. Dále také Vrchní soud v Praze podotkl, že údaj směnečné sumy bývá zpravidla ve směnečných formulářích zvýrazňován, a to i prostřednictvím rámečků. Navíc v tomto případě nebyly rámečky dotažené a byly částečně i přerušované, tedy jednalo se spíše o zvýraznění než o vynětí údajů z textu směnečného prohlášení.

I když Vrchní soud v Praze v tomto případě neuznal vynětí údajů umístěných v rámečcích z textu listiny, vytvořil nové pravidlo: „*Je-li některý údaj na směnce v rámečku, může to znamenat jeho vyloučení z textu listiny jen tehdy, musí-li být z grafické úpravy listiny každému zřejmé, že rámeček má právě tento význam a nikoli význam jiný.*“¹⁷⁷ Dle mého názoru z tohoto rozhodnutí také vyplývá, že k vyloučení údaje z textu listiny právě z důvodu jeho orámování by mělo docházet pouze výjimečně. Vynětí údaje z textu by nemělo být samoučelné, tedy mělo by vyplývat ze samotného obsahu prohlášení, nikoliv pouze ze skutečnosti, že směnka obsahuje rámeček.

Vrchní soud v Praze na tento výklad navázal dále v rozhodnutí vydaném v roce 2010. Toto rozhodnutí Kotásek označil za „*odstrašující příklad*“¹⁷⁸. Vrchní soud v Praze totiž potvrdil prvostupňové rozhodnutí, kterým byla stanovena neplatnost směnky. Důvodem neplatnosti bylo vyčlenění části textu směnky do rámečků tvořených nepřerušovanými čarami. Grafické uspořádání směnky bylo soudy zhodnoceno jako „*zbytečně nepřehledné a nelogické*“¹⁷⁹, dále bylo kritizováno „*rozložení uvedených náležitostí směnky do jednotlivých údajů, mezi nimiž chybí vzájemná vazba.*“¹⁸⁰ Umístění podpisu výstavce v rámečku

¹⁷⁷ Ibid.

¹⁷⁸ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 22.

¹⁷⁹ Rozsudek Vrchního soudu ze dne 1. 10. 2010. Sp. zn. 8 Cmo 84/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁸⁰ Ibid.

„neumožňuje učinit ani závěr o tom, že kryje veškeré údaje v listině uvedené.“¹⁸¹

Dle názoru Vrchního soudu nebylo možné dovodit návaznost podpisu výstavce ke slibu zaplatit směnečnou sumu právě z toho důvodu, že byl podpis zařazen v samostatném rámečku.

Vrchní soud v Praze také podobně rozhodl v jiném případě, když stanovil, že *„grafické oddělení jednotlivých částí směnečného prohlášení nepřerušovanými rámečky znamená, že písemný projev, vyjádřený slovy či číslicemi, které jsou obsahem jednotlivých rámečků, netvoří s obsahem dalších rámečků souvislý text.“¹⁸²* Názor Vrchního soudu se tedy výrazně vyhraňuje, když na rozdíl od rozhodnutí z roku 1998 se již nevyžaduje, aby byl samotný význam - tedy vyloučení údaje z textu směnky - zřejmý každému. Jinak řečeno, pokud je některý údaj umístěn v rámečku, pak není v souladu s těmito rozhodnutími považován za součást směnky, jelikož tento rámeček narušuje souvislost textu směnky¹⁸³. To se ovšem v praxi stává velice často, protože účastníci směnečných vztahů využívají předtištěných formulářů, na kterých se samozřejmě takovéto rámečky objevují.

Můžeme si také povšimnout, že Vrchní soud v Praze zdůrazňoval nepřerušovanost čar tvořících rámečky. Pravděpodobně by tak přerušovaný nebo perforovaný rámeček již soudu „nevadil“ pro souvislost textu směnečné listiny. To rovněž dokládá jiný rozsudek Vrchního soudu v Praze, ve kterém došel k závěru, že vyznačené čáry na směnce jsou *„přerušované, a proto nelze dospět k závěru, že jde o samostatně oddělená textová pole.“¹⁸⁴*

Myslím si ale, že takové závěry jsou nesprávné a příliš formalistické. Domnívám se, že obecně účelem těchto rámečků není vynětí údaje z textu směnky, ale spíše zvýraznění údajů a zajištění přehlednosti směnky. Dle mého názoru tak nelze tato pravidla všeobecně aplikovat. Při důsledném respektování názoru odvolacího soudu každý údaj, který by byl umístěný v rámečku, by na směnce vlastně chyběl, a to by v praxi způsobilo neplatnost mnoha směnek. Lze

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2009. Sp. zn. 8 Cmo 337/2008. In: [právní informační systém].

¹⁸³ Srov. KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový: komentář 5.*, doplněné vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-385-1. s. 2-8.

¹⁸⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 6. 2010. Sp. zn.: 6 Cmo 139/2010. In: [právní informační systém].

připustit, že rámeček bude výjimečně znamenat oddělení textu (především pokud nebude využito předtištěného formuláře), to však musí dle mého názoru vyplynout z obsahu údajů v rámečku, a nikoliv tedy ze samotného použití rámečku.

Kladně pak hodnotím rozsudek Nejvyššího soudu ČR, který zrušil naposledy citované rozhodnutí Vrchního soudu v Praze. Podoba sporné směnky se nachází v Příloze č. 2 této práce. Nejvyšší soud v tomto rozsudku dovedl, že *„je-li ze směnky zřejmá vzájemná souvislost i logická návaznost textu směnečného prohlášení, nemá skutečnost, že jednotlivé náležitosti směnky jsou umístěny do rámečků, zásadně vliv na platnost směnky.“*¹⁸⁵ Nejvyšší soud ČR se vypořádal s otázkou, zda skutečnost, že text směnky je vepsán do rámečků předtištěných na směnečné listině, způsobuje neplatnost směnky i v případě, kdy text listiny obsahuje všechny zákonem stanovené náležitosti. Nejvyšší soud došel k závěru, že *„z této podoby směnky je zřejmá celková vzájemná souvislost i logická návaznost jednotlivých, byť řadou svislých a vodorovných čar rozdělených, doložek směnečné listiny, která obsahuje veškeré náležitosti požadované zákonem.“*¹⁸⁶

Tedy skutečnost, že jsou údaje umístěné do rámečků, nemůže být důvodem pro vyloučení těchto údajů z textu listiny. Pro naplnění podmínky krycí funkce podpisu výstavce postačí, že je podpis umístěn pod všemi doložkami směnečné listiny. Směnečná listina také obsahuje vnější orámování, což umocňuje souvztažnost textu směnky a výstavcova podpisu. Dle mého názoru Nejvyšší soud ČR správně dovedl, že pokud je v důsledku použití předtištěného formuláře obsah směnky rozčleněn na více rubrik, nemá to vliv na celistvost textu směnky. Toto rozhodnutí bylo také otištěno v mnohých odborných časopisech, jako jsou *Soudní rozhledy*¹⁸⁷, *Bulletin advokacie*¹⁸⁸ nebo *Jurisprudence*¹⁸⁹, což značí o

¹⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2011. Sp. zn.: 29 Cdo 722/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Nejvyšší soud České republiky: Grafická podoba směnky. *Soudní rozhledy*. 2012, r. 18, č. 6. ISSN 1211-4405. s. 223 – 224.

¹⁸⁸ KROFTA, David. Rámeček ve směnce. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 11. ISSN 1210-6348. s. 56 – 58

¹⁸⁹ Nejvyšší soud České republiky: Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 722/2010. *Jurisprudence*. 2011, r. 20, č. 7-8. ISSN 1212-9909. s. 75.

důležitosti tohoto rozsudku. Mohlo by se tedy zdát, že Nejvyšší soud v této problematice nasměroval rozhodovací praxi nižších soudů správným směrem.

Kupodivu ale o pouhý den později Nejvyšší soud ČR vydal jiný rozsudek, ve kterém se staví odlišně ke stejné otázce. Nejvyšší soud ČR v tomto případě potvrdil rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci, který došel k závěru, že posuzovaná listina není směnkou vlastní. Posuzovaná směnka je připojena v Příloze č. 3 této práce. Důvodem neplatnosti bylo Vrchním soudem v Olomouci uvedeno, že *"listina předložená jako směnka je členěna do jednotlivých rámečků, takže mezi jednotlivými doložkami není vzájemná souvislost, když jsou tyto rámečky jednoznačně odděleny a tvoří ucelený celek."*¹⁹⁰ Vrchní soud v Olomouci posoudil spornou směnku jako „*nesouvislou řadu údajů*“¹⁹¹, která je způsobena právě řadou svislých a vodorovných čar, které rozdělují směnečný text. Tento závěr dovodil z požadavku určitosti a ucelenosti textu směnečné listiny. Vrchní soud v Olomouci vyloučil i krycí funkci podpisu výstavce ve vztahu k ostatním údajům, jelikož ten byl také oddělen *"výrazným a ostrým rámečkem"*¹⁹², který vydělil podpis z textu směnky.

Nejvyšší soud pak v dovolání proti tomuto rozsudku dokonce připustil, že z grafické podoby směnky nelze dovodit, že by výstavce umístěním údajů do rámečků sledoval jejich vyloučení z textu listiny. I přes to rozsudek Vrchního soudu v Olomouci potvrdil a směnku shledal neplatnou. Nejvyšší soud argumentoval, že *„podoba a rozvržení rámečků (tvořených řadou svislých a vodorovných čar), včetně předtištěných "náležitostí" směnky vlastní a do těchto rámečků vepsaných údajů, činí text směnečného prohlášení (při čtení po rádcích zleva doprava a shora dolů) nesouvislým“*¹⁹³. Nejvyšší soud ČR sice předeslal, že nadále setrvává na závěru formulovaném ve svém dřívějším rozsudku (sp. zn. 29 Cdo 722/2010, viz výše) vydaném o den dříve a také, že se zcela ztotožňuje s právním názorem vysloveným Vrchním soudem v Praze v rozsudku (sp. zn. 5 Cmo 780/97, viz výše). Dle mého názoru ale Nejvyšší soud ČR vydal v průběhu

¹⁹⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne ze dne 9. června 2009. Sp.zn.: 7 Cmo 5/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² Ibid..

¹⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2011. Sp. zn.: 29 Cdo 5250/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

dvou dnů dvě zcela protikladná rozhodnutí v obdobných věcech a nerozhodl tedy v souladu s právními závěry uvedenými v těchto rozhodnutích.

Žalovaný se ale náležitě bránil a proti tomuto rozhodnutí podal ústavní stížnost k Ústavnímu soudu. Ústavní soud ve svém nálezu snad již definitivně sjednotil rozhodovací praxi nižších soudů v této problematice „rámečků“. Ústavní soud ve svém nálezu určil, že podstatnou náležitostí obsahu směnky je mimo jiné i souvislý obsah listiny bez vnitřního rozporu. Dále Ústavní soud dovodil, že podpis výstavce musí krýt text směnky. Nutným požadavkem je tedy jeho umístění na líci směnky pod jejím obsahem. Za zásadní je nutno určit, že Ústavní soud se neztotožnil s právním závěrem Nejvyššího soudu, dle kterého umístění údaje na směnce do rámečku znamená jeho vyloučení z textu směnky.

Ústavní soud dospěl k závěru, že *„z podoby posuzované směnky je zřejmá celková vzájemná souvislost i logická návaznost jednotlivých doložek směnečné listiny i přes řadu svislých a vodorovných čar rozdělených, obsahuje veškeré náležitosti požadované zákonem a ze které beze sporu vyplývá výstavcův bezpodmínečný slib zaplatit majiteli směnečné listiny v určitém místě a čase směnečnou sumu“*¹⁹⁴. Proto pouze ze skutečnosti, že jsou údaje umístěny do rámečků, nelze dovodit, že by měly být tyto údaje vyňaty z textu listiny.

Zajímavá je také poznámka Ústavního soudu, kdy označil závěr dovolacího soudu za přepjatě formalistický. Ústavní soud konstatoval, že *„i u tak přísně formalizovaného právního úkonu, jakým je směnka, nelze zcela pustit ze zřetele skutečný obsah touto formou projevené vůle.“*¹⁹⁵ Ústavní soud uznal, že směnečné závazky jsou sice přísnými závazky, ovšem vzhledem k tomu, že vystavení směnky bylo výsledkem ujednání účastníků, a jedná se tak o smluvní vztah, osoby byly obeznámeny s placením závazků pomocí cenného papíru směnky. *„Použitý tiskopis směnky měl nepochybně sloužit jako směnečný cenný papír a v tomto smyslu i vyjadřoval nepochybnou vůli obou účastníků směnečného právního vztahu“*¹⁹⁶.

¹⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2012. Sp. zn. III ÚS 3660/11. *Soudní rozhledy*. 2012, r. 18, č. 7 – 8. ISSN 1211-4405. s. 257 – 258.

¹⁹⁵ Ibid.

¹⁹⁶ Ibid.

Ústavní soud připustil pouze jediný případ, kdy by bylo možné učinit závěr o neplatnosti směnky pouze z důvodů grafického rozdělení textu do jednotlivých rámečků. Přípustné by tak bylo pouze v situaci, kdy by se rozčleněním textu zcela zrušil smysl souvislého směnečného prohlášení a výsledný text směnky by tak ztratil jednoznačný význam. Ústavní soud svůj nálezh uzavřel právní větou: „*Ani v případě formalizovaných právních úkonů (jako např. u směnky) nelze zcela odhlížet od skutečného obsahu vůle projevené příslušnou formou. Pokud tak soudy v důsledku přepjatého formalismu neučiní, dopustí se porušení práva účastníka řízení na spravedlivý proces [...] a principu rovnosti účastníků řízení [...]*“¹⁹⁷

Poté, co bylo ústavní stížnosti v plném rozsahu vyhověno a napadené rozhodnutí zrušeno, Nejvyšší soud ČR také zrušil rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci (sp. zn. 7 Cmo 5/2009). Nejvyšší soud ČR konstatoval: „*Nejvyšší soud, jsa vázán právním názorem Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky), uzavírá, že právní posouzení věci odvolacím soudem co do závěru o neplatnosti směnky z důvodu nesouvislého směnečného prohlášení (včetně toho, že podpis výstavce směnečné prohlášení "nekryje") neobstojí.*“¹⁹⁸ Ústavní soud tak sjednotil rozhodovací praxi soudů v oblasti „rámečků“ na směnkách a účastníci směnečných vztahů se dle mého názoru již nemusí obávat používání předtištěných formulářů graficky rozčleněných na rámečky, pokud je grafická úprava směnky v souladu se závěry vyslovené v nálezu Ústavního soudu.

6.2.2 Rámeček lemující celou směnku

Předchozí výklad se týkal grafické segmentace na rámečky uvnitř směnečné listiny. Je ale potřeba se také věnovat orámování celé směnky po jejím obvodu, které odděluje samotnou směnku od zbytku listiny. Vrchní soud v Praze totiž ve svém rozsudku dovedil, že „*text uvedený na stejné listině jako směnka, ale mimo kontinuální rámeček, nelze považovat za součást směnky. Lze pouze*

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2012. Sp. zn.: 29 Cdo 988/2012. In: [právní informační systém].

*dovodit, že se jedná o ujednání mezi stranami o tom, kdy je možné směnku použít.*¹⁹⁹

V tomto případě se na listě papíru nacházela směnka, jejíž obvod ohraničoval rámeček. Dále pak stejná listina obsahovala odkládací podmínku pro použití směnky. Pod rámečkem ohraničujícím směnku byl tedy připojen text, který určoval, kdy bude možné směnku použít. Pokud ovšem směnka obsahuje takovou podmínku, musí být nutně neplatná, když zákon směnečný a šekový ve svém ustanovení čl. I § 26 odst. 1 stanoví, že přijetí směnky musí být bezpodmínečné. Soud prvního stupně považoval tuto podmínku za součást směnky, a proto žalobu zamítl.

Vrchní soud v Praze ale došel k odlišnému závěru. Důležitým poznatkem byla skutečnost, že uvnitř rámečku byl uveden celý text listiny, který obsahoval všechny podstatné náležitosti směnky. Dle Vrchního soudu v Praze je „*z grafického provedení směnky naprosto nepochybné, že za směnku lze považovat pouze text uvedený uvnitř rámečku.*“²⁰⁰ Vrchní soud v Praze došel k závěru, že akceptant předmětnou směnku bezpodmínečně přijal, jelikož v místě vyhrazeném akceptaci (uvnitř rámečku) připojil podpis. Text, který je uveden sice na stejné listině jako směnka, ovšem mimo rámeček ohraničující směnku, nelze považovat za součást směnky. Vrchní soud v Praze uzavřel, že směnka byla platně přijata a tudíž akceptantovi vznikla povinnost plnit na základě této směnky.

Toto rozhodnutí shledávám logické a souhlasím s názorem Vrchního soudu v Praze. Když připustíme teoretickou možnost, že směnka může být zachycena na jakémkoliv stabilním podkladě, mělo by být tudíž každému jasné, kde směnka začíná a kde končí. Vždy by mělo být zřejmé, co patří do textu směnky. Proto použití kontinuálního rámečku podél obvodu textu směnky se mi zdá jako jednoduché a elegantní řešení. Údaje, které nejsou zahrnuty v tomto rámečku, by neměly do směnky zasahovat a neměly by tak mít vliv na platnost směnečné listiny.

¹⁹⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001. Sp. zn. 13 Cmo 6/2000. *Soudní rozhledy*. 2002, r. 8, č. 11, s. 398.

²⁰⁰ *Ibid.*

6.2.3 Přívěsek ke směnce

Směnka bývá zpravidla zachycena na papíře menšího formátu. Proto se snadno může stát, že na rubu směnky již nezbude místo pro další doložky. K takovým zápisům se využívá zvláštního nastavení směnky – tzv. přívěsek.²⁰¹ Zápisy na přívěsku se týkají především převodů směnek (tzv. rubopisem), bude se tedy nejčastěji jednat o doplňování indosačních doložek. Na přívěsku může být ale vyznačeno i například rukojemské prohlášení²⁰² nebo vykonání protestu²⁰³. Přívěsek má podobu samostatné listiny, která musí být s původní směnečnou listinou pevně spojena. To zákon směnečný stanoví v čl. I § 13 odst. 1, kdy v rámci vyznačení indosamentu požaduje, aby byl napsán přímo na směnku, „nebo na list s ní spojený (přívěsek)“.

Vrchní soud v Praze dovedl, že „*přívěskem ke směnce podle čl. I. § 13 odst. 1 ZSŠ není část směnečné listiny jen graficky oddělená. Přívěsek je původně samostatný list papíru dodatečně k dřívější směnečné listině pevně připojený. Jde o dvě nejprve samostatné, ohraničené hmoty, následně pevně spojené, nikoliv jen přiřazené.*“²⁰⁴ V tomto případně se jednalo o tři sporné směnky, které byly vyhotoveny na stejném formuláři. Tento formulář byl opatřen v levé části svislou čarou vedenou od shora dolů přes celou listinu. Podpisy odpůrců se nacházely vlevo od této čáry. Soud prvního stupně z tohoto grafického členění směnky dovedl, že v části za svislou čarou se již nejedná o samotnou směnku, ale o přívěsek. Proto podpisy osob na líci směnky dle jeho názoru nemohly mít účinky rukojemských prohlášení.

Vrchní soud v Praze v rozhodnutí o odvolání pak určil, že z ustanovení čl. I § 13 odst. 1 zákona směnečného je zřejmé, že „*vedle samostatné uzavřené hmoty, to je vedle směnečné listiny, existuje zde jiná uzavřená hmota, nejspíše list papíru, která se ke směnce připojí.*“²⁰⁵ Tedy musí jít o dvě původně oddělené součásti, které jsou až dodatečně spojeny. Za přívěsek tak nemůže být nikdy považována graficky oddělená část původní směnečné listiny. Co se týče svislé

²⁰¹ Pro přívěsek se také používá označení allonge, alonz nebo nástavek.

²⁰² Viz čl. I. § 31 odst. 1 zákona směnečného.

²⁰³ Viz čl. I § 86 odst. 1 zákona směnečného.

²⁰⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 1996. Sp. zn.: 5 Cmo 385/95. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 127.

²⁰⁵ Ibid.

čáry na líci směnky, Vrchní soud v Praze vyložil její smysl tak, že tato čára odděluje část líce směnky, kdy doložky umístěné vpravo od této čáry jsou kryté podpisem výstavce, kdežto doložky vyznačené vlevo od svislé čáry nikoliv.

Co se týče způsobu připojení přívěsku ke směnce, zákon již nedefinuje, v jaké míře či kvalitě mají být listiny spojeny. Dle právní doktríny „*nestačí jen volné přiložení přívěsku ke směnce nebo jejich nestálé spojení.*“²⁰⁶ Kotásek dále uvádí, že se v praxi setkal s případem, kdy soud uznal za dostatečné spojení směnky s přívěskem obyčejnou kancelářskou sponkou.²⁰⁷ Pro účastníky směnečného vztahu bych však doporučila užití pevnějšího spojení. Jak uvedl Vrchní soud v Praze, praxe většinou postupuje tak, že k „*původní směnečné listině lepí či jinak pevně připojí další listy papíru.*“²⁰⁸

²⁰⁶ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 17.

²⁰⁷ KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807357-965-4. s. 18.

²⁰⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 1996. Sp. zn.: 5 Cmo 385/95. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 127.

7 PRÁVNÍ ÚPRAVA SMĚNKY V ANGLOAMERICKÉM PRÁVU

Poslední kapitola této rigorózní práce stručně vymezuje právní úpravu směnký v zemích se zvykovým právem, konkrétně ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických. Tato kapitola je do práce zahrnuta pro zajímavé porovnání toho, jak jsou náležitosti směnký upraveny v angloamerickém právu. Nejprve bude nastíněna právní úprava Velké Británie a následovat bude právní úprava Spojených států amerických. Pro lepší pochopení právní úpravy se bude tato kapitola okrajově věnovat i úpravě směnký cizí.

7.1 Základní rozdíly v pramenech právní úpravy

Právní úpravu směnečného práva v angloamerickém právu jsem si pro komparaci s českým směnečným právem vybrala z důvodu odlišnosti pramenů, ze kterých oba systémy vychází. Právní úprava českého směnečného práva vychází z výsledků Ženevské konference konané v roce 1930. Ženevský směnečný systém je pravděpodobně jeden z nejrozšířenějších unifikovaných práv. Oproti tomu právní úprava směnký ve Velké Británii a v USA vychází ze zvykového práva, které se vyvíjelo v anglosaských zemích. Ženevské dohody uzavřelo celkem 35 států, které byly z většiny tvořeny státy evropskými.²⁰⁹ Tudíž je zřejmé, že směnečné právo evropských zemí (uznávající kontinentální systém práva) je velmi podobné, protože vychází z jednotného základu.

7.2 Pojetí směnký ve Velké Británii

Velká Británie a Irsko jsou jedinými státy v Evropě s anglosaským právním systémem, který je značně odlišný od kontinentálního právního systému. A protože se v praxi můžeme setkat i s britskou směnkou, je vhodné komparovat směnký podle britské právní úpravy a podle české právní úpravy, aby osoba, která

²⁰⁹ Ženevské dohody v roce 1930 uzavřela Albánie, Belgie, Bulharsko, Brazílie, Československo, Dánsko, Ekvádor, Finsko, Francie, Indonésie, Island, Itálie, Japonsko, Jugoslávie, Kolumbie, Lucembursko, Lichtenštejnsko, Maďarsko, Monako, Německo, Nizozemí, Norsko, Peru, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, San Marino, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Turecko.

přijde do styku s britskou směnkou, nebyla překvapena odlišností od směnky dle kontinentálního právního systému.

Ve Velké Británii dnes platí zákon The Bill of Exchange Act z roku 1882 (BEA). Tento zákon je považován za jasný a logický a taktéž vůbec za jeden z nejkvalitnějších britských zákonů.²¹⁰ Jedním z důvodů je to, že v době kodifikace směnečného práva byla již rozhodovací praxe soudů v oblasti směnečné sjednocena. Podobně jako český zákon směnečný a šekový, byl britský směnečný zákon jen málokrát novelizován. The Bill of Exchange Act je členěn na pět částí: úvodní ustanovení (Preliminary), směnka cizí (Bill of Exchange), bankovní šeky (Cheques on a Banker), směnka vlastní (Promissory Notes) a doplňující ustanovení (Supplementary). Zde opět můžeme pozorovat podobnost – český zákon směnečný a šekový obsahuje tři části: čl. I o směnkách (nejprve pojednává o směnce cizí a následně o směnce vlastní), čl. II o šecích a čl. III. o ustanoveních společných.

Zřetelný rozdíl pak spočívá v tom, že český zákon směnečný a šekový neobsahuje úvodní ustanovení. The Bill of Exchange Act je totiž v této části výrazně popisný, jelikož zde definuje základní směnečné pojmy. To pravděpodobně zabraňuje mnoha rozporům ve výkladu právních norem, ovšem na druhou stranu tím není dán velký prostor pro vývoj směnečného práva v oblasti rozhodovací praxe soudů.

7.2.1 Definice směnky

Legální definice směnky není, na rozdíl od britské právní úpravy, v našem právním řádu obsažena. Zajímavý paradox spočívá v tom, že ačkoliv je české právo kodifikováno, tedy je tvořeno právními normami a precedenty nejsou pramenem práva, směnečné právo vytváří v českém právním řádu jakousi výjimku. České směnečné právo totiž neobsahuje legální definice a velká část směnečného práva je tvořena soudní judikaturou. Oproti tomu britský právní systém je založený na common law, neboli na soudcovském právu, které je tvořeno převážně soudci skrze precedenty. Ovšem britské směnečné právo je

²¹⁰ KOKEŠ, Jiří. *Pojetí směnky ve velké Británii*, Praha, 2006. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 14.

kodifikováno zákonnými normami v mnohem větší míře, než české směnečné právo. Směnka je vlastně v českém právu charakterizována pouze podstatnými náležitostmi, kdy samotná definice směnky je ponechána právní doktríně.

V britské právní úpravě má oproti tomu směnka svou vlastní legální definici. Směnka vlastní (promissory note)²¹¹ je definována v části IV s. 83 (1) BEA²¹² jako „*Bezpodmínečný písemný slib jedné osoby vůči jiné osobě, podepsaný výstavcem, kterým se zavazuje zaplatit na viděnou nebo ve stanoveném nebo určitém budoucím čase peněžitou sumu této osobě, nebo na její řad nebo na doručitele.*“²¹³ Je zřejmé, že definice britské směnky vlastní obsahuje řadu stejných znaků jako směnka vlastní, která byla v českém právním řádu vytvořena právní doktrínou.

Jediným výrazným rozdílem je skutečnost, že podle české právní úpravy není možné platně vystavit směnku na doručitele. Tak judikoval Nejvyšší soud ČR: „*Právní úprava směnečného zákona nepřímě zapovídá vystavení směnky vlastní na doručitele, směnka vlastní vystavená na doručitele je tak podle směnečného zákona neplatná.*“²¹⁴ S. 3 (2) Bill of Exchange Act dále uvádí, že listina, která není v souladu s těmito podmínkami (anebo kromě zaplacení vyžaduje provedení dalšího úkonu), není směnkou vlastní.

Směnka cizí (bill of exchange) je definována v ustanovení s. 3 (1) Bill of Exchange Act jako „*bezpodmínečný písemný příkaz jedné osoby adresovaný jiné osobě, podepsaný výstavcem, požadující po této osobě zaplatit na viděnou, v určitý čas nebo v určitelný budoucí čas peněžitou sumu konkrétní osobě nebo na její řad nebo na doručitele.*“²¹⁵ ²¹⁶ I tato definice vykazuje shodné znaky s definicí

²¹¹ Často je také směnka vlastní nezývána „note of hand“, viz. BYLES, John Bernard. *A Treatise of the Law of Bills of Exchange: Promissory Notes, Bank-Notes, Bankers' Cash-Notes and Checks.* 2013: Great Britain. s. 64.

²¹² Pro názvy paragrafů uvádím zkratku s. (section), v závorce uvádím odstavec (paragraph) daného ustanovení.

²¹³ Originální definice směnky vlastní zní: „*A promissory note is an unconditional promise in writing made by one person to another, signed by the maker, engaging to pay on demand or to a fixed or determinable future time a sum certain in money to or to the order of a specified person or to bearer.*“

²¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2007. Sp. zn. 29 Odo 574/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].

směnky cizí vytvořené českou právní naukou. Směnka cizí pak bývá britskou právní naukou jednodušeji definována jako listina adresovaná jednou osobou osobě jiné, vyžadující, aby tato zaplatila peněžitou sumu třetí osobě, nebo doručiteli.²¹⁷ Zásadní rozdíl opět spočívá v tom, že dle anglické právní úpravy může být směnka cizí vystavena i na doručitele.

7.2.2 Podstatné náležitosti

The Bill of Exchange Act stanovuje ve svých ustanoveních podstatné náležitosti směnky, a to v ustanovení s. 7 (1) jméno toho, komu má být placeno. Přičemž jméno remitenta není povinnou náležitostí, pokud se jedná o směnku vystavenou na doručitele. V případě vyznačení remitenta na směnce, podobně jako česká právní nauka, britský zákon požaduje dostatečnou identifikaci remitenta, aby nevznikaly pochybnosti o dané osobě.

Další náležitost je stanovena v ustanovení s. 9 (1) BEA, kterou je směnečná suma. Směnka může být vystavena pouze na peněžitou částku.²¹⁸ Z ustanovení s. 3 (2) BEA vyplývá, že pokud bude příkaz na směnce obsahovat výkon jiné činnosti (a nikoliv tedy zaplacení peněžité sumy), nebude listina obsahující takový příkaz platnou směnkou. BEA také jasně stanovuje požadavek na určitost směnečné sumy. Směnečný peníz musí být přesně určen tak, aby bylo bez pochyb zřejmé, jaká je výše peněžité částky. Pro směnku cizí pak uvádí BEA v ustanovení s. 6 (1) jako obsahovou náležitost jméno směnečníka. Ten musí být vyznačen a identifikován s dostatečnou určitostí. Takový požadavek pro vymezení směnečníka v českém zákoně směnečném nenajdeme.

²¹⁵ AGABEG, Aviet, BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an appendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 9.

²¹⁶ Originální definice směnky cizí zní: „*A bill of exchange is and unconditional order in writing, addressed by one person to another, signed by the person giving it, requiring the person to whom it is addressed to pay on demand or at a fixed or determinable future time, a sum certain in money, to or to the order of a specified person or to bearer.*“

²¹⁷ KYD, Steward. *Treatise on the Law of Bills of Exchange and Promissory Notes*. Forgotten Books: 2012. s. 3.

²¹⁸ Např. Russell v. Phillips, 14 Q. B. (1891). In: AGABEG, Aviet, BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an appendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 7.

Zajímavé je, že The Bill of Exchange Act shodně jako zákon směnečný formuluje pravidlo ohledně směnečné sumy a dává přednost údaji stanovenému slovy před údajem vyznačeným v číslech, pokud tyto dva nebudou ve shodě. Výraznou odlišností potom je, že BEA výslovně připouští možnost placení směnečné sumy ve splátkách. Podle české právní úpravy jsou směnky splátkové (směnky, u nichž jsou na různé částky stanoveny různé termíny splatnosti) nepřipustné.²¹⁹ Co se týče měny, směnečný peněz na směnky vydané podle britského práva může znít na jakoukoliv měnu, která je platnou zákonnou měnou.

V dalších ustanoveních BEA hovoří o možnostech splatnosti směnky. Dle s. 10 (1) BEA může být směnka splatnou na viděnou, což musí být vyjádřeno slovy „*on demand*“, „*at sight*“, nebo „*on presentation*“. Dle s. 11 (1) BEA může být také směnka učiněna splatnou ve vymezeném budoucím čase.²²⁰ To znamená buď splatnost po uplynutí konkrétní doby po určitém datu, nebo splatnost po uplynutí konkrétní doby po vidění, nebo také splatnost po uplynutí určité lhůty po konkrétní události, která jistě nastane, avšak není jisté, kdy přesně nastane. BEA tak nestanovuje možnost, aby byla směnka splatná v určitý den (tzv. fixní směnky), což je druh splatnosti často využívaný na směnkách dle českého práva.

Další obsahovou náležitostí je dle BEA její datování. Pokud ovšem bude datum vydání nebo datum akceptace na směnky chybět, majitel směnky může doplnit skutečné datum vydání nebo akceptace. BEA také dále zavádí vyvratitelnou domněnku datování směnky. Pokud je tedy na směnky uvedeno datum, je považováno za platné, dokud není prokázán opak. Samotné ante-datování, ani post-datování nezpůsobí neplatnost směnky.

Podobně jako v případě směnky podle českého práva můžeme považovat za nejvýznamnější část směnky dle britského práva bezpodmínečný slib výstavce vůči remitentovi (či bezpodmínečný příkaz výstavce vůči směnečníkovi u směnky cizí). Stejný je také důsledek uvedení podmínky ve slibu nebo příkaze směnečného prohlášení. Dle české právní úpravy i dle britské právní úpravy

²¹⁹ KOVAŘÍK, Zdeněk *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5. s. 101.

²²⁰ v originále „*at a determinable future time*“.

taková podmínka způsobí neplatnost celé směnky. Nutnou náležitostí je dále podpis výstavce. Zajímavé je, že BEA připouští možnost, aby směnka byla akceptována ještě před tím, než je podepsána výstavcem. Pokud je tak vlastně směnka akceptována ještě před tím, než je vytvořena, nezpůsobí to její neplatnost pro nedostatek obsahové náležitosti.²²¹ Dokud ovšem směnka nebude výstavcem podepsána, nebude možné ji předložit k placení.²²²

Další běžnou náležitostí je místo vystavení a místo placení. Ustanovení s. 3 (4) BEA ovšem uvádí, že směnka není neplatná pouze z důvodu, že na ní není uvedeno místo vystavení nebo místo placení. Uvedení místa vystavení ale bývá pravidelnou součástí směnky. Oproti tomu místo placení není obvyklou náležitostí. Pokud již je místo placení na směnce určeno, zpravidla bývá na směnce uvedeno míst více. Z těchto míst si pak může věřitel vybrat, kde bude směnku prezentovat k placení. To je výrazný rozdíl oproti české právní úpravě, protože směnka vydaná podle českého zákona směnečného, obsahující více míst splatnosti, je neplatná.

Podstatné náležitosti směnky jsou podle BEA velmi podobné náležitostem směnky podle českého práva. Zvláštností je, že směnku vlastní může podle BEA vystavit i více výstavců. Ti pak budou povinni plnit ze směnky společně a nerozdílně. Pokud by se zavázali k plnění jiným způsobem, než solidárním, směnka by byla neplatná. Solidární výstavci mohou být takto určeni před vystavením směnky, nikoli až po jejím vydání. Podobným způsobem jako český zákon směnečný, i The Bill of Exchange Act v ustanovení čl. IV s. 89 odkazuje v případě směnky vlastní na ustanovení směnky cizí.

Jak vidíme, mezi směnkou dle české a britské právní úpravy najdeme někdy i diametrální rozdíly. Na druhou stranu nalezneme v anglické i české úpravě směnečného práva mnoho podobností. The Bill of Exchange Act je zákon dosti podrobný, složitý a obsahuje velký počet legálních definic. Oproti tomu český zákon směnečný a šekový je o mnoho stručnější a jednodušší. To otevírá

²²¹ Schultz v Astley, 2 Bingham N. C 544. 29 Eng. Com. Law Rep 414 (1836). In: AGABEG, Aviet, BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an appendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 13.

²²² PÁVKOVÁ, Ludmila. *Směnka podle české a anglické právní úpravy*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 67 – 68.

široký prostor pro judikaturu soudů, která je na poměry kontinentálního právního systému dosti obsáhlá. Samozřejmě se ale nedá srovnávat se směnečnou judikaturou soudů Velké Británie, která běžně sahá až do 18. století. The Bills of Exchange Act vznikl v době, kdy již byla podstatná část směnečného práva vytvořena zvykovým právem a soudními precedenty. BEA proto vznikl v souladu s tím, jak byla směnka po staletí ve Velké Británii užívána.

7.3 Pojetí směnky ve Spojených státech amerických

Směnky jsou v USA upraveny zákonem The Negotiable Instruments Law z roku 1914 a zákonem Uniform Commercial Code (UCC) z roku 1962.²²³ Stejně tak jako v britské právní úpravě, i v americké právní úpravě je definice směnky obsažena přímo v zákoně.

7.3.1 Definice směnky

Definici směnky upravuje ustanovení § 3-104 Uniform Commercial Code.²²⁴ Legální definice směnky vlastní i směnky cizí zní: „*Bezpodmínečný slib nebo příkaz k zaplacení pevné částky, s či bez úrokové či nákladové doložky popsané ve slibu či příkazu, pokud: (1) je splatný doručiteli nebo na řad v okamžiku vystavení nebo v situaci, kdy je vydán či přijde do držby majiteli směnky; (2) je splatný na viděnou nebo v určitý čas; (3) neobsahuje žádné jiné ujednání či instrukce, osobou slibující či příkazující zaplatit, k tomu vykonat jakýkoli jiný úkon než finanční platbu.*”²²⁵

Definice směnky v americké úpravě cenných papírů je založena na termínu *negotiability*, ze kterého pak vychází *negotiable instrument*, tedy převoditelný cenný papír. Převoditelnost je to, co odlišuje směnku od smlouvy, která je *nonnegotiable*. V situaci, kdy by směnka nebyla převoditelná, by na ni bylo

²²³ POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy ekonomické učebnice. str. 214

²²⁴ <https://www.law.cornell.edu/ucc/3/3-104>

²²⁵ Originální znění: "*Negotiable instrument*" means an unconditional promise or order to pay a fixed amount of money, with or without interest or other charges described in the promise or order, if it: (1) is payable to bearer or to order at the time it is issued or first comes into possession of a holder; (2) is payable on demand or at a definite time; and (3) does not state any other undertaking or instruction by the person promising or ordering payment to do any act in addition to the payment of money.

nahlíženo jako na smlouvu a práva z ní vyplývající by byla posuzována dle právní úpravy kontraktů. V americké úpravě můžeme nalézt dva odlišné termíny pro směnky. Pojem „*draft*“ označuje to, co bychom v ČR nazvali směnkou cizí. To znamená, že obsahuje bezpodmínečný příkaz zaplatit. Druhým pojmem je „*promissory note*“, který je obdobou směnky vlastní, jelikož obsahuje bezpodmínečný slib zaplatit. Oba dva typy směnek se souhrnně nazývají „*negotiable instruments*“.²²⁶

7.3.2 Podstatné náležitosti

Směnky v právní úpravě USA mají šest podstatných náležitostí, které lze vyčíst ze samotné zákonné definice směnky. První podstatnou náležitostí je písemnost, neboli „*in writing*“, druhou je podpis výstavce „*signed by maker or drawer*“, třetí je bezpodmínečný příkaz či příslib zaplatit „*unconditional promise or order*“, dále vymezení určité sumy v penězích „*sum certain in money*“, splatnost na požádání či ve fixní dobu „*payable on demand or at fixed period of time*“, vystavení směnky na řad či na doručitele „*payable to order or bearer*“ a určení směnečníka s dostatečnou jistotou.

Při volbě materiálu pro směnku je nutné dostát dvěma požadavkům, prvním je trvalost (*permanence*) a druhým je přemístitelnost (*portability*), mimo to dává Uniform Commercial Code velkou volnost, co se fyzické podoby směnky týče. Trvalostí směnky je myšleno to, aby směnka nemohla být samovolně zničena. Směnka vytesaná například do kostky ledu by tak nemohla být považována za *negotiable* směnku. Přemístitelností se myslí možnost směnku volně převádět z jednoho místa na druhé. Směnka, která by tedy byla například sepsána na zdi domu, nesplní tento požadavek. Směnka tedy musí být snadno přemístitelná, to znamená ideálně v podobě papírového dokumentu.²²⁷

Podpis výstavce je druhou podstatnou náležitostí a je také primárním předpokladem pro platnost směnky. K podepsání směnky je logicky nutné, aby směnka měla písemnou podobu (*in writing*). Může být sepsána strojově, tiskem či

²²⁶ ANDERSON, Ronald, FOX, Ivan, TWOMEY, David. *Business Law: Ucc Comprehensive Volume*, revisited edition, South-Western Pub, 1987, s. 526-527.

²²⁷ CLARKSON, Kenneth; MILLER, Roger; CROSS, Frank. *Business Law: Text and Cases*, 13th ed., Cengage Learning, 2015, s. 482.

propiskou, možnost použití tužky se nedoporučuje (jelikož lze text snadno smazat a pozměnit). Stejné pravidlo je možné aplikovat i na samotné podpisy, tj. i ty by měly být nesmazatelné. Podpis může mít dle § 3-104 (1a) UCC podobu jakéhokoli znaku či symbolu, u kterého je subjektivním úmyslem jeho výstavce, aby byl považován za jeho podpis. Směnka dokonce nemusí být podepsána vlastnoručně. Postačí, bude-li podpis sepsán strojově, otiskem razítka, či otiskem prstu.

Zfalšování podpisu nezakládá žádné právní následky osobě, jejíž podpis je zfalšován. Jelikož může být zfalšování strojového podpisu těžko prokazatelné, nedoporučuje se tato varianta. Například u otisku prstu je možné jeho pravost ověřit daktyloskopií. U směnek emitovaných na nízkou hodnotu však strojový podpis stačí, obzvláště je tomu tak u směnek s nízkou hodnotou emitovaných ve velkém množství. Takovým případem může být například vyplácení dividend.²²⁸

Směnka může být dle § 3-403 (1) UCC podepsána také zástupcem. V takovém případě je povinen na směnku napsat identifikaci výstavce a doložku udávající, že je směnka podepsána zástupcem. Pak nebude ze směnky zavázán sám zástupce, ale zaváže toho, jehož jménem je směnka podepsána. Zástupce může podepsat směnku i jménem právnické osoby. K tomu je však nutné dopsat jeho postavení ve společnosti „*title of the office*“ a název firmy, jejímž jménem směnku podepisuje. Opomene-li zástupce splnit výše zmíněné povinnosti, bude vázán směnkou on sám. Podpis se nemusí, na rozdíl od české úpravy, nacházet na konkrétním místě na směnce pod ostatními směnečnými prohlášeními.

K označení směnečníka platí to samé jako pro remitenta, tj. musí být označen s velkou mírou jistoty (*reasonable certainty*). Podstatnou náležitostí není místo splatnosti směnky, nicméně se jedná o údaj pro uplatňování práv ze směnky.²²⁹

Třetí podstatnou náležitostí dle Uniform Commercial Code je bezpodmínečný příkaz či příslib zaplatit, který podobně jako v českém právu tvoří samotný základ směnky. Tato podstatná náležitost má v americké právní úpravě

²²⁸ ANDERSON, Ronald, FOX, Ivan, TWOMEY, David. *Business Law: Ucc Comprehensive Volume*, revisited edition, South-Western Pub, 1987, s. 527.

²²⁹ Ibid s. 527-528

několik subkategorií. Zaprvé směnka musí obsahovat slib výstavce zaplatit (či příkaz výstavce směnečníkovi, aby zaplatil). Příkaz nebo příslib je tedy první nutnou podmínkou a musí obsahovat příslib či slib zaplatit stanovenou částku v penězích. Používají se prohlášení jako je „zaplatím“ (*I will pay*) či „slibuji, že zaplatím“ (*I certify to pay*). Lze akceptovat i zdvořilejší formulace, například „zaplatím“ (*I shall pay*). Na směnku ovšem není možné napsat formulaci „dlužím“ (*I owe you*), jelikož by se nejednalo o příkaz či příslib zaplatit, ale o uznání dluhu. Listina by tak nemohla být považována za *negotiable* směnku.²³⁰

Příslib či příkaz dále nesmí být nijak podmíněn. Bezpodmínečnost slibu je proto druhou nutnou součástí třetí podstatné náležitosti. Platba částky, na kterou je dané směnka vystavena, nesmí být vázaná na splnění určité podmínky, proto hovoříme o bezpodmínečnosti. Takovou podmínkou může být například vyhotovení díla dle smlouvy. Podmínka se ale může vztahovat i na placení z určitého zdroje (například z příští výplaty), a jelikož by byla taková podmínka nejistá, je směnka neplatná. Myslí-li se zdrojem bankovní účet u jisté banky, tak v takovém případě o podmíněnosti platby nehovoříme. Směnka také nesmí obsahovat požadavek vykonat jinou (mimosměnečnou) činnost než je placení. Byl-by ve směnce přítomen jakýkoli dodatečný požadavek, nebude se jednat o *negotiable* směnku.²³¹

Směnku je dále nutné vystavit pouze na určitou finanční částku. Platbu tedy nelze provést v naturáliích. Poslední nutná podmínka bezpodmínečnosti příkazu je stanovení měny, v níž bude platba provedena.

Čtvrtou podstatnou náležitostí směnky dle definice směnky podle Uniform Commercial Code je vymezení určité sumy v penězích (*certain sum of money*). Ze zápisů ve směnce musí být možné vypočítat celkovou splatnou částku. Je-li na směnce i jediný údaj, který způsobí, že je výše částky nejistá, směnka již není *negotiable*, ale *nonnegotiable*. Takovým údajem může být například daň placená v den platby směnky. Není totiž jisté, jak vysoká daň v konkrétní den bude. Výše platby je tedy nejistá a proto je směnka *nonnegotiable*. Na druhou stranu úroková

²³⁰ ANDERSON, Ronald, FOX, Ivan, TWOMEY, David. *Business Law: Ucc Comprehensive Volume*, revisited edition, South-Western Pub, 1987, s. 528.

²³¹ Ibid s. 528-532

doložka může být v textu směnky přítomna, jelikož přesně stanovuje, kolik v danou dobu bude proplaceno. UCC připouští možnost vložit do směnky úrokovou sazbu, a to dokonce i pohyblivou úrokovou sazbu za předpokladu, že ji lze přesně stanovit. Směnka může taktéž obsahovat splátky, či výměnný kurz, a to jak pevně stanovenou sazbu, tak i rozhodnou sazbu k datu splatnosti. Vnitřní rozpor mezi údaji psanými slovy a údaji psanými čísly není překážkou pro *negotiable* směnku. V UCC je totiž podobně jako v českém zákoně směnečném zakotveno výkladové pravidlo dávající prioritu číslům psaným slovem.²³²

Dle UCC (§3-107) musí být směnka splatná v měně, která jsou přímo v § 1-201(24) definována jako „prostředek směny v současné době autorizovaný nebo používaný domácí či cizí vládou“. V pojmu měna jsou obsaženy také měnové zúčtovací jednotky zavedené mezinárodními dohodami mezi dvěma a více státy.²³³ *Negotiable* směnka tedy může být vystavena v jakékoli mezinárodně uznávané měně. Částka tak nemůže být uvedena v lokálních měnách či kryptoměnách (např. bitcoin).²³⁴

Další podstatnou náležitostí směnky dle Uniform Commercial Code je určení splatnosti. Splatnost je dána buď na vyžádání neboli na viděnou (*od demand*) či v určitý čas (*definite time*). Splatnost směnky musí být tedy jasně určitelná, není možné stanovit splatnost na nekonkrétní dobu (například po smrti). Není-li na směnce datum splatnosti uveden, presumuje se dle UCC podobně jako v české právní úpravě splatnost na viděnou.

Účastníci směnečných vztahů mají v USA relativně velkou volnost, co se posunů data splatnosti týče. Možností, jak stanovit datum splatnosti, je několik: ve stanovené datum či dříve (*on or before a stated date*), ve lhůtě po stanoveném datu (*at a fixed period after a stated date*), ve lhůtě po viděné (*at a fixed period after sight*), ve stanovené datum s možností urychlení, ve stanovené datum s možností držitele směnky prodloužit splatnost, ve stanovené datum s možností

²³² Ibid s. 529

²³³ *Money" means a medium of exchange currently authorized or adopted by a domestic or foreign government. The term includes a monetary unit of account established by an intergovernmental organization or by agreement between two or more countries.*

²³⁴ MALLOR, Jane; BARNES, James; BOWERS, Thomas; LANGVARDT, Arlen. Business Law: The Ethical, Global, and E-Commerce Environment, 15th ed., McGraw-Hill/Irwin, New York, 2013, s. 833.

výstavce nebo akceptanta odložit datum splatnosti na jiné určité datum. Poslední možností je splatnost ve stanovené datum s možností automaticky odložit datum splatnosti na jiné určité datum po vyskytnutí předem specifikované události.

Součástí směnky na požádání (*on demand*) musí být jedna z následujících formulací „na požádání“ (*on demand*), „na viděnou“ (*on sight*) a „při prezentaci“ (*upon presentation*). Není-li na směnce uveden datum splatnosti, je směnka automaticky považována za směnku splatnou na viděnou.²³⁵ Podstatnou náležitostí směnky není dle americké právní úpravy datum vystavení, jelikož nefiguruje v určení data splatnosti takové směnky. Povoleny jsou tedy jak antedatace tak i postdatace, stejně jako v české právní úpravě.²³⁶

Šestá podstatná náležitost dle Uniform Commercial Code vyžaduje, aby byla směnka vystavena na konkrétní osobu nebo na doručitele. Také právní úprava USA podobně jako britská právní úprava tedy zakotvuje možnost vystavit směnku na doručitele. O *negotiable* směnku se podle UCC nebude jednat, bude-li na směnce uvedeno pouze jméno dané osoby. Směnka je splatná na řad v případě, když obsahuje doložku, která by danou osobu (příjemce platby) označovala. Jméno může být nahrazeno například iniciály příjemce částky. Je však vhodné do směnky dopsat i další identifikační údaje.

Směnka s formou na doručitele musí obsahovat jednu z formulací „zaplatte doručiteli“ (*pay to bearer*) nebo „na doručitele nebo na doručitelův řad“ (*to bearer or the order of bearer*). Směnka však nemusí nést označení osoby, které má být zapláceno. V tom případě bude směnka dle UCC směnkou na doručitele. Směnka je na doručitele také v případě, že není ve prospěch osoby, ale ve prospěch účtu (*to the cash or the order of cash*).²³⁷

Podobně jako směnka podle britské právní úpravy, i směnka podle úpravy USA obsahuje mnoho podobných náležitostí směnky dle českého práva. Oproti tomu právní úprava USA zavádí množství institutů, které české právo „nezná“. Mnoho institutů je konkrétně upraveno a zavedeno zákonem. UCC je velmi

²³⁵ ANDERSON, Ronald, FOX, Ivan, TWOMEY, David. *Business Law: Ucc Comprehensive Volume*, revisited edition, South-Western Pub, 1987, s. 528.

²³⁶ Ibid 530-531.

²³⁷ ANDERSON, Ronald, FOX, Ivan, TWOMEY, David. *Business Law: Ucc Comprehensive Volume*, revisited edition, South-Western Pub, 1987, s. 531.

podrobným a komplikovaným zákonem, který odráží dlouholetý vývoj využívání směnek v obchodních vztazích.

ZÁVĚR

V této práci jsem se věnovala náležitostem směnky vlastní a způsobu jejich zápisu na směnku tak, aby tím nebyla způsobena její neplatnost. Základním východiskem pro výklad byla právní úprava směnečného zákona doplněná rozsáhlou judikaturou a právní naukou, která odráží reálné používání smenek v právních vztazích. Mou snahou bylo také upozornit na oblasti protichůdné judikatury a také na rozporné pohledy autorů odborných publikací, které se někdy v oblasti směnečných náležitostí objevují. V práci jsem si dovolila uvést také vlastní názory, někdy i odporující názorům právní nauky či závěrům směnečné judikatury.

V úvodu této práce jsem si stanovila za cíl zpracovat v návaznosti na zákonnou úpravu rozsáhlou judikaturu směnečných náležitostí a komplexně analyzovat náležitosti směnky vlastní. Náležitosti směnky vlastní byly v této práci pro přehlednost kategorizovány na podstatné, fakultativní vyjmenované v čl. I § 75 zákona směnečného, ostatní fakultativní náležitosti a na náležitosti vedlejší. Největší pozornost byla věnována náležitostem obligatorním, které jsou pro směnku vlastní nejdůležitější, a také náležitostem fakultativním podle čl. I § 75 zákona směnečného, jelikož jsou pro směnku vlastní nejběžnější. Doložky vedlejší byly v práci zmíněny spíše okrajově z toho důvodu, že se dnes na směnkách prakticky nevyskytují a nemají ani pro směnku právní význam.

Po podrobném výkladu obsahových náležitostí směnky vlastní jsem se v šesté kapitole věnovala uspořádání náležitostí na směnce, tedy grafické úpravě směnky, jelikož ta má pro platnost směnky také zásadní vliv. Zahrnuto bylo dále v poslední kapitole porovnání právní úpravy náležitostí směnky ve Velké Británii a ve Spojených státech amerických a bylo poukázáno na některé podobnosti a rozdíly v náležitostech směnky podle českého práva a podle práva Velké Británie a práva Spojených států amerických.

Vývoj české směnečné judikatury ukázal na tendenci k uvolňování příliš formalistického výkladu směnečného zákona, ovšem stále je potřeba dbát na některá přísná formální pravidla směnečného práva. Otázkou je, zda by se měla tato obecná tendence v opouštění přílišné formální směnečné přísnosti promítnout

i do litery zákona. Inspiraci bychom mohli najít právě v britské a americké právní úpravě, kde směnečné zákony The Bill of Exchange Act a Uniform Commercial Code vznikly až jako výsledek dlouholetého vývoje směnečné judikatury (precedentů). Do českého zákona směnečného by tak mohly být zaneseny některé ustálené závěry české směnečné judikatury, které vyřešily sporné otázky směnečného práva. Tato změna by dle mého názoru mohla vnést více právní jistoty do směnečných právních vztahů.

Pokud pomínu ustálené závěry soudní judikatury, nabízí se úvaha de lege ferenda například v otázce označení směnky jako směnky vlastní, ačkoliv listina naplňuje znaky směnky cizí a naopak. Tato otázka nebyla dosud soudní judikaturou vyřešena. Dle mého názoru by měl být určující právě obsah listiny, a pokud je obsah směnky jednoznačný, nemělo by pouhé nesprávné označení druhu směnky mít vliv na její platnost. Podobně sporná je také otázka aplikace zákonného platebního místa, kdy se soudní judikatura nedokázala shodnout na tom, zda se zákonné platební místo uplatní pouze v případě, není-li ohledně platebního místa směnky výslovně nic uvedeno, nebo zda se uplatní i v situaci, kdy se jedná o natolik neurčitý údaj, že se k jeho existenci vůbec nepřihlíží. Vzhledem k aktuální tendenci by bylo vhodné zavést princip, kdy se zákonné platební místo užije i v případě, kdy platební místo na směnce není vymezeno dostatečně určitě. Ostatně úmysl zákonodárce ohledně zákonného platebního místa byl pravděpodobně předcházet neplatnosti směnky.

Mám za to, že cíle, jež byly stanoveny v úvodu spisu, jsem splnila, a že práce komplexně analyzovala náležitosti směnky vlastní a také vysvětlila způsob jejich zápisu na směnku tak, aby tím nebyla způsobena její neplatnost. Čtenáři by práce měla poskytnout celkový obraz o této specifické problematice a měla by mu pomoci zbavit se případných nejasností, co se náležitostí směnky vlastní týče.

Seznam zkratk

č. – číslo

č. j. – číslo jednací

sp. zn. – spisová značka

zák. – zákon

zákon směnečný nebo ZSŠ – zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový,
ve znění pozdějších právních předpisů

občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších
právních předpisů

BEA – The Bill of Exchange Act 1882

UCC – Uniform Commercial Code

Seznam použitých zdrojů

Učebnice, komentáře, monografie

- 1) CHALUPA, Radim. *Zákon směnečný a šekový: komentář*. 2. vydání. Praha: Linde. 2006. ISBN 80-7201-570-2.
- 2) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka a šek v České republice*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-7400-402-5.
- 3) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 5. dopl. vydání. Praha: C. H. Beck. 2011. ISBN 978-80-7400-385-1.
- 4) KOVAŘÍK, Z. *Přehled judikatury. Směnečná judikatura*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2010. ISBN 978-80-7357-530-4.
- 5) KOVAŘÍK, Zdeněk. *Směnka jako zajištění*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-182-6.
- 6) KOTÁSEK, Josef. *Zákon směnečný a šekový. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-965-4.
- 7) KOTÁSEK, Josef. *Právo cenných papírů. Kurs Obchodního práva*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7179-454-7. s. 195.
- 8) KOTÁSEK, J., PIHERA, V., POKORNÁ, J., VÍTEK, I. *Právo cenných papírů*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014. 242 s. ISBN 978-80-7400-515-2.
- 9) LAVICKÝ, Petr a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.
- 10) POLOUČEK, Stanislav. *Bankovníctví*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-491-9.
- 11) ROUČEK, František. *Jednotný směnečný řád*, 1. Vydání. Praha: Českomoravský kompas, 1941.
- 12) ROUČEK, František. *Nové českomoravské právo směnečné*. Praha, 1941.

Publikace v odborných časopisech

- 1) KOTÁSEK, Josef. Směnka a její kauza. *Právní rozhledy*, 1997, č. 12, s. 615. ISSN 1210-6410.
- 2) KOVAŘÍK, Zdeněk. Zajišťovací směnky a některé další otázky směnek ve světle soudních rozhodnutí. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 8, s. 281. ISSN 1211-4405.

- 3) KOLÁŘ, Pavel. Úročení směnek. *Právní rozhledy*. 2002, č. 6., s. 285. ISSN 1210-6410.
- 4) SADECKÝ, Lukáš. Úroková doložka ve směnce. *Právní rozhledy*. 2010, č. 19, s. 700. 1210-6410.
- 5) KOTÁSEK, Josef. Směnka cizí a její obsahové náležitosti. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, r. 9, č. 3, s. 274. ISSN 1210-9126.
- 6) JABLONKA, Branislav. Podpis na zmenke z pohľadu viazanosti konajúcich osob. *Právní rozhledy*. 2003, č. 8, s. 424. ISSN 1210-6410.
- 7) KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané problémy judikatury ve věcech směnečných. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 6, s. 137. ISSN 1211-4405.
- 8) KOKEŠ, Jiří. Problematika podepisování právnických osob – podnikatelů na vlastních směnkách. *Právní rozhledy*. 2002, č. 10, s. 505. ISSN 1210-6410.
- 9) ŘÍHA, Michal, RYSLOVÁ, Kateřina. Konec směnečné přísnosti? Aneb nad jedním rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy*. 2011, č. 9, s. 310. ISSN 1210-9126.
- 10) KOVAŘÍK, Zdeněk. K dokazování o pravosti podpisu směnky. *Právní rozhledy*. 2010, č. 8, s. 267. ISSN 1210-6410.
- 11) KOVAŘÍK, Zdeněk. Platební místo směnky lokalizované k jejímu majiteli. *Právní rozhledy*. 2007, č. 8, s. 281. ISSN 1210-6410.
- 12) ONDREJOVÁ, Dana. K některým otázkám vyjádření platebního místa na směnce (zejména prostřednictvím osoby), aneb kde jsi, právní jistota? *Právní rozhledy*. 2013, č. 17, s. 592. ISSN 1210-6410.
- 13) MLEJNSKÝ, Jaromír; POHL, Tomáš. Některé další vybrané problémy ze směnečného práva. *Bulletin advokacie*. 1996, č. 6-7, s. 18. ISSN 1210-6348.
- 14) Nejvyšší soud České republiky: Grafická podoba směnky. *Soudní rozhledy*. 2012, r. 18, č. 6., s. 223 – 224. ISSN 1211-4405.
- 15) KROFTA, David. Rámeček ve směnce. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 11., s. 56-58. ISSN 1210-6348.
- 16) ELIÁŠ, Karel. Etuda o prokuře. *Právník*, Vč. 5/1993.
- 17) MÁROVÁ, A. Prokura – komparace v základních kodexech práva platných na území ČR od účinnosti zákona č. 1/1863 ř. z. do současnosti. *Právo*, 2012.

Soudní rozhodnutí

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci

- 1) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. 6. 1996. Sp. zn. 4 Cmo 386/96. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 2) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 10. 2003. Sp. zn. 4 Cmo 214/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 3) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 11. 2003. Sp. zn.: 4 Cmo 229/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 4) Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 1. 2006. Sp. zn. 7 Cmo 174/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 5) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 11. 2006. Sp. zn. 9 Cmo 60/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 6) Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 9. 2007. Sp. zn. 4 Cmo 10/2007. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 7) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 8. 2008. Sp. zn. 9 Cmo 96/2008. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 8) Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne ze dne 9. června 2009. Sp.zn. 7 Cmo 5/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze

- 1) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 9. 1994. Sp. zn. 5 Cmo 229/94. *Soudní Rozhledy*. 1996, č. 3, s. 56a.
- 2) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994. Sp. zn. 3 Cmo 228/94. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 2, s. 33.
- 3) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994. Sp. zn. 5 Cmo 252/94. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 2, s. 47.
- 4) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 358/94. *Právní rozhledy*. 1996, č. 6, s. 289.
- 5) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 3. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 532/1994. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 89.
- 6) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 308/94. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 88 a násl.

- 7) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995. Sp. zn. 5 Cmo 527/94. *Právní rozhledy*. 1996, č. 4, s. 176.
- 8) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 3. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 385/95. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 127.
- 9) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 448/1995. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 122 a násl.
- 10) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 631/95. *Soudní rozhledy*. 1997, č. 2, s. 38.
- 11) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 1996. Sp. zn. 5 Cmo 466/95. *Soudní rozhledy*. 1997, č. 2, s. 36.
- 12) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 691/95. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 9.
- 13) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 615/95. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 3, s. 61.
- 14) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 80/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 1, s. 11.
- 15) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 40/96. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 10, s. 261.
- 16) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997. Sp. zn. 5 Cmo 551/96. *Soudní rozhledy*. 1999, č. 2, s. 56.
- 17) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997. Sp. zn. 9 Cmo 240/97. *Právo a podnikání v praxi*. 1998, č. 6, s. 20.
- 18) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998. Sp. zn. 5 Cmo 584/96. *Právní rozhledy*. 1998, č. 12, s. 636.
- 19) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 1998. Sp. zn.: 5 Cmo 14/97. *Soudní rozhledy*, 1999, č. 2, s. 54.
- 20) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1998. Sp. zn. 5 Cmo 780/97. *Soudní rozhledy*. 1999, č. 7, s. 229.
- 21) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 1999. Sp. zn.: 9 Cmo 504/1998. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 22) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999. Sp. zn. 9 Cmo 160/1999. *Obchodní právo*, 1999, č. 11, s. 31.
- 23) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 1999. Sp. zn. 9 Cmo 672/98. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 5, s. 67.

- 24) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2000 sp. zn. 5 Cmo 335/2000. *Soudní rozhledy*. 2001, č. 6, s. 194.
- 25) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2001. Sp. zn. 5 Cmo 74/2001. *Soudní rozhledy*. 2002, č. 1, s. 16.
- 26) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 11. 2001. Sp. zn. 13 Cmo 6/2000. *Soudní rozhledy*. 2002, r. 8, č. 11, s. 398.
- 27) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 11. 2001. Sp. zn. 9 Cmo 873/99. *Obchodní právo*. 2002, č. 4, s. 24 a násl.
- 28) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 11. 2003. Sp. zn. 5 Cmo 346/2003. *Soudní rozhledy*. 2004, č. 2, s. 67-68.
- 29) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 1. 2004. Sp. zn. 5 Cmo 432/2003. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 4, s. 141 a násl.
- 30) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2004. Sp. zn.: 12 Cmo 187/2004. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 31) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 11. 2004. Sp. zn. 5 Cmo 406/2004. *Soudní rozhledy*. 2005, č. 8, s. 300 a násl.
- 32) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 4. 2006. Sp. zn. 5 Cmo 73/2006. *Soudní rozhledy*. 2007, č. 5, s. 195.
- 33) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2006. Sp. zn.: 5 Cmo 448/1995. *Soudní rozhledy*. 1996, č. 5, s. 122 a násl.
- 34) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 2006. Sp. zn. 5 Cmo 343/2006. *Právní rozhledy*. 2007, č. 3, s. 116 a násl.
- 35) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 1. 2008. Sp. zn.: 6 Cmo 352/2007. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 36) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2009. Sp. zn. 8 Cmo 337/2008. In: [právní informační systém].
- 37) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 6. 2010. Sp. zn.: 6 Cmo 139/2010. In: [právní informační systém].
- 38) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 9. 2010. Sp. zn. 8 Cmo 84/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 39) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2010. Sp. zn. 5 Cmo 342/2000. *Soudní rozhledy*. 2001, č. 4, s. 123.
- 40) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 6. 2012. Sp. zn. 5 Cmo 135/2012. *Soudní rozhledy*. 2013, č. 3, s. 99a. [SR 3/2013 str. 99a]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2002. Sp. zn. 29 Cdo 2074/2000. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 2) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2003. Sp. zn. 29 Odo 975/2002. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 3) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2005. Sp. zn. 29 Odo 1053/2004. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 4) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2006. Sp. zn. 29 Odo 1685/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 5) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne ze dne 28. 6. 2006. Sp. zn. 29 Odo 1645/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 6) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 10. 2006. Sp. zn. 29 Odo 232/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 7) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 1. 2007. Sp. zn. 29 Odo 996/2005. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 8) Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007. Sp. zn. 29 Odo 1047/2005. *Soudní judikatura*. 2007, č. 7, s. 546 a násl.
- 9) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2007. Sp. zn. 29 Odo 574/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 10) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2007. Sp. zn. 29 Odo 965/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 11) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2008. Sp. zn. 28 Cdo 3233/2006. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 12) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2008. Sp. zn. 29 Odo 1141/2006. In: Codexis [právní informační systém].
- 13) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009. Sp. zn. 29 Cdo 3478/2007. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 14) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 2352/2008. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 15) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 6. 2010. Sp. zn. 28 Cdo 4497/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 16) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 2162/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].

- 17) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 176/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 18) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 11. 2010. Sp. zn. 28 Cdo 3071/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 19) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2010. Sp. zn. 29 Cdo 427/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 20) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 3106/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 21) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 1164/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 22) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 1294/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 23) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 4674/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 24) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 722/2010. *Jurisprudence*. 2011, r. 20, č. 7-8, s. 75. ISSN 1212-9909.
- 25) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 8. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 722/2010. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 26) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 5250/2009. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 27) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2011. Sp. zn. 29 Cdo 2031/2011. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 28) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2012. Sp. zn.: 29 Cdo 988/2012. In: [právní informační systém].
- 29) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 2013. Sp. zn.: 29 Cdo 3817/2012. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 30) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2013. Sp. zn.: 29 Cdo 169/2013. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 31) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 4. 2014. Sp. zn. 29 Cdo 3246/2013. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 32) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2014. Sp. zn. 29 Cdo 3251/2012. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 33) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2014. Sp. zn. 29 Cdo 3081/2012. In: CODEXIS [právní informační systém].

- 34) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2016. Sp. zn. 29 Cdo 4535/2014. *Právní rozhledy*. 2016, č. 17, s. 607.

Rozhodnutí Ústavního soudu ČR

- 1) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 11. 1999. Sp. zn. III. ÚS 470/97. In: CODEXIS [právní informační systém].
- 2) Nález Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2001. Sp. zn. IV. ÚS 576/2000. *Soudní rozhledy*. 2001, č. 6., s. 36.
- 3) Nález Ústavního soudu ze dne 14. 3. 2012. Sp. zn. III ÚS 3660/11. *Soudní rozhledy*. 2012, r. 18, č. 7 – 8. ISSN 1211-4405. s. 257 – 258.

Kvalifikační práce

- 1) MAREŠOVÁ, Kateřina. *Vybrané náležitosti směnky a jejich interpretace soudy*. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni.
- 2) KOKEŠ, Jiří. *Pojetí směnky ve velké Británii*, Praha, 2006. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, s. 14.
- 3) PÁVKOVÁ, Ludmila. *Směnka podle české a anglické právní úpravy*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. s. 67 – 68.

Zahraniční prameny

- 1) AGABEG, Aviet, BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an appendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 9.
- 2) CLARKSON, Kenneth; MILLER, Roger; CROSS, Frank. *Business Law: Text and Cases*, 13th ed., Cengage Learning, 2015
- 3) KYD, Steward. *Treatise on the Law of Bills of Exchange and Promissory Notes*. Forgotten Books: 2012. s. 3.
- 4) BYLES, John Bernard. *A Treatise of the Law of Bills of Exchange: Promissory Notes, Bank-Notes, Bankers' Cash-Notes and Checks*. 2013: Great Britain. s. 64.
- 5) BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an appendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 13.

- 6) MALLOR, Jane; BARNES, James; BOWERS, Thomas; LANGVARDT, Arlen. Business Law: The Ethical, Global, and E-Commerce Environment, 15th ed., McGraw-Hill/Irwin, New York, 2013
- 7) Russell v. Phillips, 14 Q. B. (1891). In: AGABEG, Aviet, BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an apendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 7.
- 8) Schultz v Astley, 2 Bingh N. C 544. 29 Eng. Com. Law Rep 414 (1836). In: AGABEG, Aviet, BARRY F. William. *The Bills of Exchange Act, 1882: with explanatory notes and decisions, and also an apendix*. London: W. Clowes. 1884. s. 15.

Právní předpisy

- 1) Zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon č. 29/2000 Sb., zákon o poštovních službách a o změně některých zákonů.
- 3) Zákon č. 296/2007 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím.
- 4) Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém.
- 5) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- 6) Zákon č. 6/1993 Sb., zákon o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
- 7) Nařízení vlády č. 61/1993 Sb., k provedení zákona o oddělení měny.
- 8) Informace Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 1. března 2012. Nový občanský zákoník - Důvodová zpráva. Konsolidovaná verze k 1. 3. 2012.
- 9) Zákon č. 254/2004 Sb., omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) Zákon č. 261/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti finančního trhu.

Elektronické prameny

- 1) CODEXIS [právní informační systém]. ATLAS Consulting spol. s r.o.

- 2) Beck-online [právní informační systém]. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz>
- 3) <https://www.law.cornell.edu/ucc/3/3-104>

Příloha č. 2

- ❖ Směnka, o které bylo rozhodováno ve věci sp. zn. 18 Cmo 337/2008 a sp. zn. 29 Cdo 722/2010; zdroj Beck-online [právní informační systém]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgjpexztgjpwg2lw&groupIndex=1&rowIndex=0>.

MĚSTO	číslo 1	V Praze <small>(celurní a místní systavení směnky)</small>	den 23. května 2006 <small>(měsíc slovy)</small>
	ZA TUTO VLASTNÍ SMĚNKU ZAPLATÍM		den 23. května 2007 <small>(měsíc slovy)</small>
	číslo: [redacted]	120 000,00 Kč	
	slovy: StodvacettisícKorunčeských00		
Společnost: _____ _____ _____		Místo vyplacení [redacted] [redacted]	
		Jméno (název, razítka), adresa a podpis výstávce	

Náležitosti směnky vlastní

Abstrakt

Rigorózní práce se zaměřuje na problematiku náležitostí směnky vlastní a podrobně rozebírá jednotlivé náležitosti a způsob jejich zápisu na směnce tak, aby směnka byla platným cenným papírem. Zároveň jsou v práci udávány příklady zápisů náležitostí na směnce vlastní, které způsobují neplatnost směnky jako takové, a které vycházejí především z rozhodovací praxe soudů. Náležitosti směnky vlastní jsou v práci analyzovány postupně podle toho, zda se jedná o náležitosti obligatorní, fakultativní, či vedlejší, přitom je pracováno především se soudními rozhodnutími, které jsou hlavním zdrojem poznatků v této práci.

Rigorózní práce je vedle úvodu a závěru členěna do sedmi kapitol. Nejvíce prostoru pro deskripci a analýzu je v práci věnováno podstatným náležitostem směnky vlastní a fakultativním náležitostem vyjmenovaných v čl. I § 75 směnečného zákona, které jsou pro směnku vlastní vůbec nejběžnější. První kapitola se zabývá pojmem směnky, její podstatou, charakteristickými rysy a obecným vymezením náležitostí směnky vlastní. Druhá kapitola rozebírá podstatné náležitosti směnky vlastní, kterými jsou směnečná klauzule, bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu, jméno remitenta, datum vystavení směnky a podpis výstavce. Třetí kapitola je zaměřena na fakultativní náležitosti směnky vlastní podle čl. I § 75 směnečného zákona, to jest na údaj místa, kde má být placeno, údaj splatnosti a místo vystavení směnky. Čtvrtá kapitola se věnuje dalším fakultativním doložkám, konkrétně domicilační doložce, rektadoložce, úrokové doložce, záporné protestační doložce, rukojemské doložce, prokuraindosamentu, zástavní indosační doložce a doložce efektivního placení. Pátá kapitola okrajově zmiňuje doložky vedlejší, a to doložku hodnotovou a doložku kauční.

Šestá kapitola analyzuje grafickou úpravu směnky, a to především problematiku rámečků na směnce, která často způsobovala nejistotu v právních vztazích směnečných účastníků. Poslední sedmá kapitola srovnává českou právní úpravu náležitostí směnky vlastní s úpravou v zemích s angloamerickým právním systémem, a to v USA a ve Velké Británii.

Klíčová slova

Směnka vlastní, náležitosti směnky vlastní, neplatnost směnky

Elements of Promissory Note

Abstract

The rigorous thesis is dealing with the matter of elements of a promissory note, the thesis goes through particular elements in detail and explains how to include them on the promissory note so that the note is a valid security. Alongside the examples of writing elements of a promissory note that cause nullity of promissory note are given, which come from decision-making process of the courts. The elements of promissory note are analysed one by one depending on division to obligatory elements, facultative elements and subsidiary elements. The thesis primarily works with judicial decisions which are the main source of knowledge in this thesis.

The rigorous thesis is apart from introduction and conclusion divided into seven chapters. The largest part of description and analysis is dedicated to obligatory elements of promissory note and to facultative elements enumerated in article I. s. 75 of Bill of Exchange and Cheque Act, which are the most common for the promissory note. First chapter focuses on term of promissory note, its substance, characteristics and general definition of elements of promissory note. Second chapter analyses substantial elements of promissory note which are clause of promissory note, unconditional promise to pay certain amount of money, name of payee, issuance date and drawer's signature. Third chapter is focused on facultative elements of promissory note according to article I. s. 75 of Bill of Exchange and Cheque Act, that is place of payment, due date, and issuance place. Fourth chapter dedicates to other facultative elements, specifically domicile clause, recta clause, interest clause, negative protest clause, guarantee clause, procure endorsement clause, pawn endorsement clause and clause of effective payment. Fifth chapter peripherally mentions subsidiary elements, namely value clause and deposit clause.

Sixth chapter analyses graphical form of promissory note, primarily matters of frames on the promissory note that often causes uncertainty in legal relations. Seventh the last chapter compares Czech legislation of elements of promissory note with legislation in Anglo-American legal system, namely in USA and Great Britain.

Key words

Promissory note, elements of promissory note, nullity of promissory note.